

grudzień | 2012

MONITORING PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH W MAŁOPOLSCE

RAPORT Z III EDYCJI BADAŃ

Katarzyna Stec
Anna Szczucka
Patrycja Antosz
Seweryn Krupnik

SPIS TREŚCI

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	4
WPROWADZENIE.....	5
1. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADAŃ	7
1.1. Forma i geneza organizacji	7
1.2. Działalność społeczna.....	9
1.3. Współpraca z otoczeniem	11
1.4. Zasoby ludzkie	11
1.5. Działalność ekonomiczna	14
1.6. PODSUMOWANIE RÓŻNIC POMIĘDZY KATEGORIAMI PS	15
1.7. ZESTAWIENIE WARTOŚCI WSKAŹNIKÓW UJĘTYCH W „WIELOLETNIM PLANIE”	20
2. REKOMENDACJE	22
3. METODOLOGIA I ANALIZA WYNIKÓW BADANIA – kluczowe kwestie	25
3.1. Populacja badania i stopień realizacji próby	25
3.2. Liczba odpowiedzi w poszczególnych obszarach	26
3.3. Ważniejsze informacje odnośnie analizy i wizualizacji danych	29
4. FORMA I GENEZA ORGANIZACJI	31
5. DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNA ORGANIZACJI.....	42
5.1. Działania na rzecz wykluczonych lub/i zagrożonych wykluczeniem społecznym	42
5.2. Działalność na rzecz społeczności lokalnej.....	61
6. WSPÓŁPRACA ORGANIZACJI Z OTOCZENIEM.....	71
6.1. Otoczenie administracyjne (w tym: ROPS, PUP, OWES)	72
6.2. Inne podmioty ekonomii społecznej w tym NGO.....	73
6.3. Biznes, przedsiębiorstwa.....	74
7. ZASOBY LUDZKIE.....	77
7.1. Liczba zatrudnionych ogółem.....	78
7.2. Liczba zatrudnionych na umowę o pracę.....	80
7.3. Liczba zatrudnionych w ramach umowy cywilnoprawnej.....	83

7.4.	Zatrudnienie subsydiowane	85
7.5.	Poziom zatrudnienia beneficjentów w przedsiębiorstwach społecznych.....	87
7.6.	Wolontariusze	94
7.8.	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych.....	100
8.	DZIAŁALNOŚĆ EKONOMICZNA PRZEDSIĘBIORSTWA.....	105
8.1.	Obszary działalności ekonomicznej i jej odbiorcy	105
8.2.	Sytuacja finansowa przedsiębiorstw społecznych.....	110
8.3.	Bariery i słabości prowadzenia działalności ekonomicznej	117
9.	ANEKS	120
9.1.	Metodologia badania	120
9.1.1.	Opis czynników determinujących proces zbierania danych.....	120
9.1.2.	Zróżnicowanie podmiotów objętych badaniem.....	120
9.1.3.	Ukierunkowanie badania na wykorzystanie wyników	124
9.2.	Opis narzędzia badawczego	124
9.3.	Przebieg procesu zbierania danych.....	125
9.3.1.	Kontakt z podmiotami badanymi oraz harmonogram realizacji etapu zbierania danych 126	
9.3.2.	Wskaźniki poziomu realizacji próby badanej	129
9.3.3.	Główne przyczyny niezrealizowania ankiet.....	130
10.	SPIS ILUSTRACJI	131

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

CATI – Wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny (*Computer Assisted Telephone Interview*)

CAWI – wywiad przez Internet, prowadzony za pomocą udostępnienia respondentom kwestionariusza internetowego (*Computer Assisted Web Interviewing*)

CIS – Centrum Integracji Społecznej

ES – Sektor ekonomii społecznej

NGO – Organizacje pozarządowe (*non-governmental organisation*)

MORR – Małopolskie Obserwatoria Rozwoju Regionalnego

PES – Podmioty ekonomii społecznej

PRFON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PS – Przedsiębiorstwo społeczne

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

ZAZ – Zakład Aktywności Zawodowej

WPROWADZENIE

W 2012 roku już po raz trzeci zrealizowane zostało badanie diagnozujące kondycję przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce. W niniejszym raporcie prezentujemy wyniki tego badania.

Jego koncepcja¹ opracowana została przez Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych UJ we współpracy z Fundacją Gospodarki i Administracji Publicznej oraz Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Krakowie przed trzema laty ze względu na deficyt informacji w tym obszarze. Sektor ekonomii społecznej charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem podmiotów, które go tworzą, co dodatkowo potęgowało niedosyt informacji oraz zrodziło potrzebę dla kompleksowych i cyklicznych badań przedsiębiorczości społecznej w Regionie. Dostępność do aktualnej, rzetelnej informacji jest warunkiem trafności wsparcia kierowanego do wybranych grup podmiotów, ponieważ pozwala na wieloaspektową ocenę ich kondycji, zidentyfikowanie kluczowych problemów i opracowanie, a następnie wdrożenie koncepcji działań zmierzających do ich niwelowania.

Dzięki wiedzy o niesprawnościach w tym obszarze, zbudowanej m.in. w oparciu o poprzednie wyniki badań monitoringu przedsiębiorstw społecznych, powstały założenia ***Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie.*** Aby sprostać sformułowanym tam celom i ocenić stopień ich realizacji, konieczne jest wykorzystywanie narzędzi oceny efektywności wdrażanych działań. Jednym z nich jest niniejsze badanie monitorujące, którego koncepcja zmodyfikowana została pod kątem nowych potrzeb informacyjnych, przede wszystkim zasilenia wskaźników realizacji celów szczegółowych i kierunków interwencji.

Poza tymi zmianami, zarówno struktura, jak i metodologia badania nie uległa zasadniczym zmianom. Wyniki badania przedstawione zostały w podziale na pięć rozdziałów. W pierwszej części raportu opisane zostały podstawowe charakterystyki przedsiębiorstw

¹ [M. Frączek, S. Krupnik, K. Osiborska, A. Pacut, A. Szczucka, Monitoring przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce, Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych UJ, Fundacja GAP, Kraków 2009.](http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/619751;jsessionid=581E3F3BFC5C8CDD45BFC4727631827A)
<http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/619751;jsessionid=581E3F3BFC5C8CDD45BFC4727631827A> [07.12.2012]

społecznych z regionu w podziale ze względu na formy prawne. Druga część opisu poświęcona jest wynikom dotyczącym kluczowej sfery aktywności tych przedsiębiorstw, a mianowicie działalności społecznej. Daje to wgląd w specyfikę działań prowadzonych na rzecz określonych typów beneficjentów, a także działań, z których korzyści może czerpać cała społeczność lokalna. Z perspektywy trwałości takich inicjatyw ważna jest ich zdolność do kooperacji – charakterystykę i natężenie współpracy podejmowanej przez przedsiębiorstwa społeczne można znaleźć w części trzeciej opracowania. Na kolejne części raportu składa się analiza zasobów ludzkich w organizacjach oraz spojrzenie na ich działalność z perspektywy biznesowej, czyli aktywności na rynku.

W przypadku metodologii, skrót najważniejszych kwestii poprzedza część zasadniczą dokumentu, a rozdział poświęcony temu zagadnieniu znajduje się w aneksie do raportu. Przykładanie wysokiej wagi do prezentacji szczegółów metodologicznych wiąże się z niedostatkiem dobrych praktyk i doświadczeń w zakresie kompleksowych i systematycznych badań przedsiębiorczości społecznej tak w Polsce, jak i na świecie. Jednocześnie, rosnąca w kolejnych edycjach badania liczba respondentów, stanowi pozytywny impuls do dalszego doskonalenia tego wymiaru badania.

W tym miejscu, serdecznie dziękujemy wszystkim podmiotom, które zgodziły się wziąć udział w badaniu i przyczyniły się do budowania rzetelnego obrazu małopolskiej przedsiębiorczości społecznej.

Zespół badawczy w składzie:

Anna Szczucka

Patrycja Antosz

Katarzyna Stec

Seweryn Krupnik

1. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADAŃ

1.1. Forma i geneza organizacji

Wśród przedsiębiorstw społecznych, biorących udział w badaniu (197 podmiotów) **najliczniejszą kategorię stanowiły stowarzyszenia (103 podmioty) oraz fundacje (53)**. W dalszej kolejności, w badanej grupie znalazło się 27 spółdzielni (w tym 19 spółdzielni socjalnych i 8 spółdzielni inwalidów lub/i niewidomych) oraz 10 Centrów Integracji Społecznej (CIS) i Zakładów aktywności zawodowej (ZAZ). Ponadto, w badaniu wzięły udział 4 spółki prawa handlowego, działające nie dla zysku.

W przypadku **rodzaju prowadzonej przez organizację działalności ekonomicznej:**

- a) wśród stowarzyszeń dominowała forma odpłatnej działalności prowadzonej nie dla zysku – zadeklarowało ją 51 na 103 tego typu podmioty;
- b) fundacje najrzadziej wskazywały na zarejestrowaną działalność gospodarczą, w dalszej kolejności na odpłatną działalność nie dla zysku. Częściej natomiast łączyły prowadzenie dwóch form aktywności ekonomicznej jednocześnie, deklarując prowadzenie zarejestrowanej działalności gospodarczej oraz odpłatnej działalności nie dla zysku (20 fundacji deklarowała ten typ działalności ekonomicznej);
- c) prowadzenie działalności ekonomicznej, która łączy w sobie zarejestrowaną działalność gospodarczą oraz odpłatną działalność nie dla zysku jest charakterystyczne dla większej ilości badanych podmiotów w porównaniu z podmiotami, biorącymi udział w poprzednich badaniach w 2010 roku (38% w 2012 roku w stosunku do 15% w roku 2010).

Większość badanych fundacji i stowarzyszeń, prowadzących odpłatną działalność nie dla zysku, prowadzi działalność stałą (86% z nich). Wśród fundacji, prowadzących odpłatną działalność nie dla zysku, stałą działalność prowadzi 15 na 18 podmiotów, a w przypadku stowarzyszeń 36 na 51 z nich.

Biorąc pod uwagę długość funkcjonowania organizacji na rynku, **większość badanych przedsiębiorstw społecznych to podmioty starsze**, utrzymujące się na rynku 5 lat lub dłużej

(142 podmiotów, czyli ponad 70% wszystkich organizacji, jakie brały udział w badaniu ankietowym). Jednocześnie, w badanej grupie, obserwujemy niewielki odsetek organizacji młodych – 25 z badanych podmiotów funkcjonuje na rynku krócej niż rok (13%). Trend ten zdaje się potwierdzać wyniki zeszłorocznych badań.

- a) CIS-y i ZAZ-y to w większości organizacje istniejące na rynku przeszło 5 lat;
- b) wśród spółdzielni inwalidów i niewidomych znalazły się wyłącznie organizacje utrzymujące się na rynku powyżej 5 lat
- c) spółdzielnie i fundacje w większości reprezentowane były przez podmioty funkcjonujące na rynku dłużej niż 2 lata

W przeważającej mierze, bo aż w 165 przypadkach, inicjatorami powstania przedsiębiorstwa były osoby fizyczne. W przypadku CIS-ów i ZAZ-ów, jako podmioty inicjujące ich powstanie wskazywane były częściej od osób fizycznych – organizacje pozarządowe. Pozostałe przedsiębiorstwa społeczne wskazywały najczęściej na osobę fizyczną – bez względu na swoją formę prawną.

W procesie założycielskim większość badanych organizacji (66%) wskazało na większy udział środków prywatnych:

- a) fundacje, stowarzyszenia oraz spółdzielnie inwalidów i/lub niewidomych powstają głównie z inicjatywy osób fizycznych przy wykorzystaniu głównie środków prywatnych;
- b) założycielami spółdzielni socjalnych pozostają osoby fizyczne, a wykorzystują przede wszystkim środki publiczne;
- c) CIS-y i ZAZ-y inicjowane są głównie przez organizacje pozarządowe. W przypadku tej formy organizacji wykorzystywane są głównie środki publiczne, choć nie tylko.

Ponad połowa przedsiębiorstw społecznych, biorących udział w badaniach ma swoją siedzibę w Krakowie (106 podmiotów, co stanowiło 54% wszystkich badanych). W dalszej kolejności organizacje zlokalizowane były w dużych miastach innych niż Kraków. 23 badane podmioty zlokalizowane są w gminach wiejskich (ok. 12% wszystkich badanych).

1.2. Działalność społeczna

Większość badanych przedsiębiorstw społecznych prowadziła działalność społeczną na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie (106 na 176 podmiotów, czyli 60%):

- a) w porównaniu z 2010 rokiem liczba ta spadła o 12 punktów procentowych;
- b) na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym działały wszystkie CIS-y i ZAZ-y, a także zdecydowana większość spółdzielni;
- c) najmniej aktywne w tym zakresie okazały się stowarzyszenia, wśród których ponad połowa (47 na 89 podmiotów) nie prowadziła takich działań.

Najczęstszymi i zarazem najważniejszymi beneficjentami działań organizacji były osoby niepełnosprawne lub z zaburzeniami psychicznymi. Najmniejsza liczba badanych przedsiębiorstw społecznych objęła swoją działalnością osoby bezdomne i wychodzące z bezdomności (8%) oraz osoby powracające na rynek pracy po odbyciu kary pozbawienia wolności (również 8%).

Większość organizacji cechowała różnorodność działań – najczęściej nie ograniczały się one wyłącznie do jednej grupy beneficjentów, chociaż koncentrowały się często na jednym rodzaju działania:

- a) ponad połowa organizacji, które w ogóle podejmowały w ciągu minionych 12 miesięcy działania na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, działała na rzecz 2 do 6 grup. 8% z nich objęło swoimi działaniami powyżej 6 grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- b) najbardziej wszechstronne pod tym względem okazują się CIS-y. Wszystkie przedsiębiorstwa tego typu prowadziły działania dla 6 lub więcej kategorii osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- c) najczęściej organizacje decydują się na jeden rodzaj wsparcia skierowanego do swoich beneficjentów (35 podmiotów), 30% organizacji stosuje dwa rodzaje działań (32 podmioty), a tylko 15% decyduje się na 4 lub więcej rodzajów działań;

d) stowarzyszenia najczęściej oferują swoim beneficjentom organizowanie czasu wolnego i wypoczynku (31 wskazań), a dopiero w dalszej kolejności aktywizację zawodową i edukację (13) oraz pomoc lub pracę terapeutyczną (12). Na tą ostatnią decydowały się częściej fundacje (14) zaraz po aktywizacji zawodowej i edukacyjnej (19).

Biorąc pod uwagę liczbę beneficjentów przedsiębiorstw społecznych, **najwięcej osób skorzystało z działań szkoleniowych (w sumie 4 378), a w dalszej kolejności z doradztwa i poradnictwa (2 599).**

Największa liczba organizacji objęła swoją działalnością od 1 do 50 beneficjentów (26 podmiotów, czyli 46%). Natomiast powyżej 1500 beneficjentów swoimi działaniami objęła tylko jedna organizacja.

Organizacje częściej prowadzą działania społeczne z zakresu dostarczania usług użyteczności publicznej, w tym usług deficytowych dla społeczności lokalnej (46% z nich) aniżeli mające na celu rozwój społeczności lokalnej/regionu poprzez wspieranie produktów lokalnych (35%):

- a) ponad połowa fundacji (26 podmiotów) oraz niemal połowa stowarzyszeń (43) prowadziła działania z zakresu dostarczania usług użyteczności publicznej. Najmniej aktywne w tym zakresie okazały się spółdzielnie;
- b) w przypadku działań mających na celu rozwój społeczności lokalnej/regionu poprzez wspieranie produktów lokalnych, najbardziej aktywne okazały się spółdzielnie socjalne. CIS-y i ZAZ-y jak i spółdzielnie inwalidów i niewidomych nie prowadziły takiej działalności.

Ogółem liczba beneficjentów objętych działaniami na rzecz społeczności lokalnej wyniosła 319 207 beneficjentów, w tym 311 886 skorzystało z dostarczanych przez organizację usług deficytowych dla społeczności lokalnej, a 7 321 uzyskało przychód z tytułu wytworzenia lokalnego produktu, w którego sprzedaży pośredniczyła organizacja²

² Warto zaznaczyć, że beneficjenci różnych organizacji mogą się na siebie nakładać, wartości liczbowe nie należy zatem interpretować jako liczbę mieszkańców Małopolski, którzy skorzystali z tej formy wsparcia.

1.3. Współpraca z otoczeniem

Najwięcej organizacji wskazało na współpracę z biznesem (124 podmioty, ponad 70% badanych). 63% pozytywnie oceniło efekty tej współpracy.

Najbardziej pozytywnie oceniany jest efekt współpracy z innymi podmiotami ekonomii społecznej (w tym NGO). Na taką współpracę wskazuje 115 podmiotów (66%). 80 badanych organizacji wskazała, że jest zadowolona z efektów współpracy z tymi podmiotami (70% wśród prowadzących taką współpracę), a tylko 4 były odmiennego zdania (3%).

Najczęściej przedsiębiorstwa społeczne współpracowały z jednym bądź dwoma podmiotami ekonomii społecznej. 26% z nich deklarowało współpracę z trzema do pięciu takich podmiotów. Taki sam procent badanych podał jednak, iż w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie prowadził tego typu współpracy.

Najwięcej przypadków niezadowolenia, dotyczyło współpracy z samorządem lokalnym (17 podmiotów, 18% współpracujących). Jednocześnie **z otoczeniem administracyjnym w ciągu ostatnich 12 miesięcy współpracowało najmniej organizacji.**

1.4. Zasoby ludzkie

Średnia liczba pracujących w badanych przedsiębiorstwach społecznych w Małopolsce wniosła 19 osób, a mediana³ wyniosła 5:

- a) w większości są to więc niewielkie podmioty, wśród których 51 podmiotów (39% badanych) zatrudnia ogółem nie więcej niż 5 osób, a w 60% liczba zatrudnionych nie przekracza 10 osób:
- b) największą liczbę pracowników zatrudniają spółdzielnie inwalidów i niewidomych oraz CIS-y i ZAZ-y. W badanej grupie najmniejsze zatrudnienie notujemy w stowarzyszeniach, spółdzielniach socjalnych oraz fundacjach.

³ Mediana to wartość środkową, co oznacza, że połowa przypadków (50%) leży powyżej, a druga połowa poniżej jej wartości. Mediana jest w tym wypadku lepszą miarą tendencji centralnej niż średnia arytmetyczna, ponieważ nie jest zniekształcana przez wartości skrajne,

Badane przedsiębiorstwa społeczne zatrudniają średnio 11 osób w ramach umowy o pracę.

Niska wartość mediany równa 2 wskazuje, że **nie mniej niż połowa zatrudnia co najwyżej dwóch pracowników**. Łącznie badane organizacje, zatrudniają 1859 osób na podstawie umowy o pracę:

- a) największymi podmiotami pod względem liczby pracujących na podstawie umowy o pracę okazały się spółdzielnie inwalidów i niewidomych (wartość mediany równa 59) oraz CIS-y i ZAZ-y (wartość mediany równa 40);
- b) spółdzielnie socjalne (wartość mediany równa 5), fundacje (wartość mediany równa 3) i stowarzyszenia (wartość mediany równa 0) charakteryzowały się znacznie niższym zasobem zatrudnionych w nich osób.

Ankietowane PS chętnie stosują elastyczne formy zatrudnienia. Niemal 60% badanych przedsiębiorstw społecznych stosuje elastyczne formy zatrudnienia, takie jak umowy zlecenie czy umowy o dzieło (98 wskazań). Łącznie w badanych organizacjach zatrudnionych jest 909 osób na podstawie umowy cywilno-prawnej.

- a) fundacje i stowarzyszenia w większym zakresie korzystały z elastycznych form zatrudnienia;
- b) w przypadku spółdzielni a także CIS-ów i ZAZ-ów liczba osób związanych umowami cywilnoprawnymi z tymi podmiotami była niższa.

Jedynie 15% wśród badanych podmiotów prowadzi w swojej organizacji zatrudnienie subsydiowane (26 wskazań). Łącznie, przedsiębiorstwa zatrudniają w tej formie 627 osób:

- a) w porównaniu z wynikami poprzednich badań obserwujemy tendencje spadkową. W 2010 roku ponad połowa badanych deklarowała, że korzysta z tej możliwości zatrudnienia;
- b) taka forma zatrudnienia jest bardziej popularna w CIS-ach i ZAZ-ach oraz spółdzielniach inwalidów i niewidomych;
- c) spółdzielnie socjalne, fundacje i stowarzyszenia w niewielkim stopniu korzystają z tej możliwości.

W badanej populacji **odsetek podmiotów, które nie zatrudniają ani jednego beneficjenta jest równy niemal 70%** (116 podmiotów). Jest to wartość wyższa o około 10 punktów procentowych w stosunku do wyników badań prowadzonych w 2010 roku.

Całkowita liczba zatrudnionych beneficjentów w badanej grupie 167 podmiotów wyniosła 607 osób, a **stosunek beneficjentów zatrudnionych w badanych organizacjach do liczby wszystkich pracowników ogółem (3 099) wyniósł 20%**:

- a) biorąc pod uwagę wartość mediany, największym zasobem zatrudnionych beneficjentów charakteryzowały się spółdzielnie inwalidów i niewidomych (wartość mediany równa 26,5) oraz CIS-y i ZAZ-y (25);
- b) najstąbiej w tym kontekście wypadły stowarzyszenia (0) oraz fundacje (0).

Spośród osób, które zakończyły pracę w organizacji w ostatnich 12 miesiącach, na wolnym rynku pracę znalazło w sumie 52 osób (55%). **Oznacza to, że co drugi beneficjent, który w ostatnim roku opuścił organizację, znalazł zatrudnienie w innym miejscu.**

W przedsiębiorstwach społecznych w ostatnim roku nieodpłatnie pracowało w sumie 2 717 osób:

- a) ze względu na swoją specyfikę stowarzyszenia i fundacje współpracują z największą liczbą wolontariuszy. łączna liczba wolontariuszy współpracujących ze stowarzyszeniami wyniosła 1792, a z fundacjami 819;
- b) spółdzielnie inwalidów i niewidomych nie współpracowały z żadnym wolontariuszem w ciągu ostatnich 12 miesięcy;
- c) 61 podmiotów (37% badanych) nie podejmowało współpracy z wolontariuszami w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Ankietowane organizacje optymistycznie podchodzą do planów związanych z poziomem zatrudnienia, tzn. prognozy przyjęć przeważają nad prognozami redukcji zasobów kadrowych. Co więcej, nieco większy odsetek organizacji planujących zwiększenie zatrudnienia w porównaniu z wynikami poprzednich badań, może ten optymizm wzmocniać.

Okolo 70% respondentów korzysta z jakichkolwiek form doształcania swoich pracowników. Odsetek organizacji, które korzystały z jakichkolwiek form podnoszenia

kwalfikacji zawodowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy jest wprawdzie nieco niższy w porównaniu z wynikami poprzednich badań, ale nadal pozostaje na bardzo wysokim poziomie:

- a) 16% badanych uznało, że ich pracownicy nie potrzebują tego typu wsparcia, w tym co piąta fundacja (10 podmiotów), 17% stowarzyszeń i taki sam odsetek stowarzyszeń oraz 5% spółdzielni socjalnych;
- b) wszystkie CIS-y i ZAZ-y uznały, że ich pracownicy potrzebują wsparcia doradczo-szkoleniowego.

Główny obszar zainteresowania usługami edukacyjnymi (np. szkolenia, doradztwo, studia podyplomowe, inne) przez badane podmioty **dotyczy** – podobnie jak w badaniach w 2010 roku – **pozyskiwania środków finansowych, w tym np. z Unii Europejskiej**. W dalszej kolejności uczestnicy wskazywali na obszar finansów i księgowości (57 wskazań) oraz na zagadnienia związane z promocją i reklamą (53 wskazań).

1.5. Działalność ekonomiczna

Większość respondentów jako jeden z dwóch głównych obszarów swojej aktywności ekonomicznej wymienia działalność usługową (103 wskazania, 64% badanych).

Niemal połowa badanych przedsiębiorstw społecznych sprzedaje produkty i usługi osobom fizycznym, ponad 20% kieruje swoje produkty do beneficjentów, a nieco mniej jako głównego odbiorcę uznaje przedsiębiorstwa prywatne (17%). Najbardziej wskazywaną grupą docelową usług i dóbr oferowanych przez organizację były organizacja pozarządowe i spółdzielnie.

Najwięcej podmiotów (42 przypadki, czyli 26%) **deklaruje osiągnięcie przychodu ogółem powyżej 10 tysięcy złotych, ale nieprzekraczające 100 tysięcy złotych**. Ta grupa była również najsilniej reprezentowana w grupie badanych w 2010 roku.

Zdecydowanie **najczęściej wskazywaną barierą prowadzenia działalności ekonomicznej były trudności z pozyskaniem środków pieniężnych na rozwój organizacji** – wskazało na nią

ponad 70% respondentów. Co trzecia osoba wskazała na biurokrację i bariery administracyjne, a nieco mniej na koniunkturę gospodarczą.

Najbardziej przedsiębiorstwa społeczne wskazywały na brak zewnętrznego wsparcia doradczego oraz na innego rodzaju bariery, takie jak: trudna współpraca z jednostkami samorządów terytorialnych, instytucjami administracji państwowej i innymi instytucjami takimi jak np. ROPS, związana z niechęcią tychże instytucji czy przerostem biurokracji. Obok czynników o charakterze zewnętrznym, wśród innych barier wymienione również zostały: brak zainteresowania ze strony członków rozwojem organizacji czy wypalenie zawodowe lidera organizacji oraz wysokie koszty związane z prowadzoną działalnością.

Ponad 60% badanych przedsiębiorstw zadeklarowało osiągnięcie w poprzednim roku zysku, w tym 32 na 47 fundacji, 51 na 80 stowarzyszeń, 5 na 8 CIS-ów i ZAZ-ów, 10 na 24 spółdzielnie.

Samoocena sytuacji finansowej przedsiębiorstw społecznych utrzymuje się na bardzo podobnym poziomie w porównaniu z ubiegłym rokiem. Ponad połowa badanych organizacji jest przekonana, że ich sytuacja zasadniczo nie zmieni się, 34% jest przekonana, że ulegnie poprawie, a 15% prognozuje gorszą sytuację finansową.

37% przedsiębiorstw społecznych osiągnęło w roku ubiegłym zysk i przewiduje zachowanie *status quo* w zakresie swojej sytuacji finansowej (59 podmiotów). Jedynie dla 7% organizacji działalność ekonomiczna zakończyła się w zeszłym roku stratami i w kolejnym roku przewidują one pogorszenie swojej sytuacji finansowej (12 podmiotów). Wśród nich, połowę stanowiły stowarzyszenia.

1.6. PODSUMOWANIE RÓŻNIC POMIĘDZY KATEGORIAMI PS

Poniższa tabela podsumowuje najważniejsze różnice pomiędzy kategoriami przedsiębiorstw społecznych. Dla każdej kategorii i cechy wskazano wartość najczęściej występującą lub medianę.

Tabela 1. Podsumowanie najważniejszych cech PS w Małopolsce

Cecha	Fundacje	Stowarzyszenia	Spółdzielnie	CISy i ZAZy	Więcej informacji
liczebność	bardziej liczne	bardziej liczne	mniej liczne	mniej liczne	wykres 1
istnienie na rynku	dłuższe	Dłuższe (większość >10 lat)	najkrótsze (socjalne – większość <2 lat); dłuższe (inwalidów i niewidomych, większość >10lat)	średnie	tabela 3
założyciel	osoby fizyczne	osoby fizyczne	osoby fizyczne	organizacje pozarządowe	pod wykresem 7
środki wykorzystane przy założeniu	prywatne	prywatne	Publiczne (socjalne), prywatne (inwalidów i niewidomych)	publiczne i prywatne	wykres7
działalność na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem	często	pół na pół	bardzo często	zawsze	wykres 9

Cecha	Fundacje	Stowarzyszenia	Spółdzielnie	CISy i ZAZy	Więcej informacji
najczęstszy adresaci działań spośród osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem	osoby niepełnosprawne lub osoby z zaburzeniami psychicznymi; osoby do 25 roku życia wchodzące na rynek pracy; osoby bezdomne i wychodzące z bezdomności	dzieci i młodzież ze środowisk zagrożonych wykluczeniem; osoby niepełnosprawne lub osoby z zaburzeniami psychicznymi; osoby bezdomne i wychodzące z bezdomności	osoby bezdomne i wychodzące z bezdomności; osoby niepełnosprawne lub osoby z zaburzeniami psychicznymi; osoby o niskich kwalifikacjach	osoby niepełnosprawne lub osoby z zaburzeniami psychicznymi; osoby po 50 roku życia mające trudności na rynku pracy	schemat 2
wspieranie produktów regionalnych	rzadko	rzadko	rzadko	nie	wykres 20
współpraca z otoczeniem administracyjnym	pół na pół	pół na pół	pół na pół (inwalidów i niewidomych) często (socjalne)	często	wykres 25
współpraca z przedsiębiorstwami	często	często	często	zawsze	wykres 27

Cecha	Fundacje	Stowarzyszenia	Spółdzielnie	CISy i ZAZy	Więcej informacji
mediana liczby pracowników (umowy o pracę)	7	2	6 (socjalne) 61 (inwalidów i niewidomych)	40	tabela 11
mediana liczby pracowników (umowy cywilnoprawne)	2	1	0	0	tabela 13
mediana liczby pracowników (zatrudnienie subsydiowane)	0	0	0 (socjalne) 6,5 (inwalidów i niewidomych)	5	tabela 14
mediana liczby zatrudnionych beneficjentów	0	0	5 (socjalne) 26,5 (inwalidów i niewidomych)	25	tabela 15
mediana liczby wolontariuszy	3	5,5	0	1	tabela 20
plany odnośnie	bez zmian	bez zmian	zwiększenie	bez zmian	wykres 40

Cecha	Fundacje	Stowarzyszenia	Spółdzielnie	CISy i ZAZy	Więcej informacji
zatrudnienia			zatrudnienia		
najczęściej wskazywani odbiorcy dóbr i usług	beneficjenci, inne osoby indywidualne	inne osoby indywidualne, beneficjenci	inne osoby indywidualne. przedsiębiorstwa prywatne	przedsiębiorstwa prywatne, beneficjenci	schemat 5
wynik finansowy w poprzednim roku	zysk	zysk	strata	zysk	wykres 55
prognoza sytuacji finansowej	pozostanie podobna	pozostanie podobna	polepszy się (socjalne) pozostanie podobna (inwalidów i niewidomych)	pozostanie podobna	wykres 56

Źródło: Opracowanie własne.

1.7. ZESTAWIENIE WARTOŚCI WSKAŹNIKÓW UJĘTYCH W „WIELOLETNIM PLANIE”

Tabela 2. Wartości wskaźników ujętych w „Wieloletnim planie...”

Funkcja ekonomii społecznej	Wskaźnik oddziaływania	Wartość wskaźnika na podstawie badań " <i>Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce</i> " 2012
Zatrudnienie	Liczba osób spośród grup zagrożonych wykluczeniem społecznym zatrudnionych w PS.	607⁴
	Liczba osób, spośród tych, które zakończyły pracę w macierzystej organizacji w ostatnich 12 miesiącach, które znalazły pracę na wolnym rynku.	52⁵
	Stosunek liczby pracowników należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym do liczby pracowników ogółem w PS.	20%⁶
	Liczba osób objętych działaniami PS ukierunkowanymi na aktywizację zawodową (podział na różne działania).	liczba przeszkolonych osób – 4378⁷ liczba pracujących beneficjentów – 597 liczba osób zatrudnionych okresowo i objętych stażem w organizacji – 217 liczba osób, które odbyły staż w instytucji/firmie zewn.– 126 liczba osób, które były objęte doradztwem i/lub poradnictwem – 2599

⁴ N=167

⁵ N=167

⁶ Stosunek beneficjentów zatrudnionych w badanych organizacjach (607) do liczby wszystkich pracowników ogółem (3099) wyniósł 20%.

⁷ N=61

		liczba osób, które zostały wypuszczone na wolny rynek pracy – 275
Dostarczanie usług deficytowych	Liczba osób objętych wsparciem w ramach działań z zakresu dostarczania usług deficytowych.	311 886⁸
	Odsetek PS prowadzących działania z zakresu dostarczania usług deficytowych dla społeczności lokalnej (mających na celu zaspokojenie np. potrzeb społecznych, edukacyjnych, zdrowotnych, związanych z bezpieczeństwem itp.	46%⁹
Mobilizowanie lokalnych przewag konkurencyjnych	Liczba mieszkańców uzyskujących przychody w wyniku działalności PS.	7321¹⁰
	Odsetek PS prowadzących działania mające na celu rozwój społeczności lokalnej/regionu poprzez wspieranie produktów lokalnych.	20%¹¹
Postawy przedsiębiorcze	Odsetek PS deklarujących, że pracownicy i członkowie mają duży wpływ na podejmowanie decyzji dotyczących działalności ekonomicznej organizacji (wskaźnik użyty w monitoringu PS).	Pracownicy – 28%¹² Członkowie – 61%¹³ Pracownicy i Członkowie – 16%

Źródło: Opracowanie własne.

⁸ N=176

⁹ N=176

¹⁰ N=176

¹¹ N=176

¹² N=158

¹³ N=163

2. REKOMENDACJE

1. **Warto wprowadzić mechanizmy prowadzące do zwiększenia zasięgu oddziaływania ośrodków systemu wsparcia ekonomii społecznej i innych jednostek administracji publicznej odpowiedzialnych za realizację celów regionalnej polityki społecznej.** Fakt, że ponad połowa fundacji i stowarzyszeń nie współpracowała z otoczeniem administracyjnym wymaga uwagi. Rekomendowana jest także promocja dobrych praktyk z Małopolski w zakresie takiej współpracy. Powinna ona kłaść nacisk na wynikające z niej korzyści. Działania promocyjne powinny być ukierunkowane zarówno na jednostki administracji publicznej jak i przedsiębiorstwa społeczne.
2. **Oferowane przedsiębiorstwom usługi edukacyjne powinny przede wszystkim dotyczyć: fundraisingu, finansów, księgowości oraz promocji i reklamy.** Badani jako zdecydowanie najczęstszą kategorię oczekiwanych szkoleń wskazywali „zagadnienie pozyskiwania środków finansowych (np. z Unii Europejskiej)”. Jednocześnie trudności z pozyskaniem środków pieniężnych na rozwój organizacji były zdecydowanie najczęściej wskazywane jako bariera działalności ekonomicznej. Warto więc interpretować te wyniki nieco szerzej niż dotyczące tylko pozyskiwania środków publicznych. Oprócz pozyskiwania środków z innych źródeł warto także położyć nacisk na finansowe aspekty rozliczania projektów i zarządzanie płynnością finansową przedsiębiorstwa.
3. **Warto rozważyć mechanizm „bonów szkoleniowych” m.in. w ramach wspierania liderów istniejących już od jakiegoś czasu przedsiębiorstw społecznych.** Osoby takie otrzymywałyby pewną pulę środków, którą mogłyby wykorzystać na zakup usługi szkoleniowej na „otwartym rynku”. Działanie takie umożliwiłoby lepsze dopasowanie szkoleń do potrzeb liderów i byłoby odpowiedzią na zgłaszaną przez tych liderów potrzebę szkoleń specjalistycznych.

- 4. Należy zwrócić uwagę na przedsiębiorstwa społeczne, które w ramach danej kategorii (np. spółdzielnia socjalna lub stowarzyszenie) osiągają stosunkowo największe efekty i rozważyć zaprojektowanie dla nich specjalnych mechanizmów wsparcia.** Kwestia ta wymaga pogłębionego badania (m.in. odpowiedniego pomiaru efektów), jednak jest prawdopodobne, że wsparcie ich działalności np. w zakresie przystosowania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do tzw. otwartego rynku pracy będzie bardziej efektywne niż w przypadku dotowania powstających przedsiębiorstw społecznych.

- 5. W ramach oferty wsparcia dla liderów przedsiębiorstw społecznych warto uwzględnić temat wypalenia zawodowego i sposobów na zapobieganie mu.** Kwestia ta została zgłoszona w ramach badania tylko przez jednego respondenta, jednak fakt spontanicznego zwrócenia na nią uwagi może oznaczać, że mamy do czynienia z zagadnieniem znacznie częściej występującym. Liderzy przedsiębiorstw społecznych są szczególnie narażeni na takie wyzwania. Zaproponowane wsparcie może polegać na szkoleniu, doradztwie lub przygotowaniu materiałów informacyjnych.

- 6. Warto wspierać większe angażowanie wolontariuszy/stażystów w działalność przedsiębiorstw społecznych.** Można to osiągnąć m.in. za pomocą „sieciowania” przedsiębiorstw społecznych oraz osób zainteresowanych stażem. Angażowanie wolontariuszy zwiększa zasięg działalności przedsiębiorstwa i promuje prospołeczne postawy. Kluczowe w przypadku takich staży jest odpowiednie ich zaplanowanie i opieka nad osobą, która je odbywa. Należy jednocześnie pamiętać o specyfice przedsiębiorstw społecznych (np. zaplanowanie stażu w spółdzielni socjalnej ze względu na specyfikę jej działalności może być dużo większym wyzwaniem).

7. Zaleca się wykorzystanie wyników monitoringu do a) adekwatniejszego planowania wsparcia do grup wyróżnionych za pomocą segmentacji małopolskich przedsiębiorstw społecznych b) wskazania obszarów wymagających szczególnej uwagi na poziomie regionalnej polityki społecznej poprzez porównanie danych o efektach działań przedsiębiorstw społecznych do danych o różnych osobach wymagających wsparcia na poziomie powiatu (porównanie mogłoby obejmować takie cechy jak: powiat, kategoria osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem) c) identyfikacji trendów w obszarze przedsiębiorczości społecznej poprzez porównywanie wyników z różnych edycji monitoringu (przede wszystkim w obrębie mniej licznych kategorii przedsiębiorstw społecznych, dla których badaniem objęto niemal wszystkie podmioty).

3. METODOLOGIA I ANALIZA WYNIKÓW BADANIA – kluczowe kwestie

3.1. Populacja badania i stopień realizacji próby

Badaniem objęte zostały następujące podmioty, do których pozyskano dane kontaktowe:

- 6 centrów integracji społecznej (CIS),
- 5 zakładów aktywności zawodowej (ZAZ),
- 33 spółdzielnie socjalne,
- 25 spółdzielni inwalidów i niewidomych,
- 465 organizacji pozarządowych posiadających zarejestrowaną działalność gospodarczą,
- 2 738 organizacji pozarządowych nie posiadających zarejestrowanej działalności gospodarczej, ale potencjalnie mogących prowadzić działalność ekonomiczną w ramach odpłatnej działalności pożytku publicznego¹⁴.

Podmioty te należą do kategorii, które, zgodnie z koncepcją badania i wytycznymi Zleceniodawcy, tworzą populację przedsiębiorstw społecznych w regionie.

Badanie składało się z trzech faz:

1. pretestu narzędzia,
2. samodzielnego wypełniania ankiety elektronicznej (CAWI)
3. wypełniania ankiety internetowej (CAWI) wspomaganego kontaktami z ankieterami (dwukrotny kontakt) . Obejmował on w szczególności:
 - ponowną wysyłkę zaproszeń oraz linków do ankiety drogą mailową,
 - kontakty telefoniczne w celu zachęcenia do udziału w badaniu,
 - kontakty telefoniczne z podmiotami, nie zakończyły wypełniania ankiety w celu uzupełnienia brakujących odpowiedzi,
 - kontakty telefoniczne z podmiotami, które nie rozpoczęły wypełniania ankiety w celu uzupełnienia wszystkich odpowiedzi.

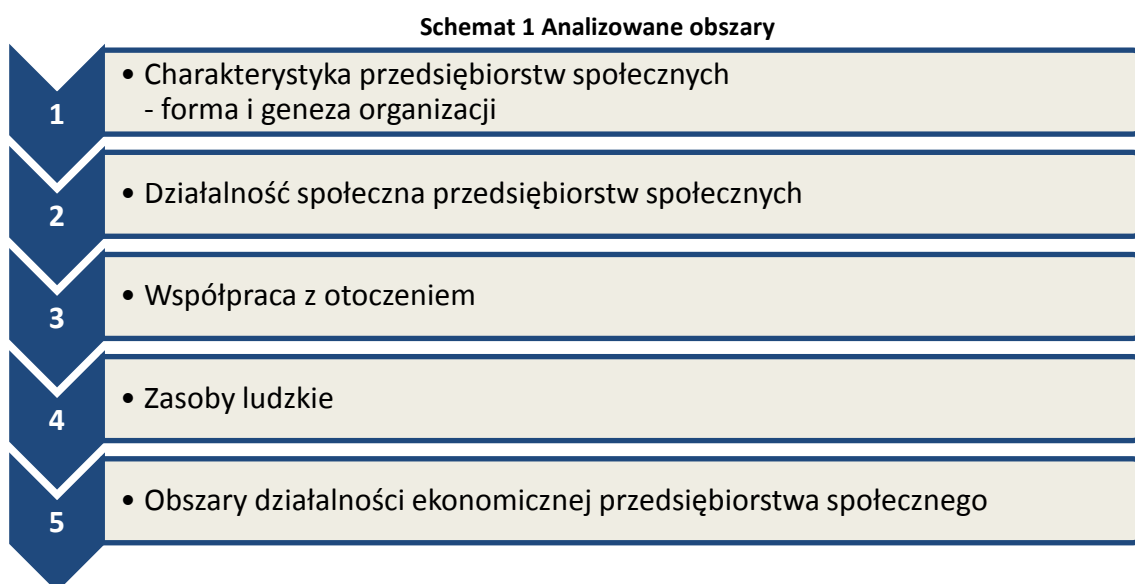
¹⁴ WZ uwag na brak informacji dotyczącej prowadzenia działalności pożytku publicznego do badań włączone zostały wszystkie podmioty, które nie posiadały zarejestrowanej działalności gospodarczej.

W efekcie podjętych działań uzyskano odpowiedzi od:

- 544 podmiotów, które uruchomiły wypełnianie ankiety,
- 197 podmiotów, które kwalifikowały się do udziału w badaniu i rozpoczęły wypełnianie ankiety, w tym:
 - **161 podmiotów, które kwalifikowały się do udziału w badaniu i wypełniły ankietę w całości,**
 - 36 podmiotów, które kwalifikowały się do udziału w badaniu i wypełniły ankietę częściowo.

3.2. Liczba odpowiedzi w poszczególnych obszarach

Wyniki badań prezentowane są w raporcie w podziale na pięć głównych obszarów badawczych. Podział ten, w dużym stopniu odzwierciedla strukturę narzędzia wykorzystanego w procesie gromadzenia danych. Podział i kolejność prezentowanych w niniejszym raporcie analiz, przedstawia poniższy schemat.

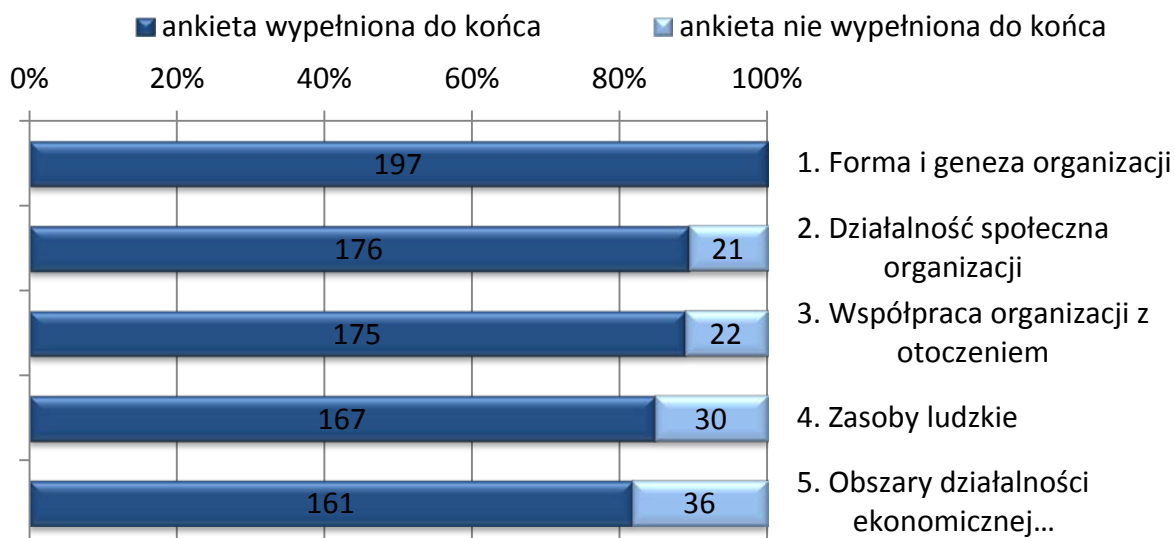

Źródło: Opracowanie własne.

W związku z tym, że nie wszystkie badane podmioty wypełniły ankietę w całości, udzielone przez nich odpowiedzi analizowane i prezentowane są w raporcie w ramach wyżej

wymienionych obszarów. Przy charakterystyce wyników odnośnie każdego z tych obszarów z N przyjęto liczbę podmiotów, które odpowiedziały na wszystkie pytania w ramach danego bloku. W badaniu uczestniczyło 197 podmiotów, w tym wypełniło w całości ankietę – wszystkie jej pięć obszarów – 161 podmiotów (82% wszystkich podmiotów, które rozpoczęły ankietę). Wszystkie podmioty odniosły się do pierwszej części ankiety, tj. *formy i genezy organizacji*. Drugą część – *działalność społeczna organizacji* – w całości wypełniło 176 podmiotów (89% wszystkich respondentów). Kolejną część ankiety – *współpraca organizacji z otoczeniem* – wypełniło 175 podmiotów. Część czwartą ankiety – *Zasoby ludzkie* – wypełniło w całości 167 organizacji, biorących udział w badaniach (85% wszystkich badanych).

Wykres 3.1 Liczba organizacji, które udzieliły wszystkich odpowiedzi oraz organizacji, które nie wypełniły ankiety do końca w podziale na główne obszary problemowe ankiety.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Porównując organizacje, które wypełniły ankietę w całości, do tych, które wypełniły ją częściowo, można stwierdzić, że obie grupy nie mają znacząco odmiennych profilów. Jednostki, które nie ukończyły wypełniania kwestionariusza badań nie odbiegają strukturą od pozostałej części próby zarówno pod względem formy jak i charakteru prowadzonej działalności. Warto jednak zaznaczyć, że ankietę wypełniły do końca wszystkie ZAZ-y, biorące udział w badaniach, zdecydowana większość badanych spółdzielni socjalnych (95%) oraz fundacji. W grupie badanych, którzy wypełnili częściowo ankietę znalazło się 40% CIS-ów

i połowa spółek prawa handlowego działających nie dla zysku, ale są to liczebnie bardzo małe kategorie i trudno mówić tutaj o jakimś wzorze. Na uwagę być może zasługuje też fakt, iż wśród osób, które nie wypełniły ankiety do końca, nieco mniejszy odsetek stanowiły fundacje prowadzące odpłatną działalność nie dla zysku (około 20 punktów procentowych różnicy pomiędzy udziałem fundacji o tym charakterze działalności ekonomicznej w grupie, która wypełniła ankietę, do tych, które nie ukończyły ankiety). Różnica ta, choć już na mniejszą skalę, widoczna była także w przypadku stowarzyszeń. Wskazane różnice nie dają jednak jednoznacznych podstaw do twierdzenia, iż grupa podmiotów, która nie odpowiedziała na wszystkie pytania zawarte w ankiecie odbiega znacząco od pozostałej grupy badanych.

Tabela 3 Organizacje, które ukończyły ankietą oraz nie ukończyły ankietą a forma prawna organizacji.

	ankieta wypełniona w całości	ankieta nie wypełniona w całości
CIS N100%=5	60%	40%
ZAZ N100%=5	100%	0%
spółdzielnia socjalna N100%=19	95%	5%
spółdzielnia inwalidów i niewidomych N100%=8	75%	25%
Fundacja N100%=53	89%	11%
Stowarzyszenie N100%=103	78%	22%
spółka prawa handlowego działająca nie dla zysku N100%=4	50%	50%
Ogółem N100%=197	82%	18%

*Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania
"Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"*

3.3. Ważniejsze informacje odnośnie analizy i wizualizacji danych

Ze względu na niewielką liczebność niektórych z badanych organizacji oraz mając na uwadze ich formy prawne, niektóre z nich zostały połączone w szersze kategorie. Pięć Centrów Integracji Społecznej (CIS) oraz pięć Zakładów Aktywności Zawodowej (ZAZ) zostało połączonych w jedną kategorię „CIS-y i ZAZ-y”. Natomiast spółdzielnie socjalne (19) oraz spółdzielnie inwalidów i/lub niewidomych (8) połączono w jedną wspólną kategorię „spółdzielni”. Cztery spółki prawa handlowego, ze względu na swoją odmienną od pozostałych podmiotów specyfikę, nie zostały przyporządkowane do żadnej zbiorczej kategorii. Wyniki badania dla tych podmiotów zostały włączone do analizy ogólnego profilu organizacji, ale ze względu na niewielką liczebność nie są prezentowane na kolejnych wykresach, jako odrębna kategoria. Wyniki dla dwóch najliczniejszych kategorii: fundacji (53) oraz stowarzyszeń (103) prezentowane są oddzielnie.

W części raportu *forma i geneza organizacji* przy prezentacji wyników uwzględniono, tam, gdzie to możliwe, szczegółowo poszczególne formy prawne bez ich kategoryzacji. W dalszej części raportu odnoszono się już jednak do przyjętej kategoryzacji, mając cały czas na uwadze ewentualne różnice w obrębie wyróżnionych kategorii. Uwaga ta odnosi się głównie do spółdzielni socjalnych i inwalidów lub/i niewidomych i ich odmiennego charakteru w przypadku niektórych kwestii. W takich przypadkach, wyniki dla obu rodzajów spółdzielni prezentowane były osobno.

Przy podawaniu informacji o rozkładach odpowiedzi na poszczególne pytania zawarte w ankiecie, przyjęto zasady:

- podawanie wartości procentowej w przypadku porównywania wyników badań z 2012 roku z wynikami badań z roku 2010¹⁵, np.

Podobnie w 2010 około 16% badanych uznało, że ich pracownicy nie potrzebują tego typu wsparcia, w tym co piąta fundacja, 17% stowarzyszeń i taki sam odsetek stowarzyszeń oraz 5% spółdzielni socjalnych.

¹⁵ W przypadku porównywania wyników badań z 2012 oraz 2010 roku należy jednak pamiętać, że próba w obu badaniach nie jest reprezentatywna. Nie możemy więc na jej podstawie wnioskować o specyfice całej populacji. Ponadto, liczebności dla poszczególnych kategorii badanych nie są duże, więc ewentualne różnice nie koniecznie muszą świadczyć o realnych rozbieżnościach. Mogą jednak wskazywać na kwestie, warte dalszej eksploracji, szczególnie mając w perspektywie cykliczność i powtarzalność badań.

- podawania wartości procentowej (% z ogółu) oraz liczebności w nawiasie przy charakteryzowaniu ogółem badane podmioty, np.

Z biznesem i przedsiębiorstwami współpracowało w ciągu ostatnich 12 miesięcy najwięcej, bo ponad 70% badanych (124 podmiotów). 63% oceniło pozytywnie tę współpracę (78 podmiotów), 10% było przeciwnego zdania (13 podmiotów).

- podawanie liczebności oraz wartości procentowej w nawiasie (% w ramach danej kategorii) w przypadku porównywania odpowiedzi badanych w podziale na reprezentowaną przez nich formę prawną, np.

Wśród fundacji współpracujących z otoczeniem administracyjnym, 13 z 21 podmiotów (62%) oceniło efekty tej współpracy pozytywnie. W przypadku stowarzyszeń, blisko połowa – 19 z 40 (48%) była tego samego zdania.

- podawanie w tabelach z rozkładami odpowiedzi wartości procentowych w odniesieniu do liczebności danej kategorii
- w tabelach porównujących rozkład odpowiedzi dla poszczególnych kategorii badanych (zazwyczaj ze względu na formę prawną) dla łatwiejszej orientacji zastosowano tak zwane kolorowanie „topograficzne”. Wartościom względnie niskim odpowiada kolor czerwony, przeciętnym (zbliżonym do mediany) – żółty, względnie wysokim – zielony.
- w przypadku map powiatów Małopolski, gradient kolorów oznacza intensywność bądź licznosc występowania danej cechy, np. liczba beneficjentów działań społecznych organizacji – im ciemniejszy kolor tym liczba ta jest wyższa.

4. FORMA I GENEZA ORGANIZACJI

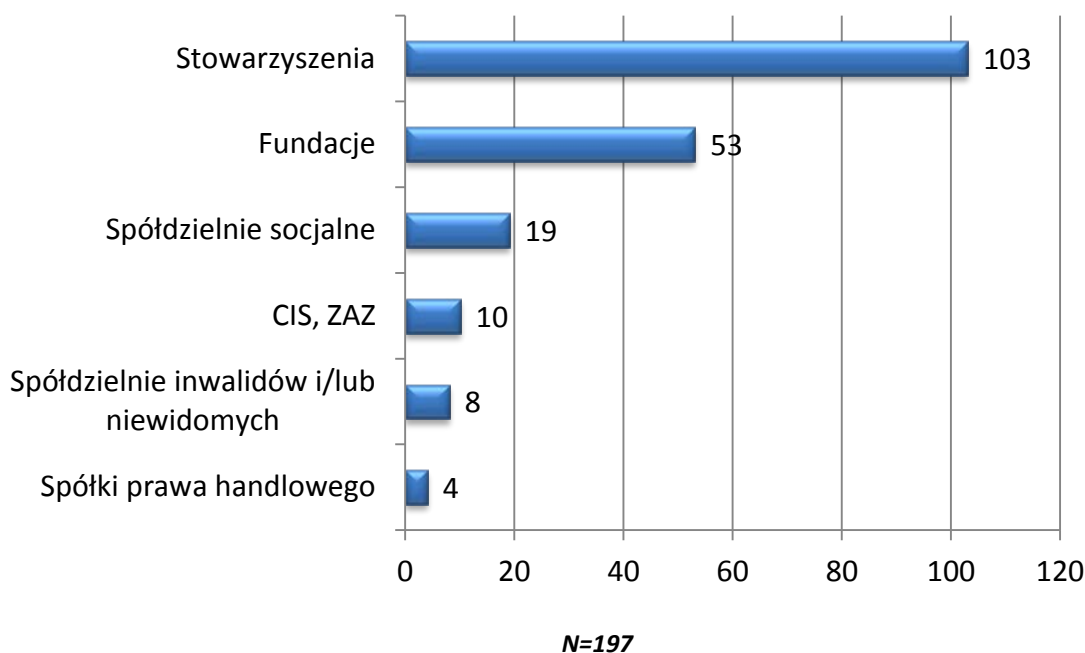
Charakterystyka przedsiębiorstw społecznych uwzględnia następujące wymiary:

- 1) forma prawna badanej organizacji,
- 2) rodzaj prowadzonej działalności ekonomicznej,
- 3) wielkość miejscowości, w której organizacja posiada siedzibę,
- 4) okres funkcjonowania organizacji na rynku
- 5) rodzaj podmiotu inicjującego powstanie organizacji
- 6) oraz charakter środków finansowych wykorzystanych przy jej zakładaniu (publiczne/prywatne).

Kryteria wyboru populacji przyjęte w badaniu określały precyzyjnie formę prawną podmiotów, które mogły znaleźć się w próbie. Badaniami objęte zostały następujące kategorie podmiotów:

- 1) centra integracji społecznej (CIS),
- 2) zakłady aktywności zawodowej (ZAZ),
- 3) spółdzielnie socjalne,
- 4) spółdzielnie inwalidów i niewidomych,
- 5) spółki prawa handlowego,
- 6) fundacje,
- 7) stowarzyszenia.

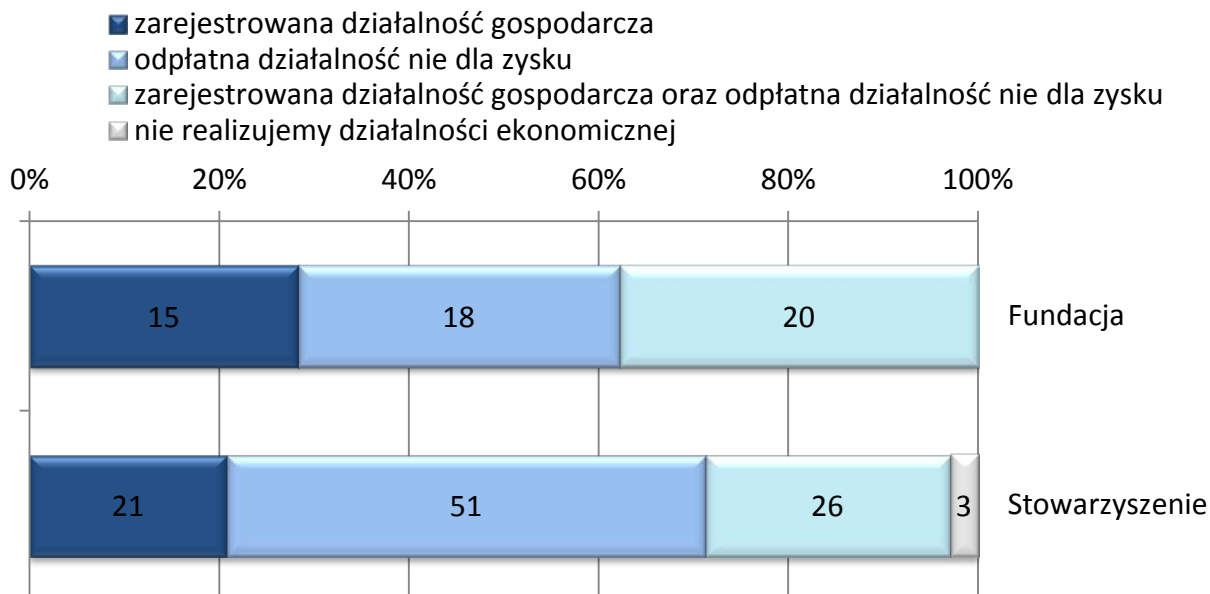
Wykres 4.1 Forma prawna badanych przedsiębiorstw społecznych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Drugim kryterium definiującym przedsiębiorstwo społeczne, zgodnie z definicją przyjętą w koncepcji badania, było prowadzenie przez organizację działalności ekonomicznej rozumianej, jako zarejestrowana działalność gospodarcza, odpłatna działalność nie dla zysku lub obydwie formy jednocześnie. Kryterium to dotyczyło podmiotów będących fundacją lub stowarzyszeniem. Pozostałe podmioty: CIS-y, ZAZ-y oraz spółdzielnie i spółki handlowe prowadzą, bowiem działalność ekonomiczną z założenia. Poniższy wykres prezentuje rozkład odpowiedzi organizacji, będących fundacjami lub stowarzyszeniami, co do ich działalności ekonomicznej.

Wykres 4.2 Forma prawna a rodzaj działalności ekonomicznej.

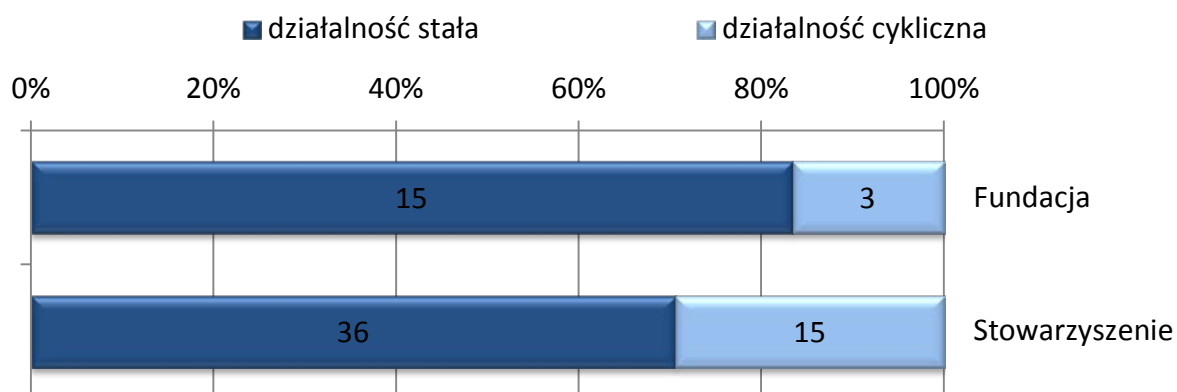

N=154

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Kryterium dodatkowym w przypadku prowadzenia odpłatnej działalności nie dla zysku był jej stały lub sezonowy/cykliczny charakter, co pozwoliło wykluczyć z badania te organizacje, które w sposób jedynie incydentalny podejmują taką aktywność. Większość badanych podmiotów prowadzących odpłatną działalność nie dla zysku prowadzi działalność stałą (86% z nich). Wśród fundacji, 15 na 18 podmiotów prowadzi działalność stałą (83%), wśród stowarzyszeń – 36 na 51 podmiotów (71%).

Wykres 4.3 Rodzaj odpłatnej działalności statutowej.

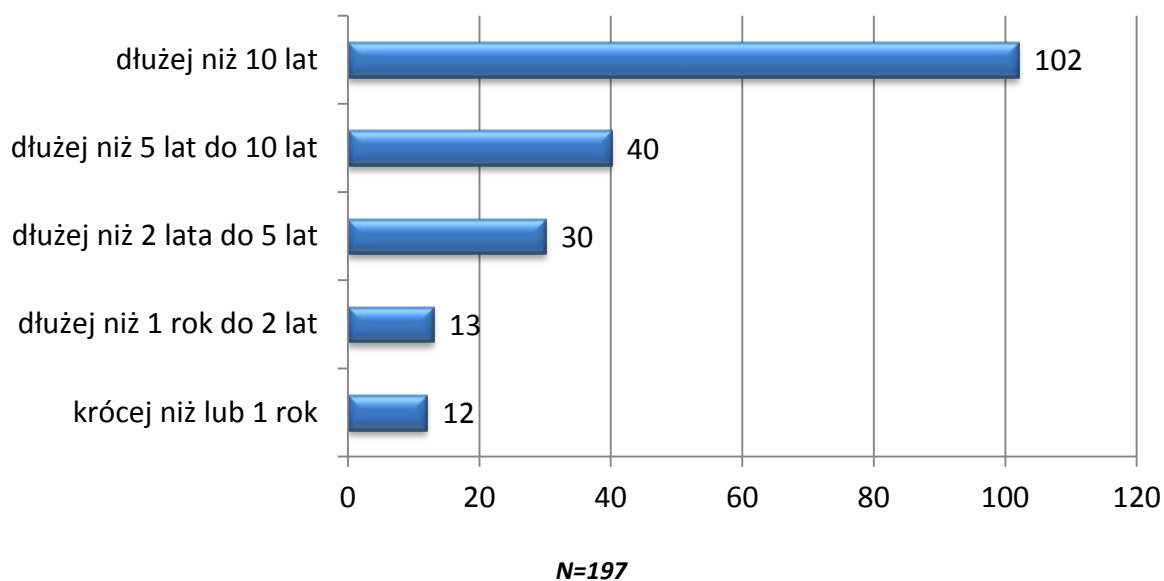

N=69

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Biorąc pod uwagę długość funkcjonowania organizacji na rynku, 70% badanych przedsiębiorstw społecznych to podmioty relatywnie starsze, utrzymujące się na rynku 5 lat lub dłużej (142 podmiotów). Jednocześnie, w badanej grupie, obserwujemy niewielki odsetek organizacji młodych – 13% badanych podmiotów funkcjonuje na rynku krócej niż rok (25). Z jednej strony, duży odsetek podmiotów funkcjonujących na rynku wiele lat, świadczy o ich stabilności i ugruntowanej już pozycji. Niemniej jednak interesującym pozostaje fakt, relatywnie niewielkiego przyrostu liczebności przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce. Szczególnie, porównując długość funkcjonowania organizacji na rynku mierzoną liczbą lat, z wynikami badań prowadzonych w 2010 roku, w których podobnie silnie reprezentowana była grupa organizacji starszych na rynku w kontraście do słabej reprezentacji młodych organizacji. Zaobserwowany trend zdaje się zatem utrzymywać.

Wykres 4.4 Okres funkcjonowania organizacji na rynku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Odnosząc dane dotyczące długości funkcjonowania organizacji na rynku do form prawnych badanych podmiotów, można zaobserwować kilka interesujących tendencji. CIS-y i ZAZ-y to głównie organizacje istniejące na rynku przeszło 5 lat. Tylko jedna z nich była organizacją młodszą. Wśród spółdzielni inwalidów i niewidomych znalazły się wyłącznie utrzymujące się

na rynku powyżej 5 lat (w tym 88% dłużej niż 10 lat). Z kolei żadna spółdzielnia socjalna nie istnieje na rynku dłużej niż 5 lat.

Tabela 4 Długość funkcjonowania na rynku a forma organizacji.

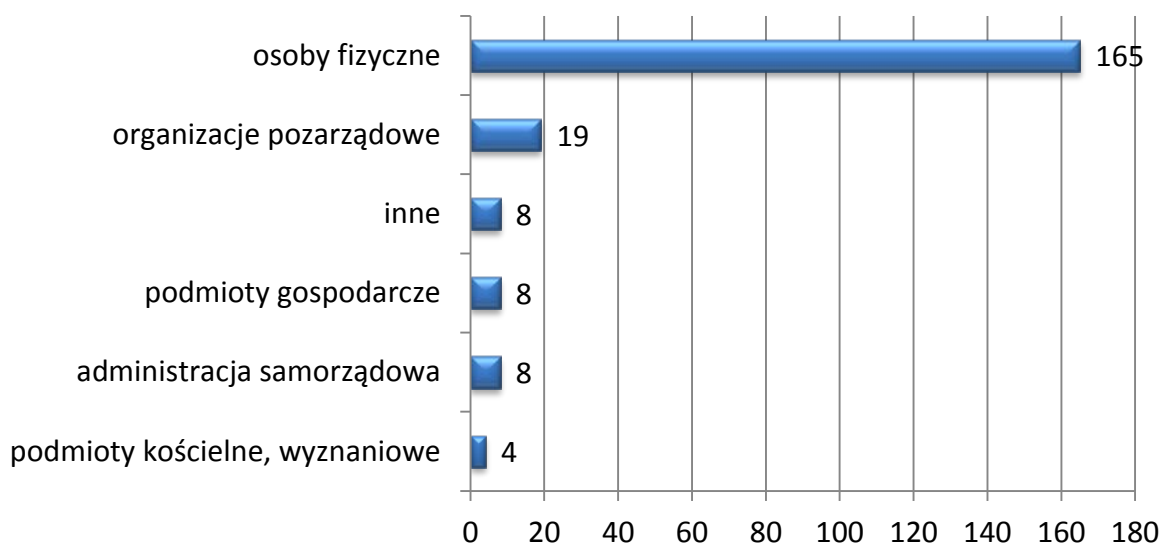
Forma organizacji	Ile lat organizacja istnieje na rynku?				
	krócej niż lub 1 rok	dłużej niż 1 rok do 2 lat	dłużej niż 2 lata do 5 lat	dłużej niż 5 lat do 10 lat	dłużej niż 10 lat
CIS, ZAZ N100%=10	0%	0%	10%	80%	10%
Spółdzielnie N100%=27	19%	30%	19%	7%	26%
w tym spółdzielnia socjalne N100%=19	26%	42%	26%	5%	0%
w tym spółdzielnia inwalidów i niewidomych N100%=8	0%	0%	0%	13%	88%
Fundacje N100%=53	4%	4%	26%	25%	42%
Stowarzyszenia N100%=103	5%	3%	10%	15%	68%
Ogółem N100%=193	6%	7%	16%	21%	53%

N=193

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Najczęściej wskazywanym założycielem przedsiębiorstwa społecznego była osoba fizyczna (165 wskazań). W dalszej kolejności przedsiębiorstwa społeczne wskazywały na organizacje pozarządowe (19 wskazań). Zdecydowana większość podmiotów objętych badaniem wskazało na jedną kategorię założyciela (183, to jest 93%), w tym 78% (154) organizacji wskazało na osobę fizyczną, jako główny podmiot inicjujący powstanie organizacji.

Wykres 4.5 Rodzaj założyciela organizacji.

N=197

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania
"Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

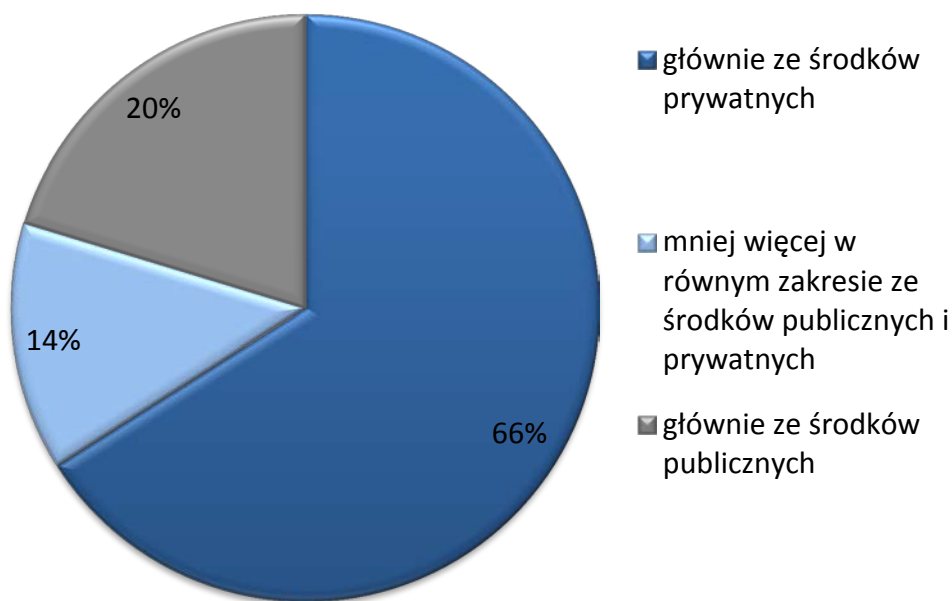
Odnosząc się do formy prawnej organizacji, warto tylko w tym kontekście nadmienić, że w przypadku CIS-ów i ZAZ-ów, jako podmioty inicjujące ich powstanie wskazywane były częściej od osób fizycznych – organizacje pozarządowe. Pozostałe przedsiębiorstwa społeczne wskazywały najczęściej na osobę fizyczną – bez względu na swoją formę prawną. Na innego rodzaju założycieli wskazywały wyłącznie fundacje i spółdzielnie. 6 z nich (4 fundacje i 2 spółdzielnie) podały, jako swojego założyciela podmiot spoza dostępnej w ankiecie kafeterii. Były to: rektor uczelni, instytucja zagraniczna, kilka spółdzielni produkcyjnych, instytucja filmowa, jednostka samorządu terytorialnego razem z organizacją samorządową i fundator.

Organizacje, które wskazały więcej niż jeden podmiot inicjujący powstanie organizacji to głównie stowarzyszenia (8 podmiotów) i fundacje (4 podmioty) oraz jedna spółdzielnia socjalna i jedna spółka prawa handlowego. Wśród stowarzyszeń, najczęściej wymieniana była kombinacja dwóch podmiotów: osoby fizycznej wespół z organizacją pozarządową (4 podmioty), z podmiotem gospodarczym (2 podmioty) czy administracją samorządową (1 podmiot). Jedno stowarzyszenie wskazało administrację samorządową oraz organizacją pozarządową jak swoich założycieli. Wśród fundacji kombinacje były już bardziej zróżnicowane – jedna fundacja wskazała osobę fizyczną i uczelnię wyższą, jako swoich

założycieli, inna – obok osoby fizycznej podała podmiot gospodarczy. W grupie badanych znalazła się też fundacja założona przez podmiot kościelny oraz instytucję zagraniczną oraz fundacja, która wskazała na trzech założycieli: osobę fizyczną, administrację samorządową oraz organizację pozarządową.

Badane przedsiębiorstwa zapytano również o charakter środków finansowych wykorzystanych przy ich zakładaniu. Na podstawie rozkładu odpowiedzi badanych, który prezentuje poniższy wykres, można zauważyć i że w procesie założycielskim organizacji 66% organizacji wskazało na większy udział środków prywatnych (130 podmiotów). 1/5 została powołana przy wykorzystaniu głównie środków publicznych (40 podmiotów). Pozostała grupa wskazała na porównywalny poziom tych dwóch źródeł (27).

Wykres 4.6 Charakter środków wykorzystanych w procesie założycielskim organizacji.

N=197

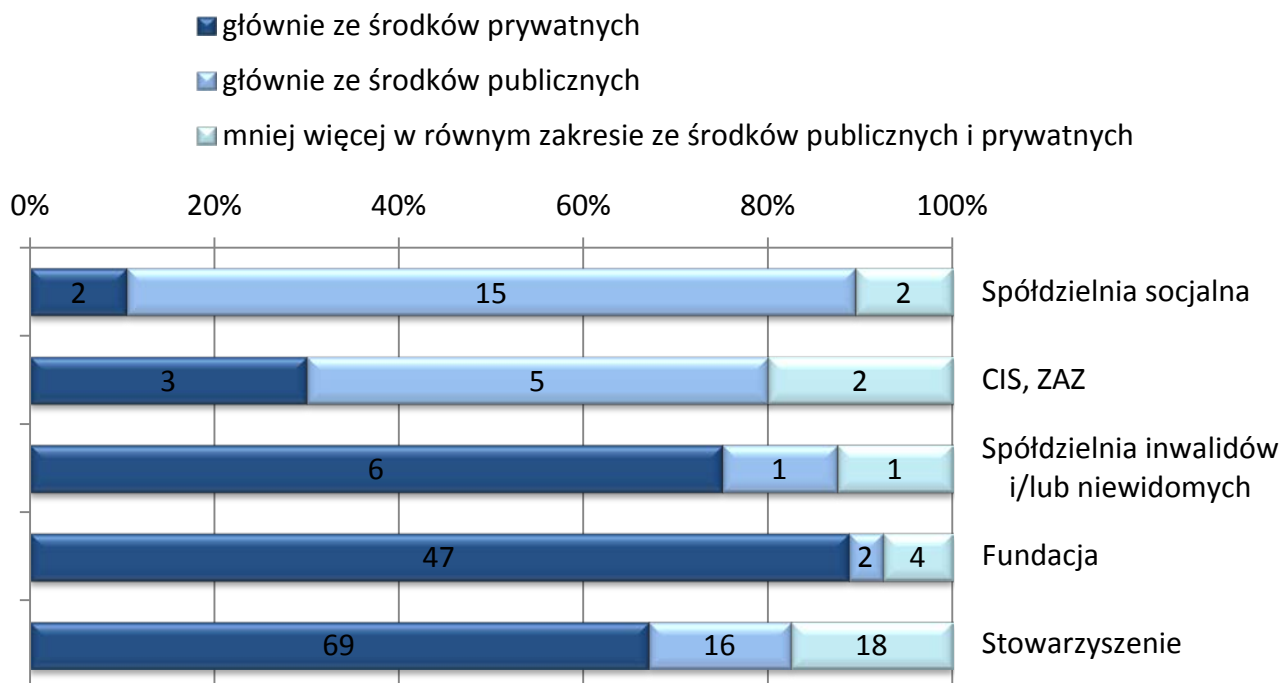
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania
"Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Analizując rozkład odpowiedzi według kategorii prawnych można wskazać na:

- Podmioty, które w większość powstały przy udziale środków prywatnych: fundacje, stowarzyszenia oraz spółdzielnie inwalidów i/lub niewidomych
- Podmioty inicjowane przy wykorzystaniu przede wszystkim środków publicznych, takie jak spółdzielnie socjalne oraz CIS-y i ZAZ-y. Chociaż w tym przypadku należy

zwrócić uwagę na widoczny udział środków prywatnych, czy to, jako głównego źródła czy współ ze środkami publicznymi.

Wykres 4.7 Charakter środków wykorzystanych w procesie założycielskim a forma prawna organizacji.

N=193

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Zestawiając ze sobą formę prawną organizacji, rodzaj jej założyciela/założycieli oraz charakter środków wykorzystanych w procesie założycielskim, możemy wskazać na pewne wzory powstawania przedsiębiorstw społecznych:

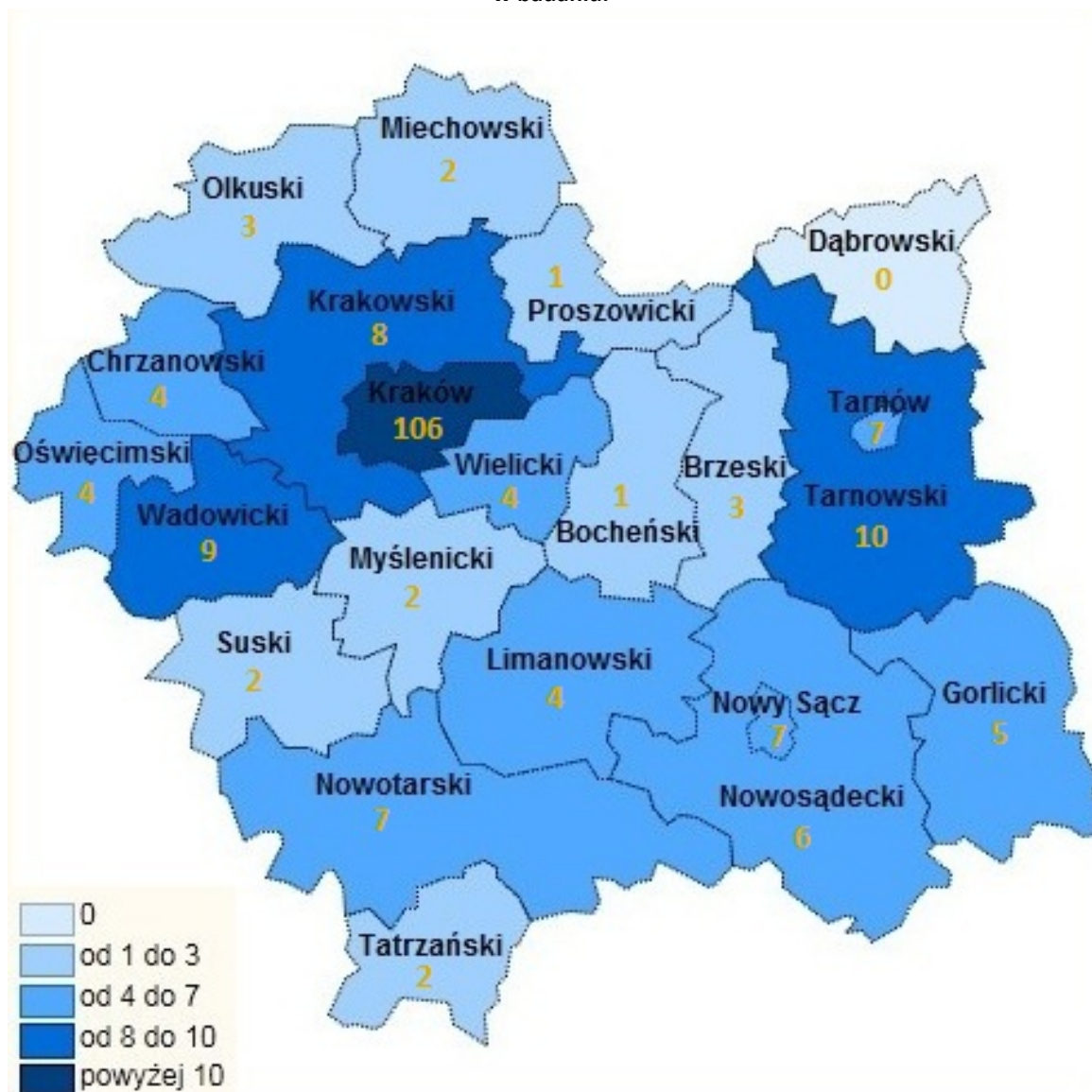
- Fundacje, stowarzyszenia oraz spółdzielnie inwalidów i/lub niewidomych powstają głównie z inicjatywy osób fizycznych przy wykorzystaniu głównie środków prywatnych;
- Założycielami spółdzielni socjalnych pozostają osoby fizyczne, wykorzystują przede wszystkim środki publiczne;
- CIS-y i ZAZ-y inicjowane są głównie przez organizacje pozarządowe. W przypadku tej formy organizacji wykorzystywane są głównie środki publiczne, choć nie tylko.

Wzory te wpisują się w wypracowane na podstawie badań z 2010 roku hipotetyczne modele powstawania przedsiębiorstw społecznych – zdają się, więc je potwierdzać.

Ponad połowa przedsiębiorstw społecznych, biorących udział w badaniach ma swoją siedzibę w Krakowie (106 podmiotów, czyli 54%). W dalszej kolejności organizacje zlokalizowane były w dużych miastach innych niż Kraków (52 podmioty, tj. nieco ponad 26%), w tym 7 podmiotów pochodziło z Tarnowa, 7 z Nowego Sącza. W grupie badanych organizacji nie znalazł się żaden podmiot z powiatu dąbrowskiego. 23 badane podmioty zlokalizowane są w gminach wiejskich (ok. 12% wszystkich badanych).

Na mapach województwa małopolskiego poniżej przedstawiono rozkład wszystkich organizacji, które wzięły udział w badaniach w poszczególnych powiatach. Pierwsza mapa prezentuje liczbę wszystkich badanych organizacji w poszczególnych powiatach. Druga, z kolei dodatkowo przedstawia tę liczbę w podziale na konkretne formy prawne tych organizacji. Gradient kolorów odpowiada liczbie podmiotów skoncentrowanych w danym powiecie w odniesieniu do całego województwa.

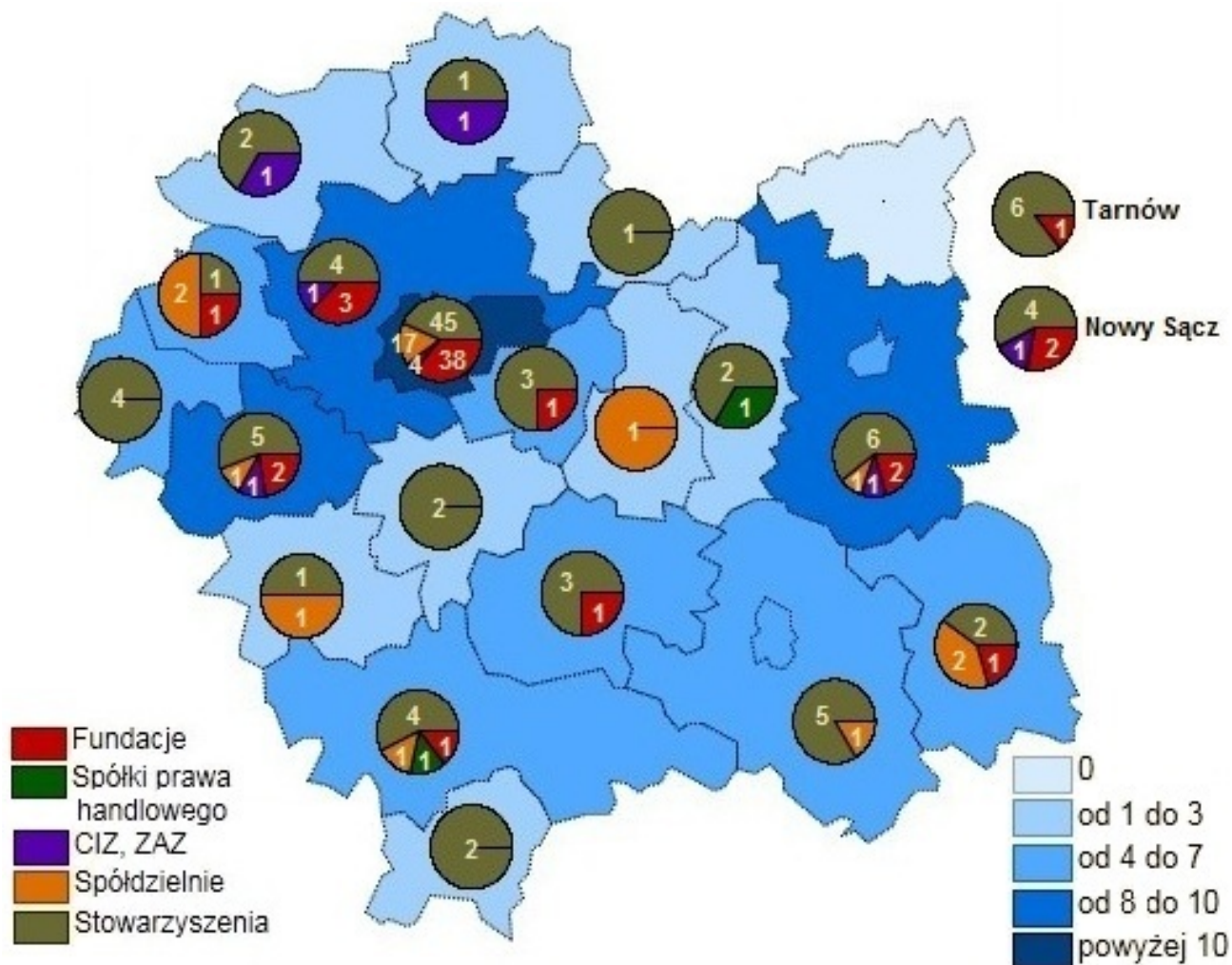
Mapa 1 Liczba przedsiębiorstw społecznych w poszczególnych powiatach Małopolski, biorących udział w badaniu.

N=197

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania
"Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Mapa 2 Liczba poszczególnych typów przedsiębiorstw społecznych w powiatach Małopolski, biorących udział w badaniu.

N=197

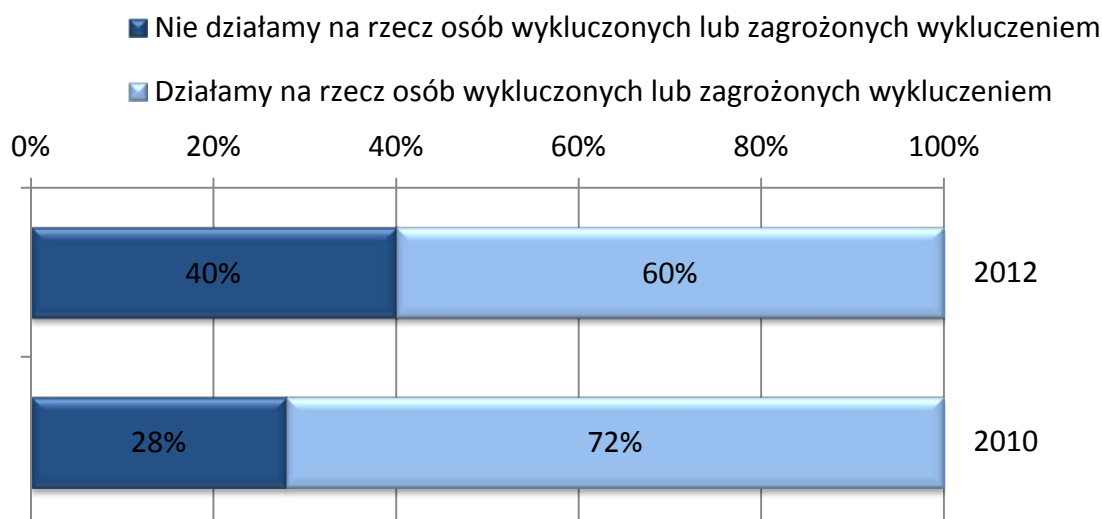
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania
"Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

5. DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNA ORGANIZACJI

5.1. Działania na rzecz wykluczonych lub/i zagrożonych wykluczeniem społecznym

Spośród 176 organizacji, które udzieliły odpowiedzi na pytania z zakresu prowadzonej działalności społecznej 106 zadeklarowało, prowadzenie takiej działalności na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem (60%). W porównaniu z 2010 rokiem liczba ta spadła o 12 punktów procentowych. Pozostałe 70 organizacji (40%) zadeklarowała, iż osoby wykluczone społecznie nie były objęte ich działalnością.

Wykres 5.1 Działalność na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym – porównanie wyników z 2010 i 2012 roku.

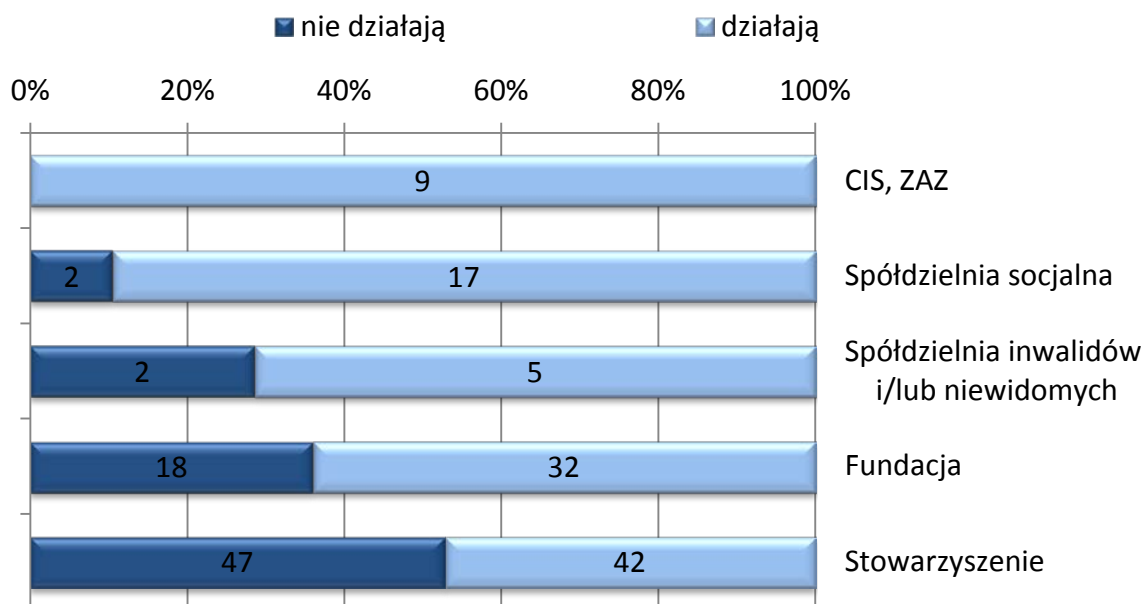

N=176 dla 2012, N=109 dla 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Biorąc pod uwagę formę prawną badanych organizacji, można zauważyć, iż na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym działały wszystkie CIS-y i ZAZ-y, a także zdecydowana większość spółdzielni. Najmniej aktywne w tym zakresie okazały się stowarzyszenia, wśród których ponad połowa (53%) nie prowadziła takich działań.

Wykres 5.2 Prowadzenie działalności na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym a forma prawna.

N=176

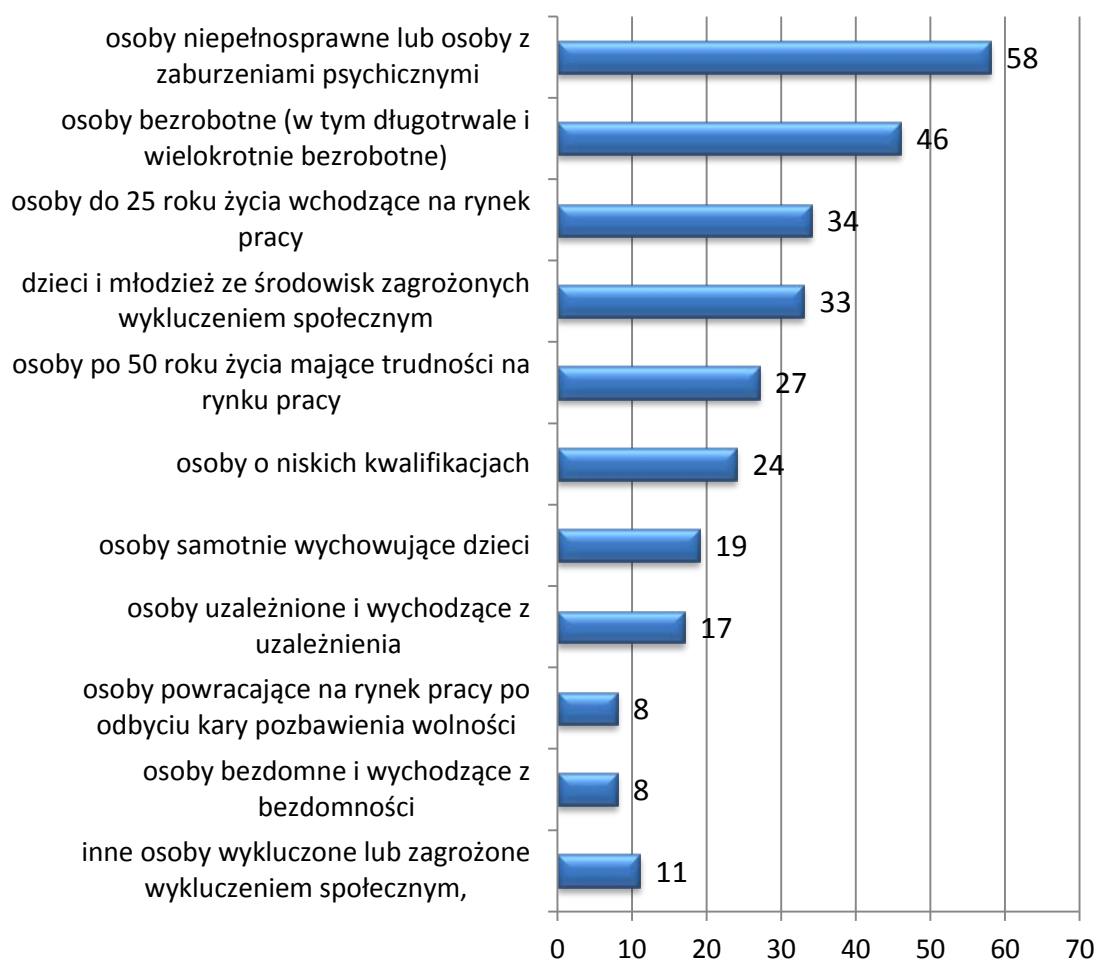
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania
"Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Uwzględniając położenie geograficzne przedsiębiorstw społecznych, w województwach bocheńskim, gorlickim, miechowskim, myślenickim oraz suskim wszystkie organizacje objęte badaniem prowadziły działalność na rzecz wykluczonych społecznie. Najniższy odsetek organizacji prowadzących tego typu działalność obserwujemy w powiatach brzeskim (33%), olkuskim (33%) oraz wielickim (25%). W województwach nowosądeckim, oświęcimskim, proszowickim oraz tatrzańskim żadna z badanych organizacji takich działań społecznych nie prowadziła. Należy jednak zaznaczyć, że w przypadku każdego z tych powiatów mówimy o nie więcej niż pięciu badanych organizacjach. Należy więc ostrożnie interpretować poziom zaangażowania w działalność na rzecz wykluczonych czy też zagrożonych wykluczeniem społecznym organizacji w poszczególnych powiatach. W Krakowie – mieście, w którym zogniskowana była ponad połowa badanych podmiotów – 66% organizacji prowadziło działalność na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Badane organizacje, które prowadzą działalność na rzecz wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym, zostały poproszone o wskazanie na rzecz jakich konkretnych grup osób wykluczonych działały w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Uczestnicy badania do wyboru mieli 11 grup odpowiedzi (w tym odpowiedź „inne”). Grupą, na rzecz, której działało

najwięcej spośród badanych przedsiębiorstw społecznych były osoby niepełnosprawne lub z zaburzeniami psychicznymi (58 wskazań). W 2010 roku najczęściej organizacji również kierowało swoje działania na rzecz tejże grupy.¹⁶ Podobnie jak w poprzednich badaniach, najmniej badanych przedsiębiorstw społecznych objęto swoją działalnością osoby bezdomne i wychodzące z bezdomności (8 wskazań) oraz osoby powracające na rynek pracy po odbyciu kary pozbawienia wolności (również 8 wskazań).

Wykres 5.3 Liczba organizacji, które prowadziły w ciągu ostatnich 12 miesięcy działania na rzecz poszczególnych kategorii osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

N=106

Liczebności na wykresie nie sumują się do N, ponieważ każdy respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź

¹⁶ W zeszłorocznych badaniach wśród przedsiębiorstw społecznych grupa ta została ograniczona do osób niepełnosprawnych z wyłączeniem osób z zaburzeniami psychicznymi.

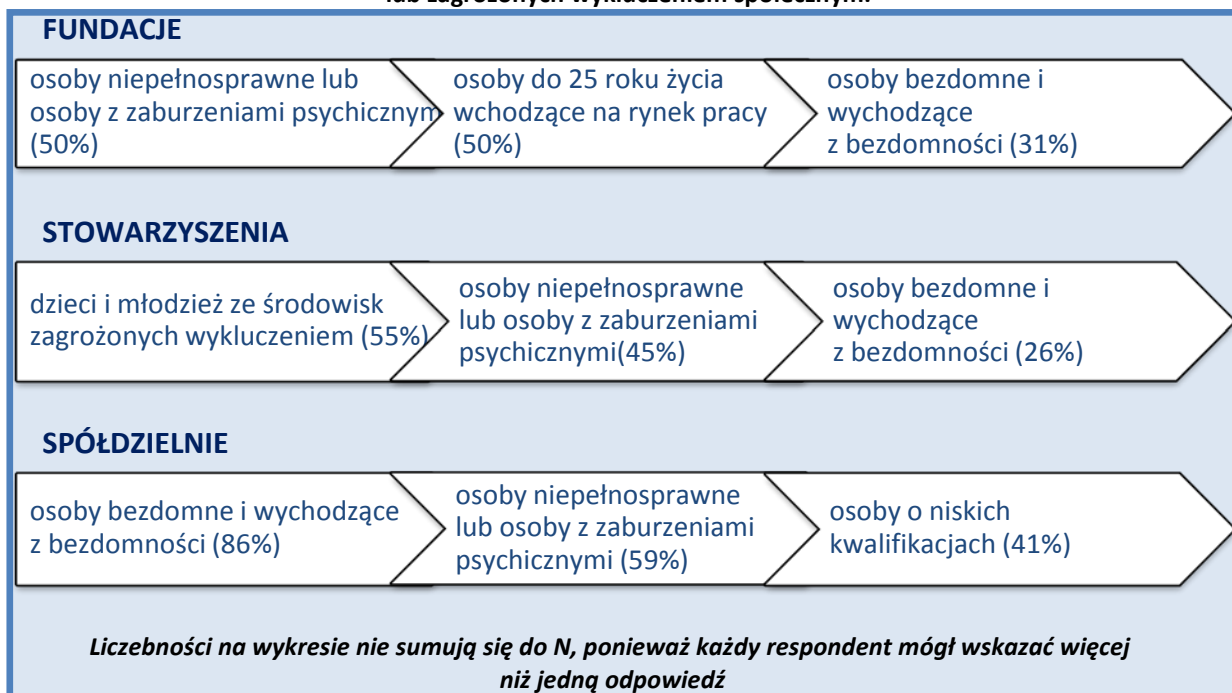
11 podmiotów wymieniło dodatkowo inne grupy, będące adresatami ich działań. Wśród nich znalazły się:

- kobiety;
- osoby mające trudność w znalezieniu zatrudnienia w związku długotrwałym wykonywaniem pracy w wąskim zakresie specjalizacji;
- osoby niepełnosprawne, w tym dzieci i młodzież od 3 do 18 lat, osoby po amputacjach;
- osoby z ograniczonym dostępem do pomocy prawnej, w tym seniorzy;
- osoby przewlekle chore;
- rodziny naturalne, których dzieci znalazły się w rodzinach zastępczych lub dzieci przysposobionych;
- rolnicy tracący dochód z gospodarstwa rolnego;
- studenci uczelni wyższej.

Uwzględniając formę prawną przedsiębiorstwa społecznego, można wyróżnić najczęściej wskazywanych adresatów działań badanych podmiotów. W przypadku fundacji, obok osób niepełnosprawnych lub z zaburzeniami psychicznymi, najczęściej wskazywanymi adresatami działań były osoby do 25 roku życia, wchodzące na rynek pracy. Natomiast ponad połowa stowarzyszeń uznała dzieci i młodzież ze środowisk zagrożonych wykluczeniem jako adresatów swoich działań, a nieco mniej (45%) wskazało na osoby niepełnosprawne lub z zaburzeniami psychicznymi. Zdecydowana większość spółdzielni (86%) prowadzi działania na rzecz osób bezdomnych i wychodzących z bezdomności, a w dalszej kolejności działania na rzecz osób niepełnosprawnych lub z zaburzeniami psychicznymi (59%). Z kolei, wszystkie CIS-y i ZAZ-y prowadzą działania na rzecz osób niepełnosprawnych lub z zaburzeniami psychicznymi. Należy jednak zaznaczyć, że ZAZ-y tworzone są w celu zatrudniania osób niepełnosprawnych. Spośród pięciu badanych ZAZ-ów, trzy wskazały, że działają wyłącznie na rzecz osób niepełnosprawnych lub z zaburzeniami psychicznymi. Dwa pozostałe wskazały także na inne grupy osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym jeden podmiot podał pięć, drugi aż dziewięć takich grup. W przypadku CIS-ów, wszystkie podmioty tego typu, wskazały – obok działań na rzecz osób niepełnosprawnych – także działania na rzecz osób bezrobotnych, uzależnionych i wychodzących z uzależnienia oraz

osób samotnie wychowujących dzieci. Dodatkowo warto podkreślić, iż każdy badany CIS podał co najmniej 6 kategorii osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, na rzecz której prowadzi działania. Poniższy schemat prezentuje najczęściej wskazywanych adresatów działań przedsiębiorstw społecznych. W schemacie nie uwzględniono CIS-ów i ZAZ-ów ze względu na ich specyfikę i niewielką liczebność.

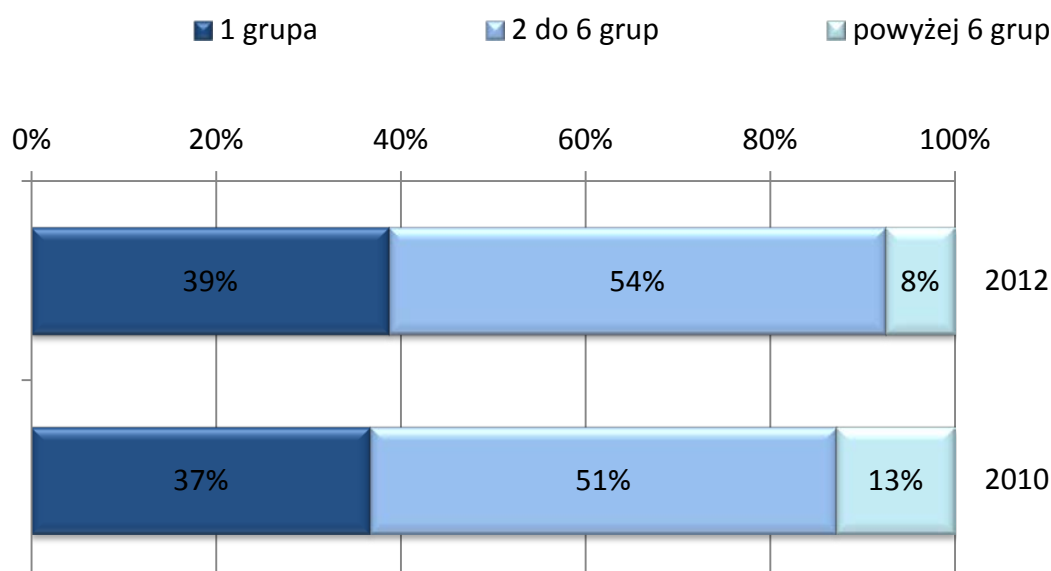
Schemat 2 Najczęściej wskazywani adresaci działań przedsiębiorstw społecznych na rzecz wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zliczając grupy osób, będących adresatami działań badanych organizacji, można uzyskać informację o tym, w jakim stopniu są one pod tym względem wszechstronne. Ponad połowa organizacji, które w ogóle podejmowały w ciągu minionych 12 miesięcy działania na rzecz osób wykluczonych działała na rzecz 2 do 6 grup (54%). 39% przedsiębiorstw społecznych działało na rzecz jednej grupy. 8% z nich objęło swoimi działaniami powyżej 6 grup osób wykluczonych społecznie (8 wskazań, w tym 4 organizacje wskazały na 9 grup).

Liczba grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, na rzecz których organizacje prowadziły działania w ciągu ostatnich 12 miesięcy odpowiada w znacznej mierze aktywności organizacji, biorących udział w zeszłorocznych badaniach.

Wykres 5.4 Liczba grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, na rzecz których organizacje prowadziły działania w ciągu ostatnich 12 miesięcy – porównanie wyników z 2010 i 2012 roku.

N=106 dla 2012, N=79 dla 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Biorąc pod uwagę liczbę grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, na rzecz których organizacje o różnych formach prawnych prowadziły działania w ciągu 12 miesięcy można zauważyć, iż najbardziej wszechstronne pod tym względem okazują się CIS-y. Wszystkie przedsiębiorstwa tego typu prowadziły działania dla 6 lub więcej kategorii osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym trzy na cztery CIS-y działało na rzecz 7 i więcej grup.

Tabela 5 Liczba grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, na rzecz których organizacje prowadziły działania w ciągu ostatnich 12 miesięcy a ich forma prawna.

	ZAZ N100%=5	CIS N100%=4	Fundacje N100%=50	Spółdzielnie N100%=26	Stowarzyszenia N100%=89	Ogółem N100%=174
Nie działamy	0%	0%	36%	15%	53%	40%
1 grupa	60%	0%	24%	19%	24%	24%
2 do 6 grup	20%	25%	36%	62%	22%	33%
Powyżej 6 grup	20%	75%	4%	4%	1%	5%

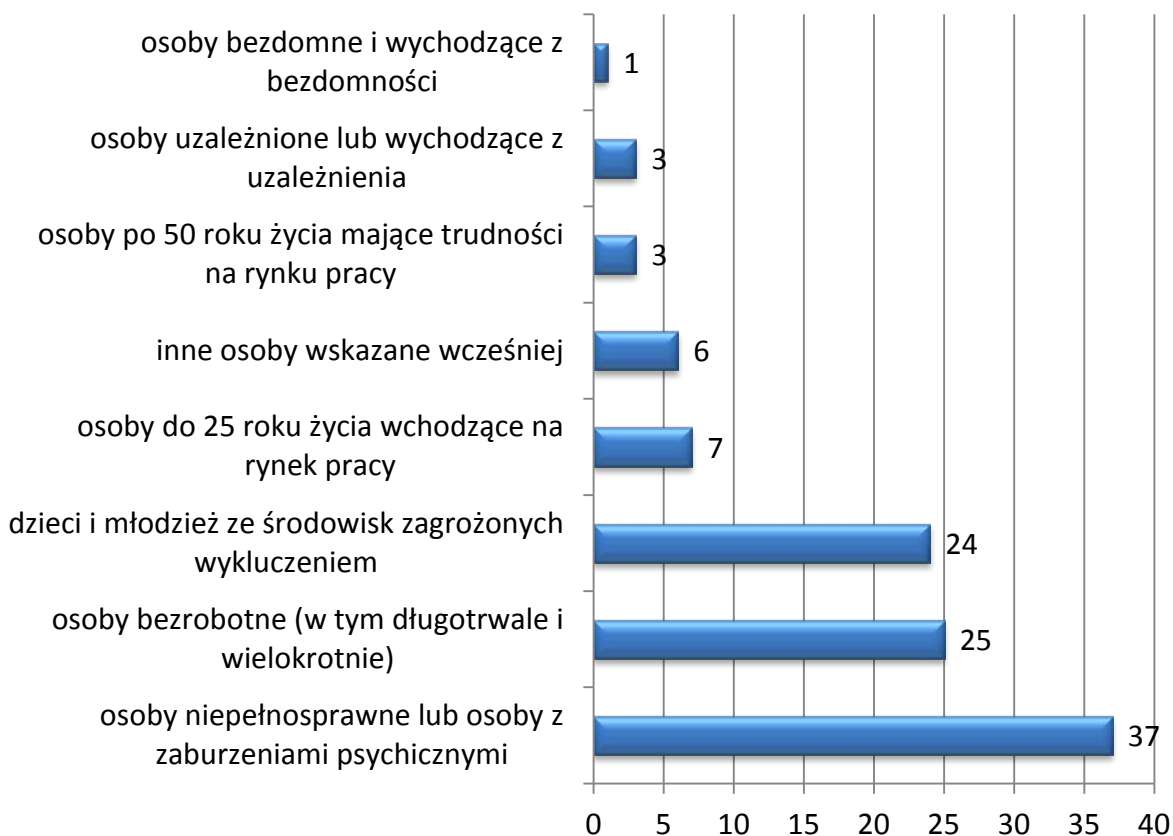
N=174

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Przedsiębiorstwa społeczne zostały poproszone również o wskazanie, która z wymienionych grup jest najważniejszym beneficjentem działań organizacji. W tym kontekście po raz kolejny na pierwszym miejscu pojawiają się osoby niepełnosprawne. 37 badanych organizacji określiło je, jako najważniejszego beneficjenta swoich działań. W dalszej kolejności za najważniejszą grupę uznane zostały osoby bezrobotne (w tym długotrwale i wielokrotnie) (25 podmiotów) oraz dzieci i młodzież ze środowisk zagrożonych wykluczeniem (24). Najmniej istotnym adresatem w tym kontekście okazały się osoby bezdomne i wychodzące z bezdomności. Tylko jeden podmiot – Centrum Integracji Społecznej wskazało tą grupę, jako najważniejszego beneficjenta. Jako najważniejszy beneficjent w ogóle nie pojawiły się osoby powracające na rynek pracy po odbyciu kary pozbawienia wolności, osoby samotnie wychowujące dzieci oraz osoby o niskich kwalifikacjach.

Liczba organizacji, dla których poszczególne grupy są najważniejszym beneficjentem prezentuje poniższy wykres.

Wykres 5.5 Liczba organizacji, dla których poszczególne grupy są najważniejszym beneficjentem.

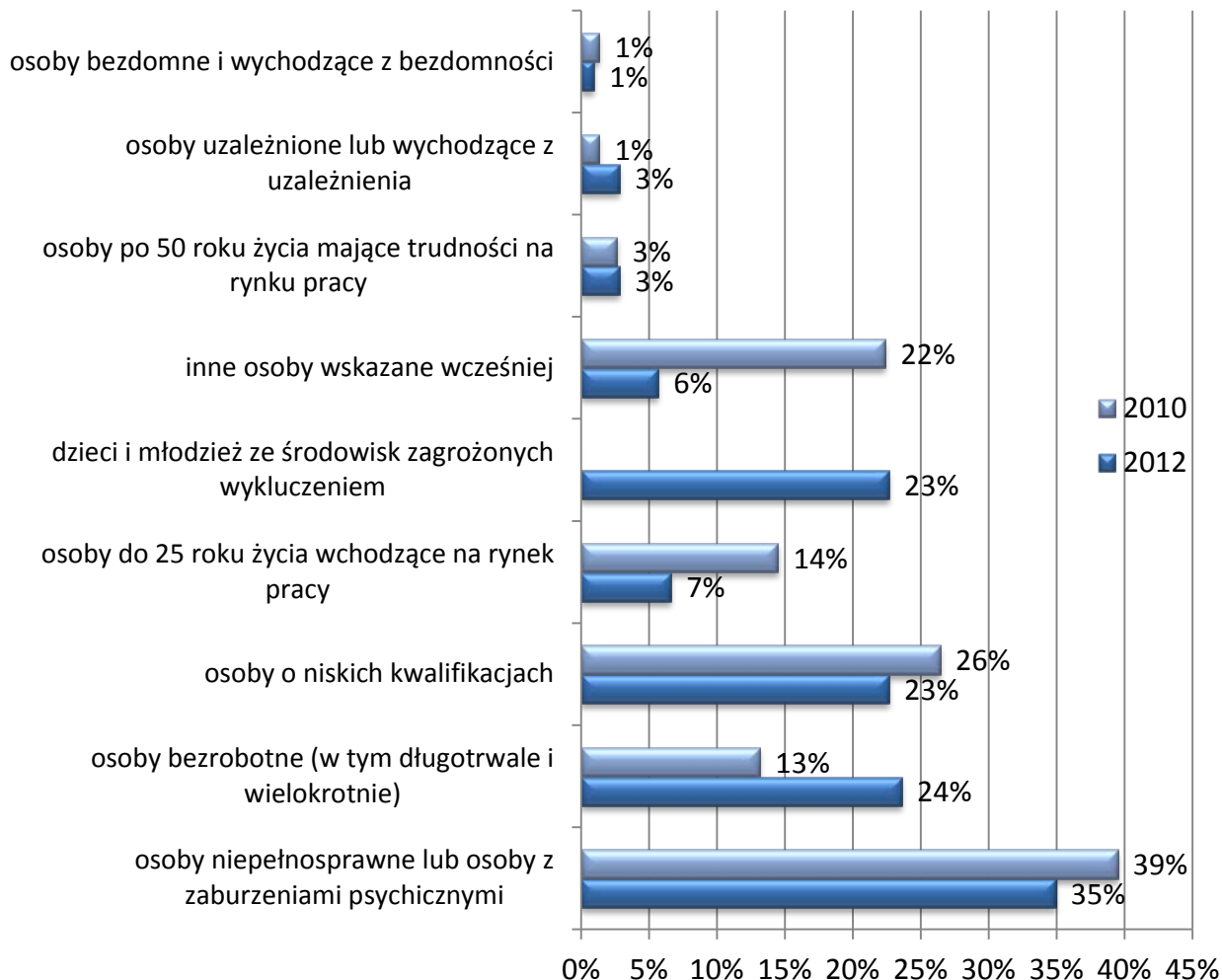
N=106

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania
"Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Osoby niepełnosprawne były jednocześnie najczęściej wybieranym i najważniejszym beneficjentem działań społecznych badanych przedsiębiorstw społecznych. Tą samą grupę za najważniejszą uznały także organizacje badane w zeszłym roku. Kolejnymi grupami plasującymi się wysoko zarówno pod względem liczby organizacji, które działają na ich rzecz, jak i wagi były osoby bezrobotne oraz dzieci i młodzież ze środowisk zagrożonych wykluczeniem. Zdecydowanie najniżej pod względem liczby przedsiębiorstw społecznych działających na ich rzecz i wagi znalazły się osoby bezdomne i wychodzące z bezdomności. Profil działalności organizacji w Małopolsce na rzecz osób wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem pozostaje w zasadzie bez większych zmian na przestrzeni ostatnich dwóch lat,

biorąc pod uwagę najważniejsze i najmniej ważne grupy beneficjentów. Porównanie wyników z dwóch badań prezentuje poniższy wykres¹⁷.

Wykres 5.6 Liczba organizacji, dla których poszczególne grupy są najważniejszym beneficjentem - porównanie wyników z 2010 i 2012 roku.

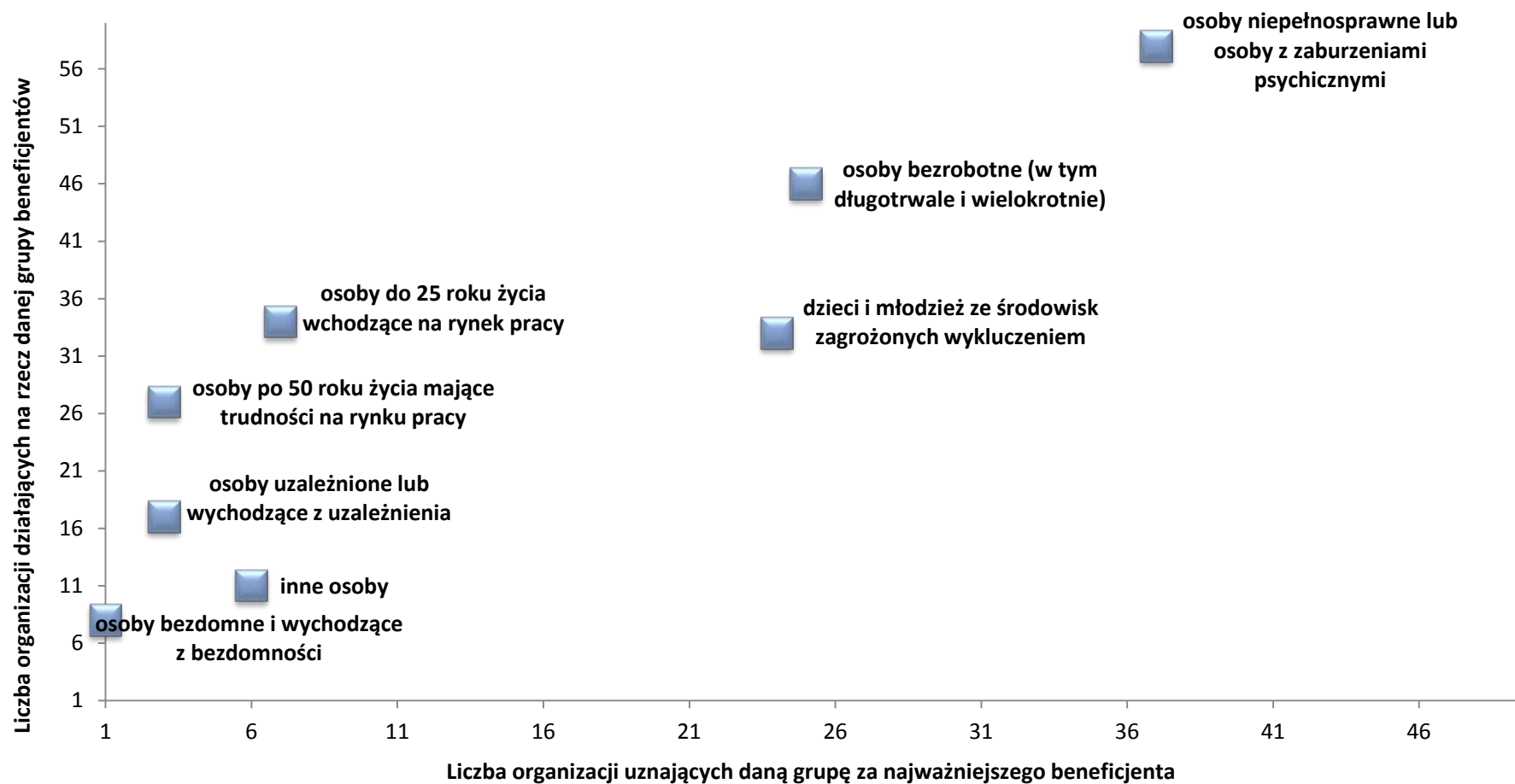
N=106 dla 2012, N=76 dla 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Relację pomiędzy liczbą organizacji działających na rzecz danej grupy beneficjentów, a liczbą organizacji uznających daną grupę za najważniejszego beneficjenta podsumowuje poniższy wykres.

¹⁷ W badaniach z 2010 roku w pytaniu dotyczącym wskazania wszystkich grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, na rzecz których organizacja w ciągu ostatnich 12 miesięcy prowadziła działania nie znalazła się kategoria „dzieci i młodzież ze środowisk zagrożonych wykluczeniem”. Kategoria ta wymieniana była przez badane w 2010 roku organizacje w opcji „inne”. W związku z tym w tegorocznych badaniach została ona uwzględniana w kafeterii odpowiedzi.

Wykres 5.7 Liczba organizacji działających na rzecz danej grupy beneficjentów a liczba organizacji uznających daną grupę za najważniejszego beneficjenta.

N=106

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Przedsiębiorstwa społeczne poproszono w dalszej kolejności o wskazanie rodzajów działań podejmowanych przez nie w odniesieniu do swoich beneficjentów, a także o liczbę beneficjentów objętych poszczególnymi działaniami. Respondenci mieli możliwość wyboru dowolnej liczby odpowiedzi spośród 6 możliwości (w tym odpowiedź „inne”).

Spośród wszystkich badanych organizacji, 58% oferowała beneficjentom aktywizację zawodową i edukację (62 wskazania). Kolejne najczęściej wskazywane działanie dotyczyło organizacji czasu wolnego i wypoczynku swoim beneficjentom (51 wskazań, czyli 48%). Na kolejnych miejscach znalazły się pomoc i praca terapeutyczna (39 wskazań), zapewnienie beneficjentom pomocy materialnej (28) oraz leczenie i/lub rehabilitację zdrowotną (27). 13 podmiotów zadeklarowało, iż prowadzą innego rodzaju działania, aniżeli te zawarte w kafeterii pytania. Rozkład odpowiedzi prezentuje poniższy wykres.

Wykres 5.8 Rodzaje działań podejmowanych na rzecz beneficjentów organizacji.

N=106

Liczebności na wykresie nie sumują się do N, ponieważ każdy respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

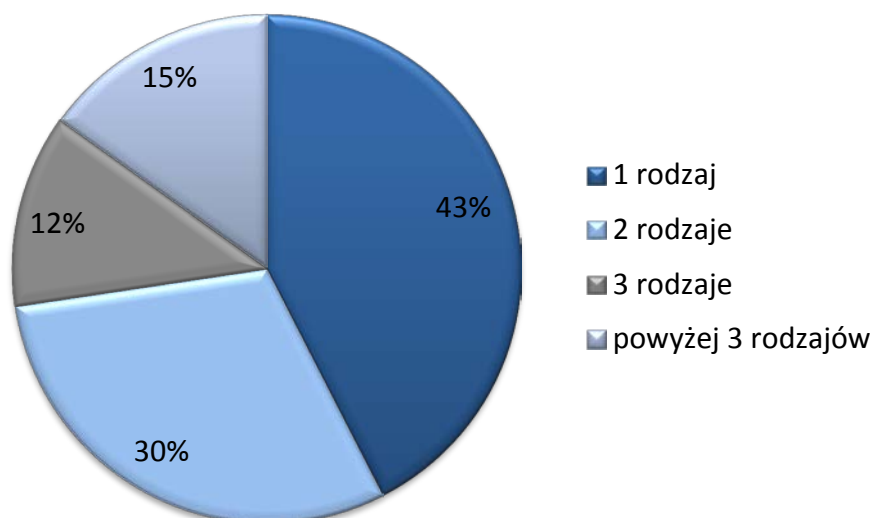
Wśród innych działań, jakie wskazali badani znalazły się następujące działania:

- z zakresu integracji i reintegracji społecznej;
- o charakterze szkoleniowym, doradczym i edukacyjnym;
- oferowanie stypendiów dzieci i młodzieży;

- poradnictwa prawnego, socjalnego, terapeutycznego;
- zatrudnianie beneficjentów w celu nabycia doświadczenia i zdolności do samodzielnego działania;
- udzielanie pożyczek na rozpoczęcie własnej działalności.

Przyglądając się poszczególnym formom prawnym przedsiębiorstw społecznych, można zaobserwować, iż stowarzyszenia najczęściej oddziałują na swoich beneficjentów poprzez organizowanie im czasu wolnego i wypoczynku (31 wskazań), a dopiero w dalszej kolejności poprzez aktywizację zawodową i edukacją (13) oraz pomoc lub pracę terapeutyczną (12). Na tą ostatnią decydowały się częściej fundacje (14) zaraz po aktywizacji zawodowej i edukacyjnej (19). Najczęściej organizacje decydują się na 1 rodzaj wsparcia skierowanego do swoich beneficjentów (45 podmiotów, czyli 43% wszystkich badanych, którzy prowadzą jakiegokolwiek działania na rzecz wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem). 32 organizacje stosują dwa rodzaje działań (30 %), trzy rodzaje działań oferuje 13 podmiotów (12%). Z kolei na więcej niż 3 działania realizuje 16 podmiotów (15%).

Wykres 5.9 Liczba rodzajów działań podejmowanych na rzecz beneficjentów organizacji.

N=106

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Przyglądając się rodzajom działań i formie prawnej organizacji, zauważamy, że podmiotami najbardziej wszechstronnymi w tym zakresie są CIS-y i ZAZ-y. 7 podmiotów tego typu

(78% z nich) stosują 4 lub więcej rodzajów działań. W tym rozumieniu, najmniej wszechstronnymi były stowarzyszenia, z których ponad połowa prowadzi tylko jeden rodzaj działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, ale tylko 4 podmioty realizują powyżej 3 działań (10%).

Tabela 6 Liczba rodzajów działań podejmowanych na rzecz beneficjentów organizacji a ich forma prawna.

	CIS, ZAZ N100%=9	Fundacje N100%=32	Spółdzielnie N100%=22	Stowarzyszenia N100%=42	ogółem N%=105
1 rodzaj	11%	44%	32%	55%	44%
2 rodzaje	11%	25%	50%	29%	30%
3 rodzaje	0%	16%	18%	7%	12%
powyżej 3	78%	16%	0%	10%	15%

N=105

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Kolejnym zagadnieniem poruszonym w kwestionariuszu ankiety była liczba beneficjentów objętych poszczególnymi rodzajami wsparcia w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Pytanie skierowane było do osób, które jako jedno z prowadzonych działań wskazały na aktywizację zawodową i edukację, a więc do 61 organizacji. Wśród nich:

- wsparcie związane z podnoszeniem kwalifikacji w ramach szkoleń i kursów (np. zawodowych, językowych itp.) prowadziło 45 podmiotów (74%)
- trwałe/ciągłe zatrudnienie w organizacji zadeklarowało 36 podmiotów (59%)
- podnoszenie kwalifikacji zawodowych poprzez okresowe zatrudnienie lub staże zawodowe w ramach organizacji zapewniało 29 podmiotów (48%)
- 9 podmiotów organizowało staże w instytucjach/firmach zewnętrznych (15%)
- doradztwo i/lub poradnictwo specjalistyczne (np. psychologiczne, zawodowe) prowadziło 36 podmiotów (59%)
- przystosowanie i wypuszczenie na wolny rynek pracy oferowało 24 podmiotów (39%)

Odpowiadając na to pytanie 5 organizacji wskazało, że nie prowadziło żadnych z niżej wymienionych działań skierowanych do beneficjentów. Były to dwa stowarzyszenia i trzy fundacje.

W przypadku liczby beneficjentów objętych poszczególnymi rodzajami działań, w tabeli poniżej przedstawiono dla każdego rodzaju działania:

1. średnią arytmetyczną,
2. medianę
3. wartość minimalną i maksymalną – czyli minimalną oraz maksymalną liczbę osób objętych danym działaniem,
4. sumę beneficjentów objętych danym działaniem w odniesieniu do wszystkich organizacji, które udzieliły odpowiedzi na dane pytanie.

Tabela 7 Liczba beneficjentów objętych poszczególnymi rodzajami działań społecznych ciągu ostatnich 12 miesięcy.

	Średnia	Mediana	Wartość minimalna (minimalna liczba osób objętych danym działaniem w ramach jednej organizacji)	Wartość maksymalna (maksymalna liczba osób objętych danym działaniem w ramach jednej organizacji)	Suma beneficjentów objętych danym działaniem dla wszystkich organizacji
liczba przeszkolonych osób	97	20	1	2000	4378
liczba pracujących beneficjentów	17	7	1	100	597
liczba osób zatrudnionych okresowo i objętych stażem w organizacji	7,5	5	1	32	217
liczba osób, które odbyły staż w instytucji/firmie zewnętrznej	14	10	2	48	126
liczba osób, które były objęte doradztwem i/lub poradnictwem	72	30,5	1	800	2599
Liczba osób, które zostały wypuszczone na wolny rynek pracy	11,5	6	1	35	275

N=61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Liczba osób objętych działaniami szkoleniowymi wyniosła w sumie 4378. Dwie organizacje, które podały największą liczbę przeszkolonych osób, to fundacje (2000). Minimalną liczbą przeszkolonych beneficjentów podały dwie spółdzielnie socjalne. Średnio z tego rodzaju wsparcia korzystało 97 osób. Jednak lepszą w tym przypadku miarą jest wartość mediany, która jest mniej podatna na zniekształcenia w wyniku występowania skrajnych wartości. Wartość mediany wyniosła w tym wypadku 20, , czyli nie mniej niż połowa przeszkoliła co najwyżej 20 osób.

Jeśli chodzi o trwałe/ciągłe zatrudnienie w organizacji, wszystkie badane organizacje łącznie zapewniły miejsce pracy 597 beneficjentom. Największą liczbę zatrudnionych beneficjentów podała spółdzielnia inwalidów i/lub niewidomych (100). Minimalną liczbę zatrudnionych wskazało stowarzyszenie, zatrudniające 1 osobę. Wartość mediany wyniosła 7.

Podnoszeniem kwalifikacji zawodowych poprzez okresowe zatrudnienie lub staże zawodowe w ramach organizacji zostało objętych w ostatnim roku 217 osób. Największą liczbę beneficjentów zatrudnionych okresowo lub przyjętych na staż zawodowy w ciągu ostatnich 12 m-cy podały: Centrum Integracji Społecznej (32) oraz Zakład Aktywności Zawodowej (30). Minimalną liczbę beneficjentów, wobec których uczestnicy badania zorganizowali dane działanie wskazały dwa stowarzyszenia, dwie spółdzielnie socjalne, fundacja oraz Centrum Integracji Społecznej (każda z nich podała 1 osobę). Wartość mediany wyniosła w tym wypadku 5.

W ramach organizowanych staży w instytucjach lub firmach zewnętrznych uczestniczyło w sumie 126 osób. Największą liczbę beneficjentów, dla których zorganizowano staż w instytucjach lub firmach zewnętrznych podało Centrum Integracji Społecznej. Minimalną liczbę wskazały Zakład Aktywności Zawodowej (2 osoby), spółka prawa handlowego (3 osoby) oraz fundacja (4 osoby). Liczby te wpłynęły na wartość mediany, która wyniosła zaledwie 2.

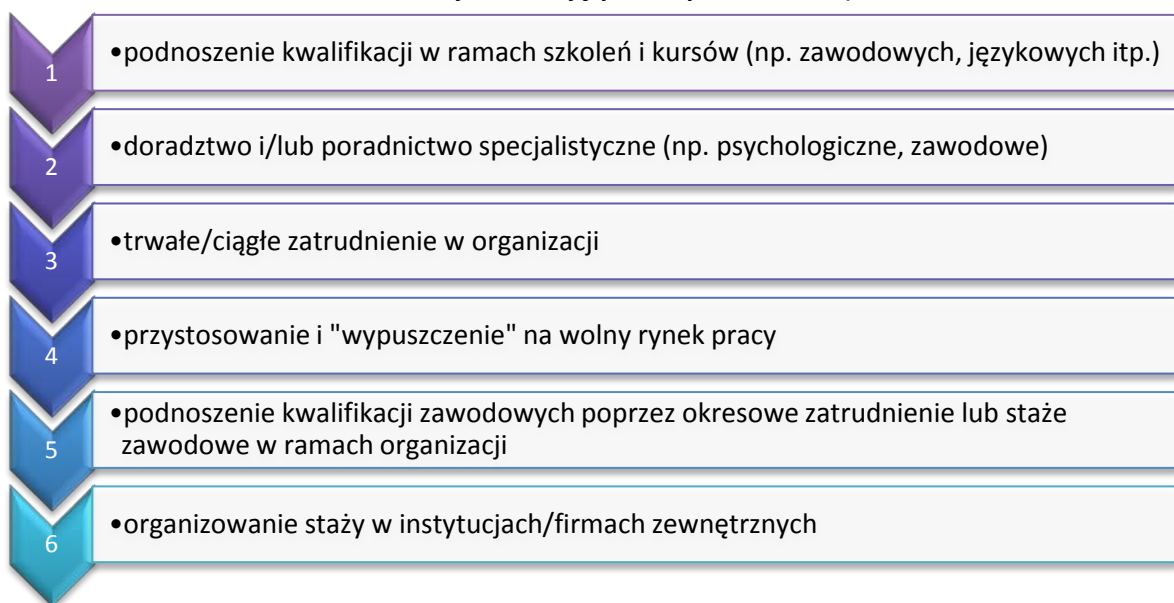
W sumie z doradztwa lub poradnictwa specjalistycznego (np. psychologicznego, zawodowego) skorzystało w sumie 2599 osób. Największą liczbę beneficjentów wskazały

stowarzyszenie (416) oraz fundacja (800). Minimalną liczbę podały dwie spółdzielnie socjalne – jedna wskazując jednego beneficjenta, druga wskazując dwóch beneficjentów. Przy takiej rozpiętości liczby beneficjentów objętych wsparciem średnia wyniosła 30,5, ale mediana zaledwie 1.

275 osób zostało w sumie przystosowanych i „wypuszczonych” na wolny rynek pracy. Maksymalną liczbę beneficjentów podały fundacja (34) i Centrum Integracji Społecznej (35). Minimalną liczbę wskazały dwie spółdzielnie socjalne, fundacja oraz Zakład Aktywności Zawodowej (1).

Poniższy schemat prezentuje ranking działań (od najważniejszych do najmniej ważnych) ze względu na ilość objętych nimi osób.

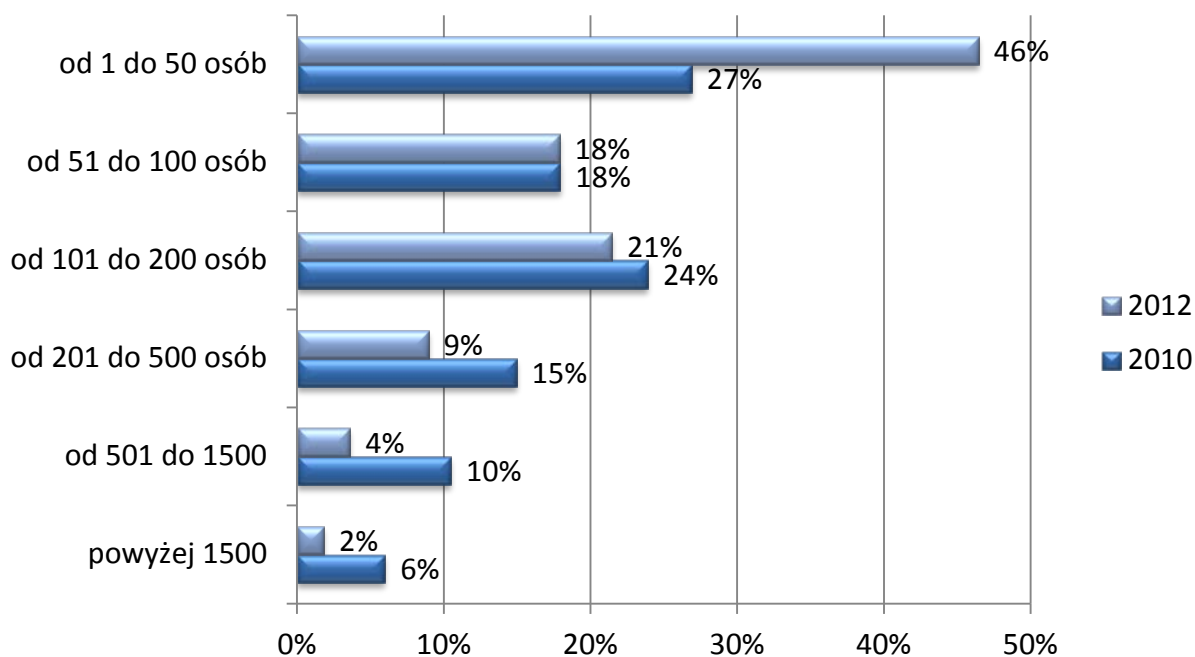
Schemat 3 Ranking działań na rzecz beneficjentów ze względu na ilość objętych nimi osób (według sumy beneficjentów objętych danym działaniem).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Zliczając osoby objęte działaniami dla każdej organizacji i przyglądając się nim w podziale na kategorie, obserwujemy, iż największa liczba organizacji objęta swoją działalnością od 1 do 50 beneficjentów (26 podmiotów). Natomiast powyżej 1500 beneficjentów swoimi działaniami objęła tylko jedna organizacja. Poniższy wykres prezentuje rozkład ze względu na liczbę organizacji, które prowadzą działania dla określonej liczby osób w odniesieniu do wyników badań z 2012 i 2010 roku. Wśród organizacji, które uczestniczyły w tegorocznych badaniach znalazło się więcej tych, które obejmują swoją działalnością od 1 do 50 beneficjentów. Mniejszy odsetek obserwujemy natomiast w przypadku organizacji wspierających od 201 do 500 beneficjentów. W poprzednich badaniach organizacje te stanowiły 15%, a w tegorocznych badaniach jedynie 9%.

Wykres 5.10 Liczba organizacji, które prowadzą działania na rzecz określonej liczby osób – porównanie wyników z 2010 i 2012 roku.

N=56 dla 2012, N=67 dla 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Opis należy uzupełnić zestawieniem liczby beneficjentów objętych wsparciem przez organizacje w zależności od ich formy prawnej. Warto zwrócić uwagę, że CIS-y i ZAZ-y obejmują swoim wsparciem większą liczbę beneficjentów. 8 tego typu podmiotów (to jest 89% z nich) w ostatnim roku objęło wsparciem od 51 do 200 osób, obok 6 fundacji (38%), 4 spółdzielni (ponad 20%) oraz 3 stowarzyszeń (27% z nich) w ramach tej kategorii.

Tabela 8 Liczba organizacji, które prowadzą działania dla określonej liczby a ich forma prawna.

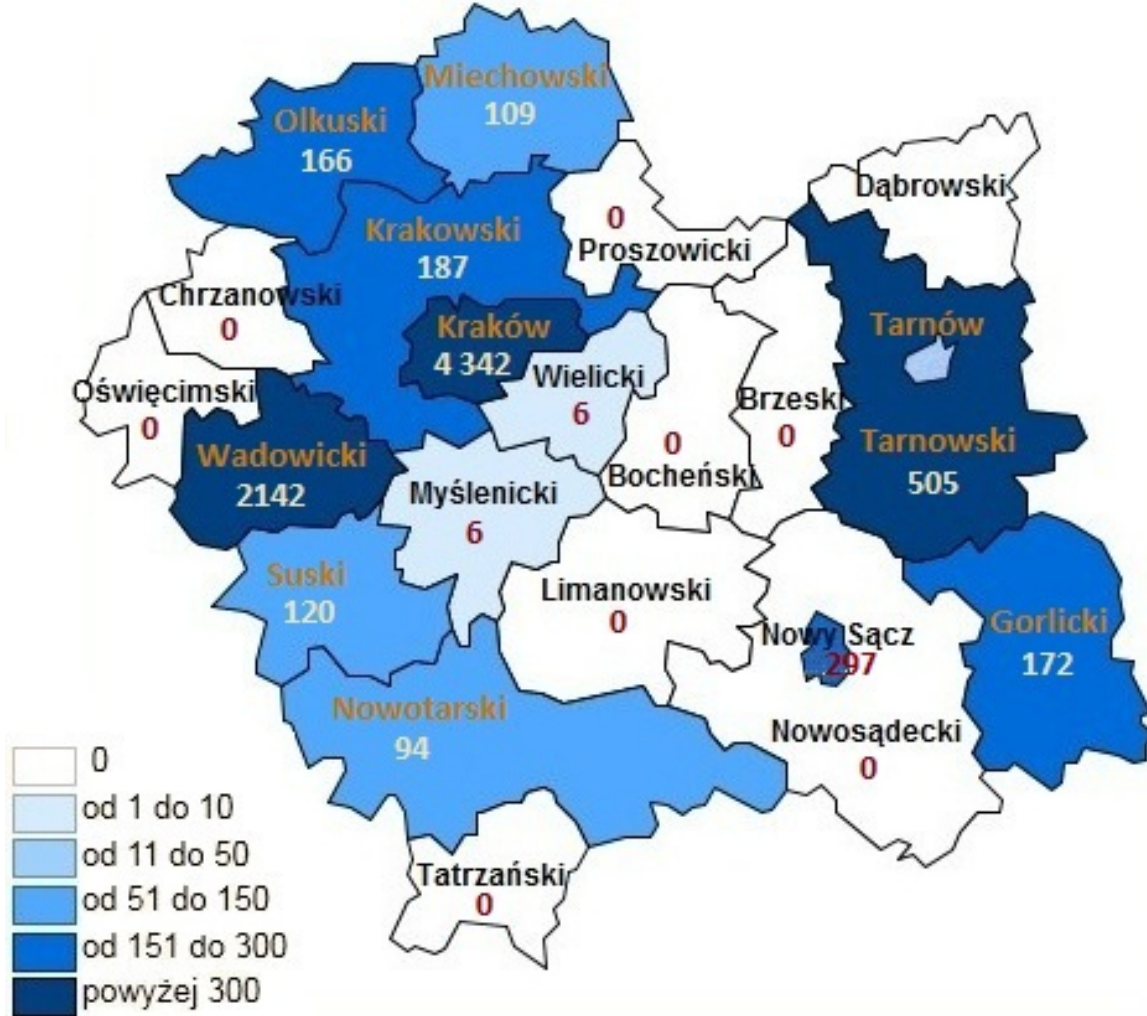
	CIZ, ZAZ N100%=9	Fundacje N100%=16	Spółdzielnie N100%=19	Stowarzyszenia N100%=11	Ogółem N100%=55
od 1 do 50 osób	0%	31%	79%	55%	47%
od 51 do 100 osób	56%	6%	11%	9%	16%
od 101 do 200 osób	33%	31%	11%	18%	22%
od 201 do 500 osób	11%	19%	0%	9%	9%
od 501 do 1500	0%	6%	0%	9%	4%
powyżej 1500	0%	6%	0%	0%	2%

N=55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Przyglądając się liczebności beneficjentów objętych wsparciem w poszczególnych powiatach, nie jest rzeczą zaskakującą, iż największą liczbę beneficjentów notujemy w Krakowie, gdzie skupiona była większość badanych organizacji. Największą liczbę beneficjentów objęła swoimi działaniami fundacja z gminy wiejskiej (2 500), jedno stowarzyszenie (832) i jedna fundacja z Krakowa (850). Najmniejszą liczbę beneficjentów objęły działaniami trzy spółdzielnie socjalne z Krakowa.

Mapa 3 Liczba beneficjentów objętych wsparciem przedsiębiorstw społecznych w poszczególnych powiatach

N=56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

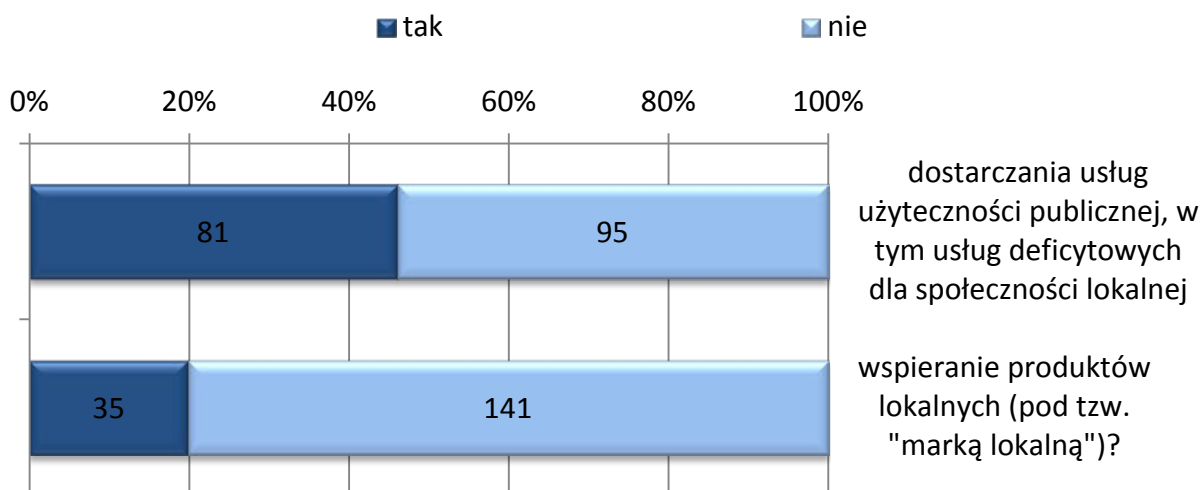
5.2. Działalność na rzecz społeczności lokalnej

Obok działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, organizacje zapytano także o działalność na rzecz społeczności lokalnej, a dokładnie o prowadzenie działań:

- z zakresu dostarczania usług użyteczności publicznej, w tym usług deficytowych dla społeczności lokalnej oraz
- mające na celu rozwój społeczności lokalnej/regionu poprzez wspieranie produktów lokalnych (pod tzw. "marką lokalną").

Usługi użyteczności publicznej, w tym usługi deficytowe dla społeczności lokalnej rozumiane były, jako usługi mające na celu zaspokojenie np. potrzeb społecznych, edukacyjnych, zdrowotnych, związanych z bezpieczeństwem, itp., których nie podejmują się komercyjne przedsiębiorstwa. Z kolei produkt lokalny zdefiniowano, jako wyrób lub usługa, z którym utożsamiają się mieszkańcy regionu, najczęściej wytwarzany lokalnie (przez mieszkańców), w sposób nie masowy i przyjazny dla środowiska z surowców lokalnie dostępnych. Obie definicje zostały zawarte w kwestionariuszu ankiety. Poniższe wykresy prezentują rozkład odpowiedzi na pytania o prowadzenie działań na rzecz społeczności lokalnej z zakresu dostarczania usług użyteczności publicznej jak i wspieranie produktów lokalnych.

Wykres 5.11 Prowadzenie działalności na rzecz społeczności lokalnej w ciągu ostatnich 12 miesięcy: dostarczanie usług użyteczności publicznej, w tym usług deficytowych dla społeczności lokalnej i wspieranie produktów lokalnych (pod tzw. "marką lokalną").

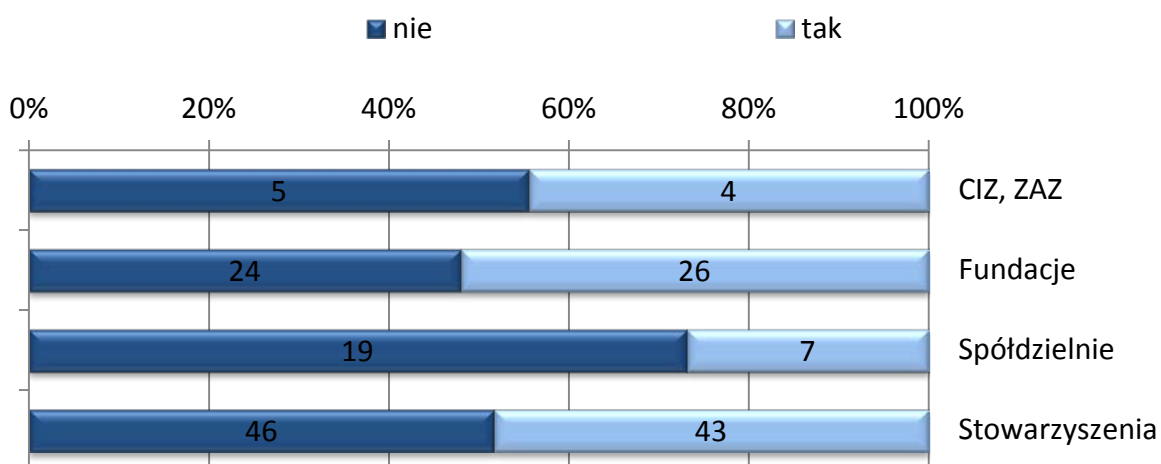
N=176

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Jak widać, organizacje częściej prowadzą działania społeczne z zakresu dostarczania usług użyteczności publicznej, w tym usług deficytowych dla społeczności lokalnej (81 podmiotów, czyli 46% z nich) aniżeli mające na celu rozwój społeczności lokalnej/regionu poprzez wspieranie produktów lokalnych (35 podmiotów, czyli 20%).

Ponad połowa fundacji (26 podmiotów) oraz niemal połowa stowarzyszeń (43 podmioty) prowadziła działania z zakresu dostarczania usług użyteczności publicznej. Najmniej aktywne w tym zakresie okazały się spółdzielnie: 6 na 7 spółdzielni inwalidów lub niewidomych nie prowadziło tego typu działań, a w przypadku spółdzielni socjalnych 13 na 19 podmiotów nie prowadziło działań społecznych tego typu.

Wykres 5.12 Prowadzenie działalności na rzecz społeczności lokalnej w ciągu ostatnich 12 miesięcy z zakresu dostarczania usług użyteczności publicznej, w tym usług deficytowych dla społeczności lokalnej w podział na formę prawną organizacji.

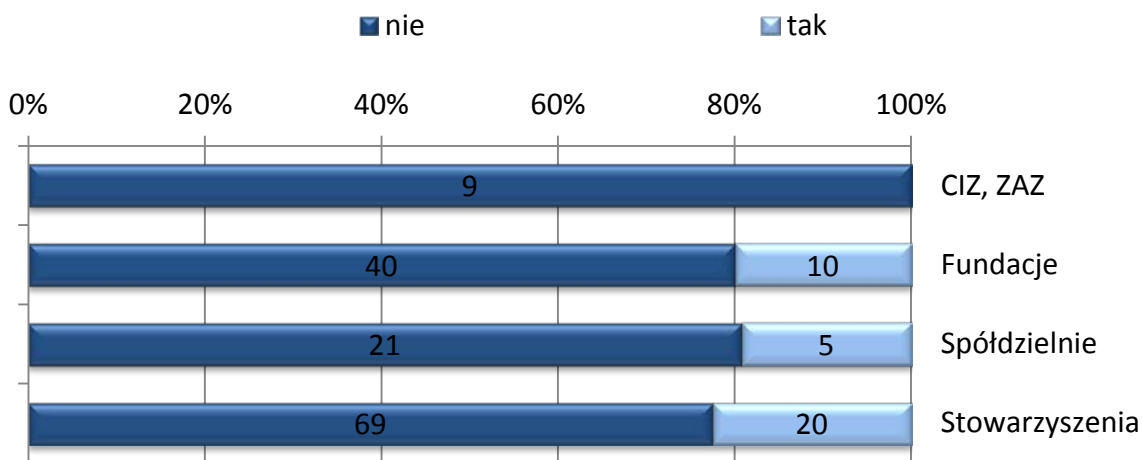

N=174

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

W przypadku działań mających na celu rozwój społeczności lokalnej/regionu poprzez wspieranie produktów lokalnych, najbardziej aktywne okazały się spółdzielnie socjalne, z których 5 podmiotów (26% z nich) angażowało się w tego typu działalność. Około 1/5 zarówno fundacji jak i stowarzyszeń prowadziła tego typu działania. Tymczasem zarówno CIS-y i ZAZ-y jak i spółdzielnie inwalidów i niewidomych nie prowadziły takiej działalności.

Wykres 5.13 Prowadzenie działalności na rzecz społeczności lokalnej w ciągu ostatnich 12 miesięcy mające na celu rozwój społeczności lokalnej/regionu poprzez wspieranie produktów lokalnych w podziale na formę prawną organizacji.

N=174

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Wśród badanych przedsiębiorstw społecznych 13% (22 podmioty) deklarowały prowadzenie obu rodzajów działalności społecznych. Większość z nich (15 podmiotów) stanowiły stowarzyszenia, w dalszej kolejności fundacje (5 podmiotów) i dwie spółdzielnie socjalne. 47% badanych organizacji (82 podmioty) nie podejmowały żadnego z tych działań.

Analizując liczbę beneficjentów objętych oboma działaniami na rzecz społeczności lokalnej, sumarycznie wyniosła ona 319 207 beneficjentów, w tym 311 886 skorzystało z dostarczanych przez organizację usług deficytowych dla społeczności lokalnej, a 7 321 uzyskało przychód z tytułu wytworzenia lokalnego produktu, w którego sprzedaży pośredniczyła organizacja. Maksymalną liczbę osób korzystających z usług deficytowych wsparło krakowskie stowarzyszenie (12 000 osób). Wartość mediany w ramach tego obszaru wyniosła 140. Z kolei, 6 000 beneficjentów uzyskało przychód z tytułu wytworzenia lokalnego produktu, w którego sprzedaży pośredniczyło stowarzyszenie z miejscowości mającej powyżej 10 tys. mieszkańców. Była to największa liczba beneficjentów tego działania. Wartość mediany wyniosła w tym obszarze 10, co oznacza, że nie mniej niż połowa organizacji obejmuje działaniami co najwyżej dwóch beneficjentów. Szczegółowe zestawienie największej i najmniejszej liczby beneficjentów, wraz wartością średniej, mediany i całkowitej sumy beneficjentów objętych danym działaniem prezentuje poniższa tabela.

Tabela 9 Beneficjenci działań na rzecz społeczności lokalnej: średnia, , liczba minimalna, maksymalna, suma.

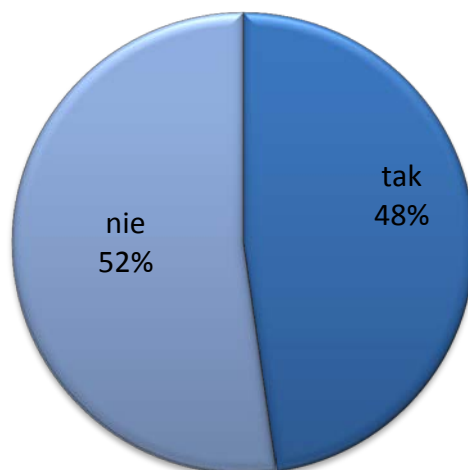
	Średnia	Mediana	Wartość minimalna (minimalna liczba osób objętych danym działaniem)	Wartość maksymalna (maksymalna liczba osób objętych danym działaniem)	Suma beneficjentów objętych danym działaniem dla wszystkich organizacji
Liczba osób korzystających z dostarczanych przez organizację usług deficytowych dla społeczności lokalnej	4051	140	4	12000	311886
Liczba osób, które uzyskały przychód z tytułu wytworzenia lokalnego produktu, w którego sprzedaży pośredniczyła organizacja	523	10	1	6000	7321

N=176

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Przedsiębiorstwa społeczne zostały również zapytane o prowadzenie w ciągu ostatnich 12 miesięcy innych działań na rzecz społeczności lokalnej, aniżeli dostarczanie usług deficytowych dla społeczności lokalnej czy wspieranie produktów lokalnych. 48% uczestników badania (84 organizacji) wskazało, że prowadzi inne rodzaje działalności społecznej i skrótkowo zarysowała ich specyfikę. Jedna z organizacji potwierdziła, że prowadzi innego rodzaju działania ale ich nie scharakteryzowała. Pozostałe organizacje wymieniły innego rodzaju działania na rzecz społeczności lokalnej, jakie prowadzą.

Wykres 5.14 Prowadzenie innego typu działania na rzecz społeczności lokalnej.

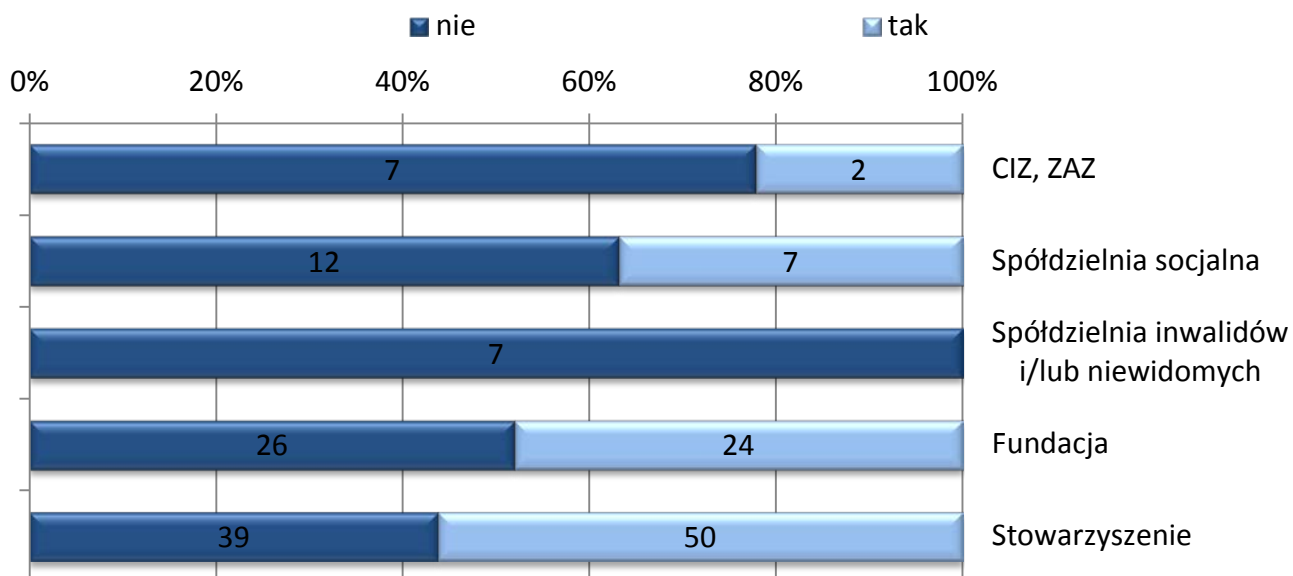

N=176

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

W odniesieniu do formy prawnej organizacji, warto podkreślić, iż żadna ze spółdzielni inwalidów i/lub niewidomych nie prowadziła innego rodzaju działań społecznych. Najbardziej aktywne okazały się z kolei stowarzyszenia. 50 takich podmiotów (56%) zadeklarowało prowadzenie innego rodzaju działań na rzecz społeczności lokalnej. Na innego rodzaju działania wskazały również 24 fundacje (48%) oraz 7 spółdzielni socjalnych (37%).

Wykres 5.15 Prowadzenie innego typu działania na rzecz społeczności lokalnej w podziale na formę prawną organizacji.

N=174

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Wśród innego rodzaju działalności na rzecz społeczności lokalnej przedsiębiorstwa społeczne generalnie wskazywały na:

- szeroko rozumiane działania edukacyjne, w tym szkoleniowe i doradcze:
 - edukacja proekologiczna, obywatelska, zdrowotna,
 - wycieczki i warsztaty edukacyjne,
 - szkolenia, doradztwo zawodowe, prawne, psychologiczne, działania terapeutyczne;
- działania w obszarze kultury:
 - promocja kultury,
 - rozpowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym o skali regionalnej i ogólnokrajowej;
- działania promujące aktywność fizyczną, sportową:
 - organizacja wydarzeń sportowych
 - rozwój kultury fizycznej
 - promocja aktywnego wypoczynku, turystyki

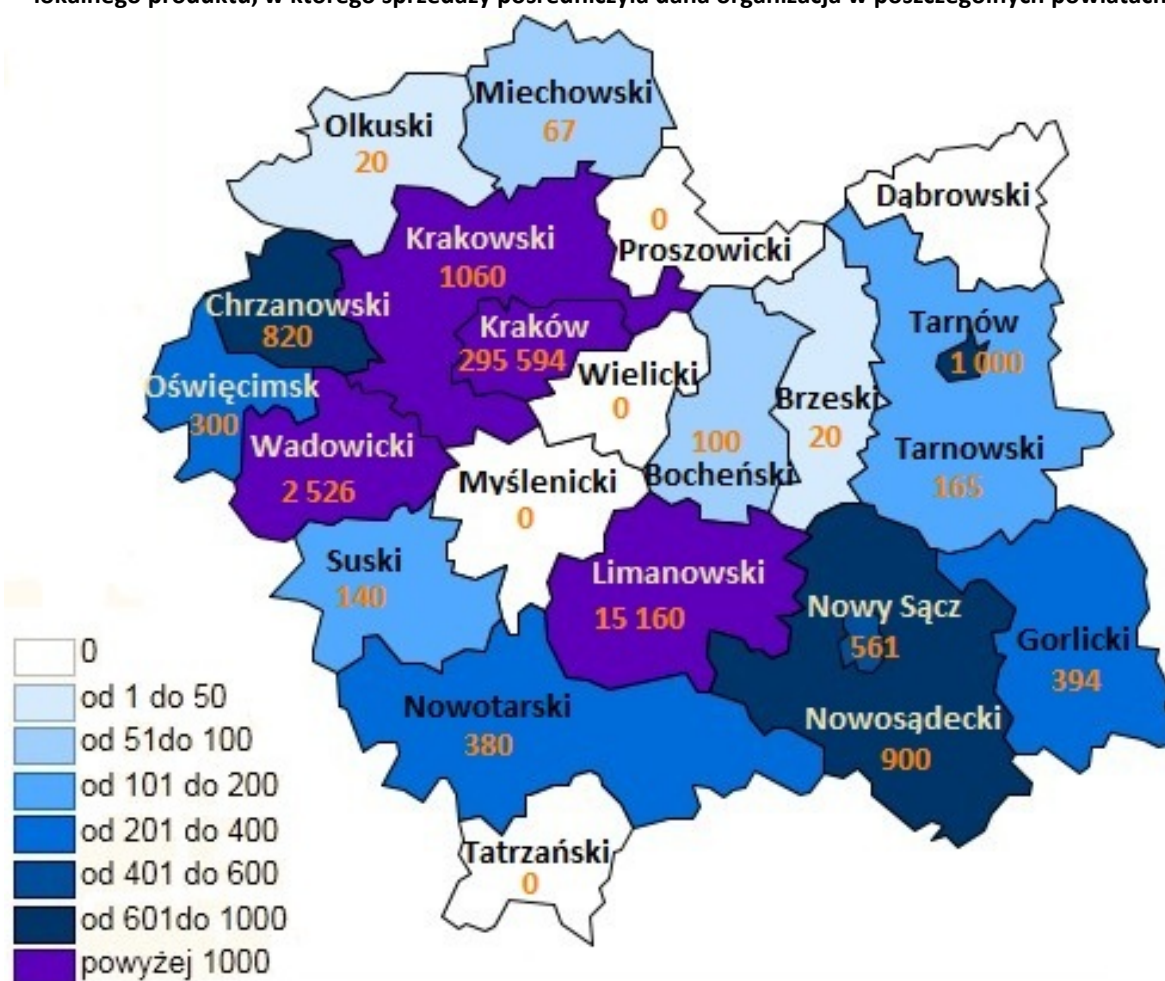
Warto w tym miejscu zaznaczyć, że zdefiniowane powyżej trzy ogólne kategorie, nie zawsze miały charakter rozłączny, i w przypadku działań niektórych organizacji wzajemnie się zazębiają. Przykładowo, promowanie zdrowego stylu życia realizowane było przez niektóre organizacje z jednej strony poprzez działalność edukacyjną, w tym związaną z kształtowaniem świadomości ekologicznej, obywatelskiej, jak i poprzez promowanie aktywności sportowej. Z kolei, rekreacja sportowa wymieniana była w kontekście promocji zdrowego stylu życia, aktywnego wypoczynku i turystyki.

Działania w obszarze kultury wskazywane przez przedsiębiorstwa społeczne miały bardziej charakter otwarty, ogólnodostępny, skierowany do ogółu społeczeństwa. Tymczasem, działania edukacyjne i doradcze prowadzone przez organizacje są w większości ukierunkowane na konkretne grupy, w tym głównie wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Przyglądając się liczbie beneficjentów objętych obydwoma rodzajami działań na rzecz społeczności lokalnej w poszczególnych powiatach Małopolski możemy wskazać na:

- obszary najbardziej wyróżniające się w tym zakresie, gdzie liczba beneficjentów wynosi 1 tys. osób i więcej: Tarnów (1000), powiat krakowski (1060), wadowicki (2 526), limanowski (15 160) oraz obszar z największą liczbą beneficjentów – miasto Kraków (295 594)
- obszary najmniej aktywne, gdzie liczba beneficjentów nie przekracza 100 osób: powiat bocheński (100 osób), brzeski (20), olkuski (20) oraz miechowski (67)
- obszary nieprowadzące tego rodzaju działalności na rzecz społeczności lokalnej: powiat proszowicki, wielicki, myślenicki oraz tatrzański.

Mapa 4 łączna liczba beneficjentów, korzystających z dostarczanych przez organizacje usług deficytowych dla społeczności lokalnej oraz uzyskujących przychód z tytułu wytworzenia lokalnego produktu, w którego sprzedaży pośredniczyła dana organizacja w poszczególnych powiatach.

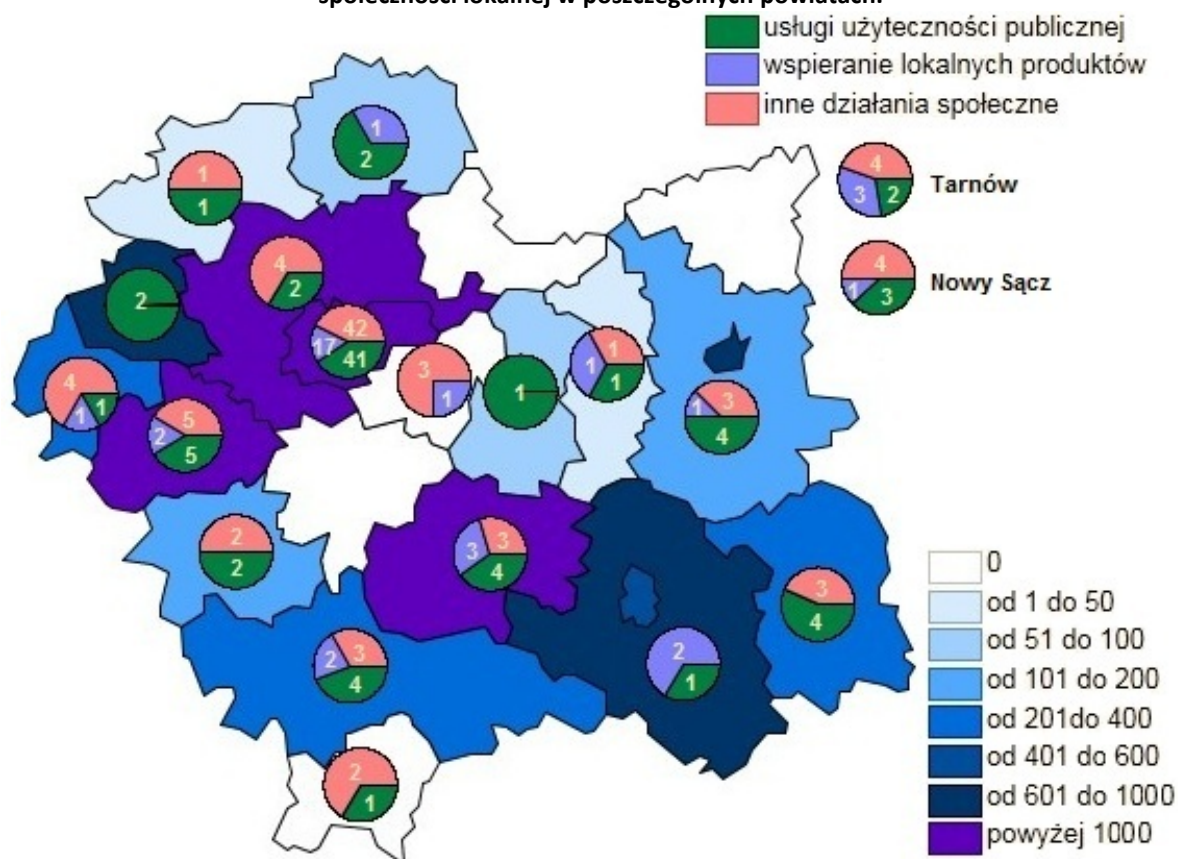

N=176

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Eksplorując głębiej temat, można wskazać, które z rodzajów działań na rzecz społeczności lokalnej (usługi użyteczności publicznej, wspieranie lokalnych produktów czy też innego rodzaju działania) są praktykowane częściej lub rzadziej w poszczególnych powiatach. Liczbę organizacji, prowadzących poszczególne rodzaje działań na rzecz społeczności lokalnej w powiatach prezentuje poniższa mapa. Gradient kolorów na mapie odnosi się do wspomnianej powyżej łącznej liczby beneficjentów, korzystających z dostarczanych przez organizacje usług deficytowych dla społeczności lokalnej oraz uzyskujących przychód z tytułu wytworzenia lokalnego produktu, w którego sprzedaży pośredniczyła dana organizacja. Na wykresach kołowych zaprezentowano z kolei liczbę organizacji w poszczególnych powiatach, które zadeklarowały prowadzenie działań na rzecz społeczności lokalnej, takich jak dostarczanie usług użyteczności publicznej, wspieranie lokalnych produktów oraz innego rodzaju działań.

Mapa 5 Liczba organizacji prowadzących działania na rzecz społeczności lokalnej w podziale na świadczenie usług użyteczności publicznej, wspieranie lokalnych produktów oraz innego rodzaju działalność na rzecz społeczności lokalnej w poszczególnych powiatach.

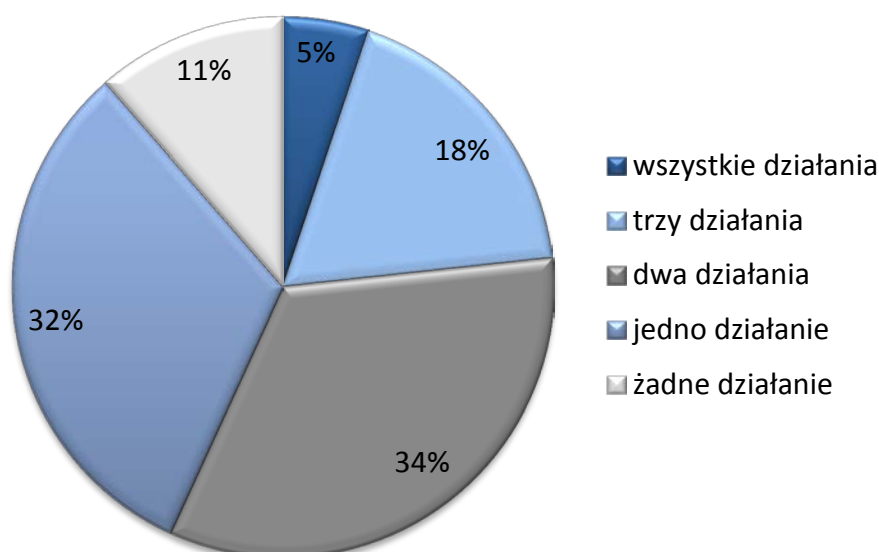
N=176

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Podsumowując odpowiedzi udzielone przez badane organizacje na temat wszystkich czterech rodzajów działalności społecznej, takich jak: wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, działania na rzecz społeczności lokalnej takie jak usługi użyteczności publicznej czy wspieranie lokalnych produktów oraz innego rodzaju działania na rzecz społeczności lokalnej, możemy wskazać, iż:

- 9 organizacji (5%) deklarowało prowadzenie wszystkich ww. działań
- tylko jeden rodzaj działań prowadziło 56 organizacji (to jest 32%), przy czym najczęściej chodziło o działania na rzecz wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym
- dwa rodzaje działania prowadziło 59 organizacji (34%), w tym najczęściej oznaczało to łączenie działań na rzecz wykluczonych społecznie z dostarczaniem usług deficytowych społeczności lokalnej lub z innymi działaniami na rzecz tej społeczności
- 31 organizacji (18%) deklarowało prowadzenie trzech rodzajów działań, w tym najczęściej oznaczało to łączenie działań na rzecz wykluczonych społecznie z dostarczaniem usług deficytowych społeczności lokalnej oraz prowadzeniem innego rodzaju działalności na rzecz społeczności lokalnej
- na brak jakiegokolwiek aktywności w tym zakresie wskazało 20 organizacji (11%)

Wykres 5.16 Ilość prowadzonych przed przedsiębiorstwa społeczne działań dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz na rzecz społeczności lokalnej.

N=176

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Wśród najbardziej aktywnych organizacji, które prowadziły zarówno działania na rzecz wykluczonych, jak i na rzecz społeczności lokalnej związane z dostarczaniem usług deficytowych dla społeczności, wspierania produktów lokalnych oraz innego rodzaju działalnością tego typu:

- a. 6 ma siedzibę w Krakowie
- b. 5 to stowarzyszenia, 2 fundacje oraz 2 spółdzielnie socjalne
- c. większość z nich istnieje na rynku dłużej niż 2 lata, ale mniej niż 5 lat (oprócz jednej będącej na rynku rok lub krócej)
- d. dla 5 z nich najważniejszym beneficjentem są dzieci i młodzież ze środowisk zagrożonych wykluczeniem

Wśród 20 organizacji, które nie prowadziły żadnych działań na rzecz wykluczonych jak i na rzecz społeczności lokalnej:

- a. 10 z nich to stowarzyszenia, 5 fundacje, 4 spółdzielnie i jedna spółka prawa handlowego
- b. 15 istnieje na rynku powyżej 5 lat, w tym 12 podmiotów funkcjonuje na rynku dłużej niż 10 lat

6. WSPÓŁPRACA ORGANIZACJI Z OTOCZENIEM

W badaniu podjęto również kwestie związane ze współpracą przedsiębiorstw społecznych z otoczeniem. W tej części skoncentrowano się na:

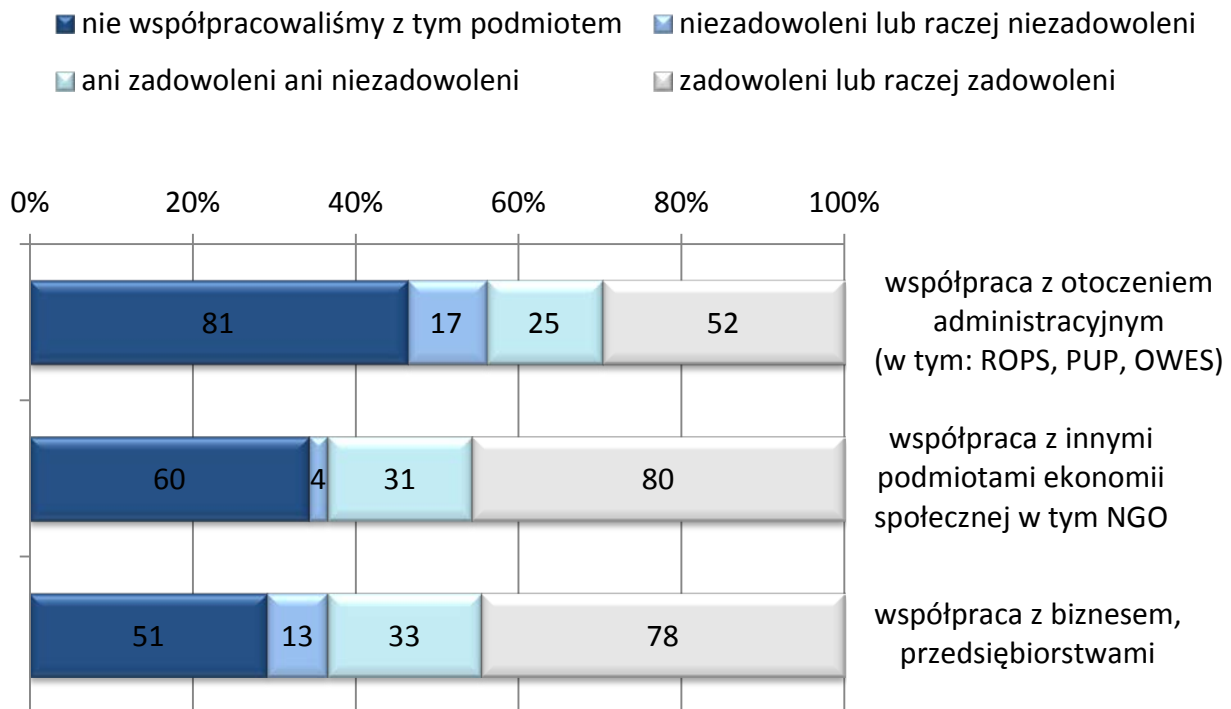
- zidentyfikowaniu, z jakimi podmiotami współpracują przedsiębiorstwa społeczne, w tym z otoczeniem administracyjnym, innymi podmiotami ekonomii społecznej w tym z NGO oraz biznesem i przedsiębiorstwami;
- określeniu poziomu zadowolenia z efektów współpracy z danymi podmiotami;
- oszacowaniu intensywności współpracy przedsiębiorstw społecznych z innymi podmiotami ekonomii społecznej, innymi organizacjami pozarządowymi w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Najbardziej pozytywnie oceniane są efekty współpracy z innymi podmiotami ekonomii społecznej (w tym NGO). Z innymi podmiotami ekonomii społecznej (w tym z NGO) współpracę zadeklarowało 66% badanych (115 podmiotów), wśród nich niemal 70% było z jej efektów zadowolona, a tylko 3% badanych miała odmienne stanowisko (4 podmioty).

Ze środowiskiem biznesu współpracowało w ciągu ostatnich 12 miesięcy najwięcej, bo ponad 70% badanych (124 podmiotów). 63% oceniło pozytywnie tą współpracę (78 podmiotów), 10% było przeciwnego zdania (13 podmiotów).

Wśród badanych z otoczeniem administracyjnym w ciągu ostatnich 12 miesięcy współpracowało relatywnie najmniej organizacji (54%, czyli 94 podmiotów), w tym ponad połowa z nich (52 podmiotów) zadeklarowało, że z owej współpracy są zadowoleni lub raczej zadowoleni. Z kolei 18% (17 podmiotów) nie było zadowolonych ze współpracy. Rozkład odpowiedzi na pytanie o współpracę z innymi podmiotami oraz poziom zadowolenia z niej prezentuje poniższy wykres.

Wykres 6.1 Współpraca z innymi podmiotami w ciągu ostatnich 12 miesięcy oraz poziom zadowolenia z efektów tej współpracy.

N=175

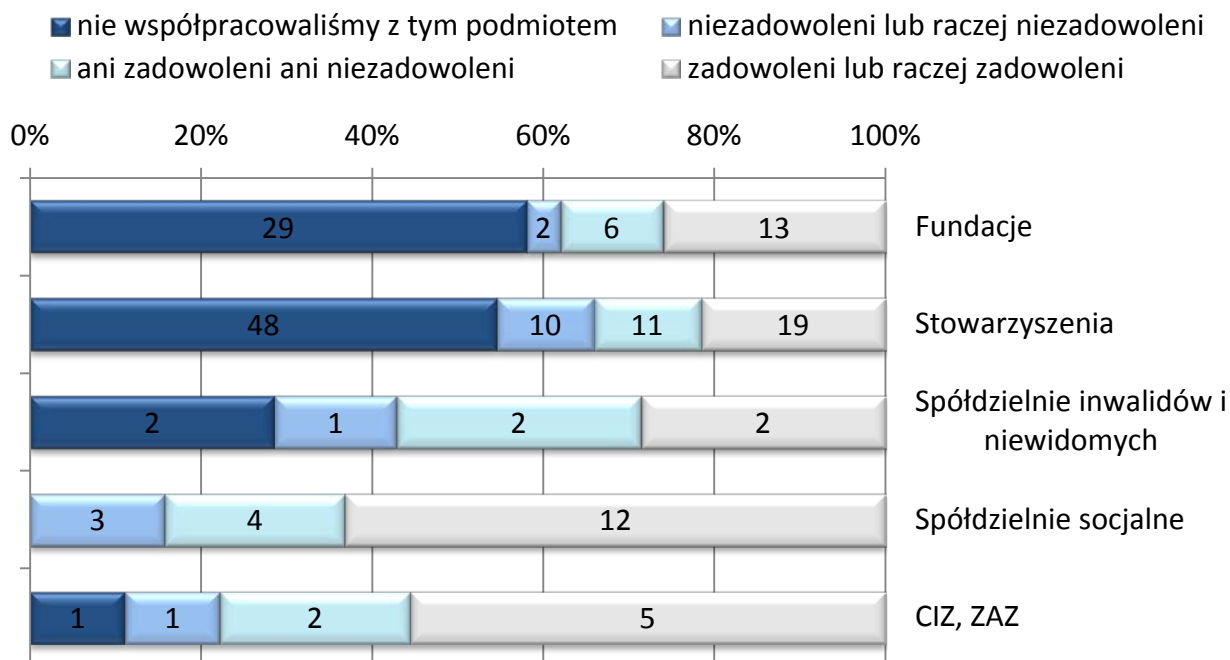
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

6.1. Otoczenie administracyjne (w tym: ROPS, PUP, OWES)

Uwzględniając formę prawną organizacji przy ocenie jakości współpracy z otoczeniem administracyjnym można zaobserwować, że 29 fundacji (58%) oraz 48 stowarzyszeń (55%) nie współpracowało z tego rodzaju podmiotami w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Niemniej jednak, wśród fundacji współpracujących z otoczeniem administracyjnym, 13 z 21 podmiotów (62%) oceniło efekty tej współpracy pozytywnie. W przypadku stowarzyszeń, blisko połowa – 19 z 40 (48%) była tego samego zdania. Wszystkie spółdzielnie socjalne biorące udział w badaniach zadeklarowały, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy współpracowały z otoczeniem administracyjnym. 12 tego typu podmiotów (ponad 60% z nich) było zadowolonych z efektów współpracy. Z kolei wśród

spółdzielni inwalidów i niewidomych 5 na 7 podmiotów współpracowało z otoczeniem administracyjnym, przy czym dwie z nich oceniło pozytywnie jej efekty.

Wykres 6.2 Współpraca otoczeniem administracyjnym w ciągu ostatnich 12 miesięcy oraz poziom zadowolenia z efektów tej współpracy a forma prawna przedsiębiorstw społecznych.

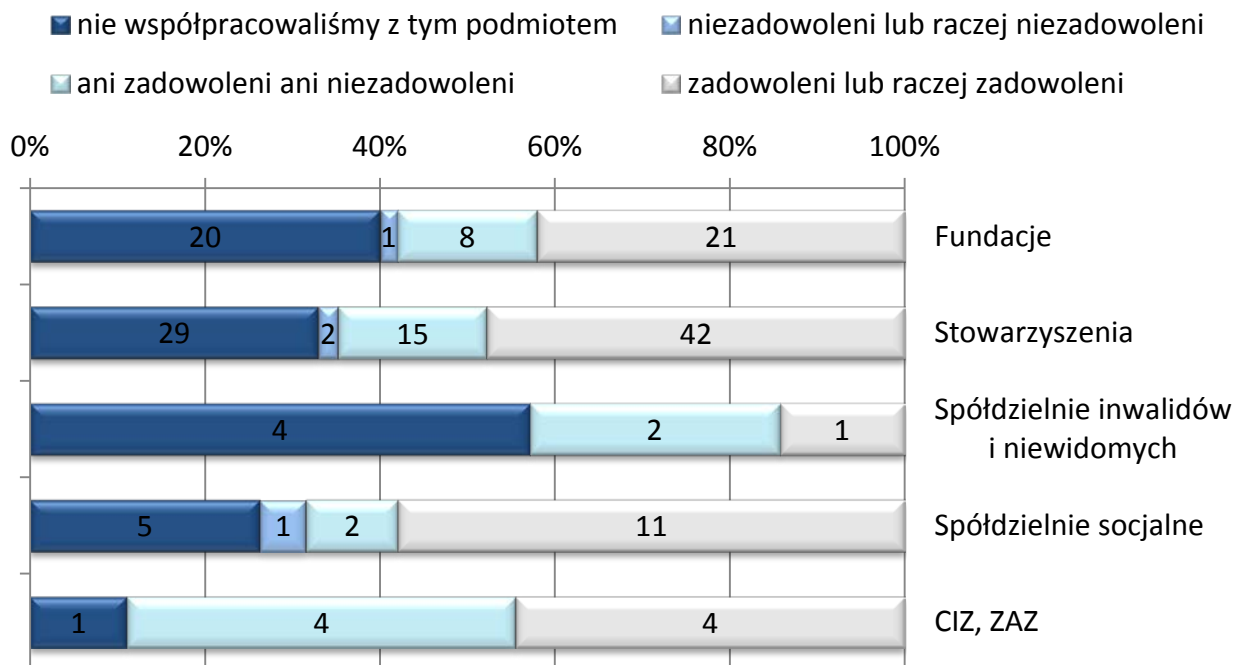
N=173

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

6.2. Inne podmioty ekonomii społecznej w tym NGO

Fundacje i stowarzyszenia częściej współpracują z innymi podmiotami ekonomii społecznej aniżeli z otoczeniem administracyjnym. 38 na 50 fundacji oraz 58 z 88 stowarzyszeń prowadziło współpracę z innymi podmiotami ekonomii społecznej. Wśród nich, 27 na 38 fundacji (71%) oraz 37 na 58 stowarzyszeń (64%) jest zadowolonych z jej efektów. Wśród spółdzielni inwalidów i niewidomych nie znalazła się żadna niezadowolona organizacja. Natomiast wśród spółdzielni socjalnych 2 na 12 podmiotów, które współpracują z innymi podmiotami ekonomii społecznej (17%), nie była zadowolona z efektów współpracy i były to podmioty relatywnie najbardziej niezadowolone.

Wykres 6.3 Współpraca z innymi podmiotami ekonomii społecznej w ciągu ostatnich 12 miesięcy oraz poziom zadowolenia z efektów tej współpracy a forma prawna organizacji.

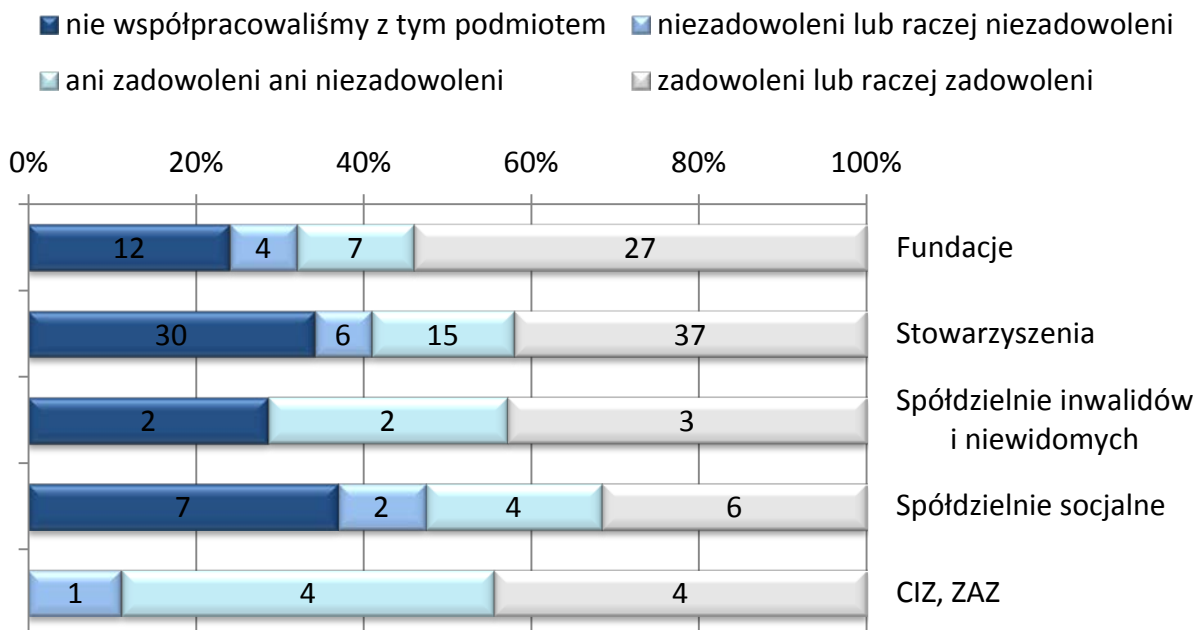
N=173

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

6.3. Biznes, przedsiębiorstwa

Wszystkie badane CIS-y i ZAZ-y współpracowały ze środowiskiem biznesu, a połowa z nich pozytywnie ocenia efekty tej współpracy. 27 na 38 fundacji oraz 37 na 58 współpracujących ze środowiskiem biznesu stowarzyszeń było z niej zadowolonych. W przypadku spółdzielni, częściej z biznesem współpracowały spółdzielnie inwalidów lub/i niewidomych (5 z 7 podmiotów). Większość z nich pozytywnie oceniła efekty tej współpracy, żadna też nie oceniała jej jednoznacznie negatywnie. Tymczasem spółdzielnie socjalne były relatywnie najczęściej niezadowolone z prowadzonej współpracy z przedsiębiorstwami (2 na 12 podmiotów).

Wykres 6.4 Współpraca z biznesem i przedsiębiorstwami w ciągu ostatnich 12 miesięcy oraz poziom zadowolenia z efektów tej współpracy a forma prawna organizacji.

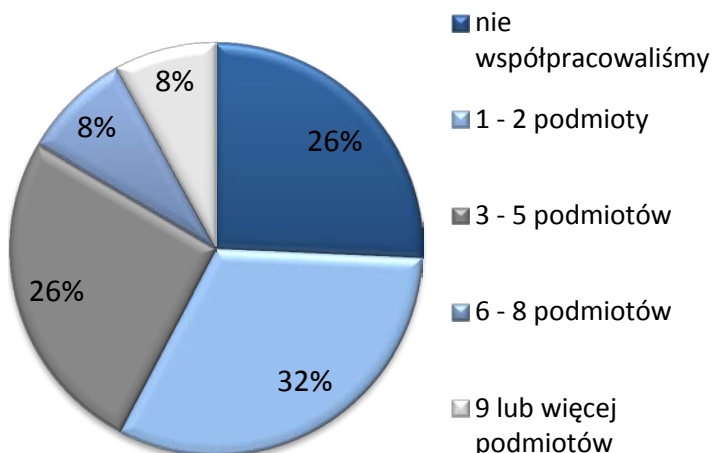

N=173

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

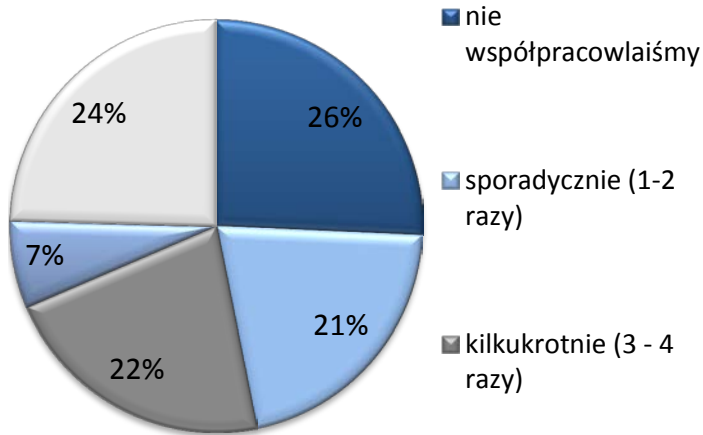
Przedsiębiorstwa społeczne zapytano również o intensywność współpracy z innymi podmiotami ekonomii społecznej, innymi organizacjami pozarządowymi w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Intensywność współpracy mierzona była poprzez liczbę partnerów, z którymi prowadzona była współpraca oraz częstotliwość takiej współpracy.

Wykres 6.5 Liczba podmiotów ekonomii społecznej, innych organizacji pozarządowych, z którymi przedsiębiorstwa społeczne prowadziły współpracę w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Najczęściej przedsiębiorstwa społeczne współpracowały z 1 bądź dwoma podmiotami ekonomii społecznej. 26% z nich deklarowało współpracę z 3 do 5 takich podmiotów. Taki sam procent badanych podał jednak, iż w ciągu ostatnich 12 miesięcy nie prowadził tego typu współpracy.

Wykres 6.6 Częstość współpracy z podmiotami ekonomii społecznej, innymi organizacjami pozarządowymi, w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

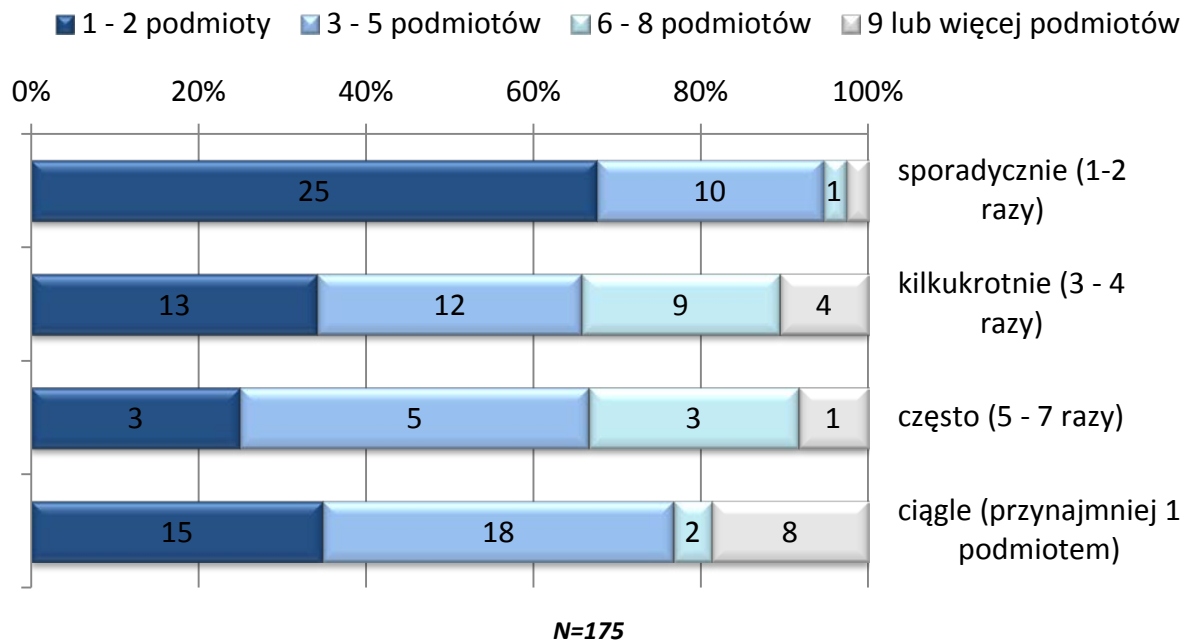
N= 175

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

W przypadku częstości współpracy, można zauważyć, że podzieliła ona przedsiębiorstwa na mniej więcej równoliczne grupy, które nie współpracowały w danym czasie z podmiotami ekonomii społecznej (26%), współpracowały z nimi sporadycznie (21%), kilkukrotnie (22%), a także w sposób ciągły (24%). Najmniej przedsiębiorstw wskazało na częstą współpracę (7%).

Krzyżując ze sobą dwa wymiary intensywności współpracy z podmiotami ekonomii społecznej, można zauważyć, iż współpraca z 1 lub 2 podmiotami idzie wespół z mniejszą jej częstością. 25 organizacji współpracuje z 1 lub 2 podmiotami sporadycznie, co stanowi 45% wśród wszystkich organizacji współpracujących z taką liczbą podmiotów ekonomii społecznej. W grupie tej jednak 15 organizacji deklaruowało stałą współpracę. Odwrotną tendencję obserwujemy w przypadku współpracy z 9 lub większą liczbą podmiotów. Niemal 60% organizacji, która współpracuje z taką liczbą podmiotów ekonomii społecznej (8 podmiotów) prowadzi ją w sposób ciągły.

Wykres 6.7 Liczba podmiotów ekonomii społecznej, innych organizacji pozarządowych, z którymi przedsiębiorstwa społeczne prowadziły współpracę oraz częstotliwość tej współpracy w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

7. ZASOBY LUDZKIE

Uczestnicy badania zostali poproszeni o podanie kilku informacji odnośnie posiadanych zasobów ludzkich, w tym:

- 1) Informacji dotyczących poziomu zatrudnienia w badanych przedsiębiorstwach, uwzględniając różne formy zatrudnienia
- 2) Danych dotyczących pracujących w organizacjach beneficjentów i wolontariuszy
- 3) Planów organizacji w zakresie zatrudnienia
- 4) Kwestii podnoszenia kwalifikacji wśród pracowników i obszarów, które wymagają według badanych wsparcia szkoleniowego
- 5) Identyfikacji barier związanych z zasobami ludzkimi

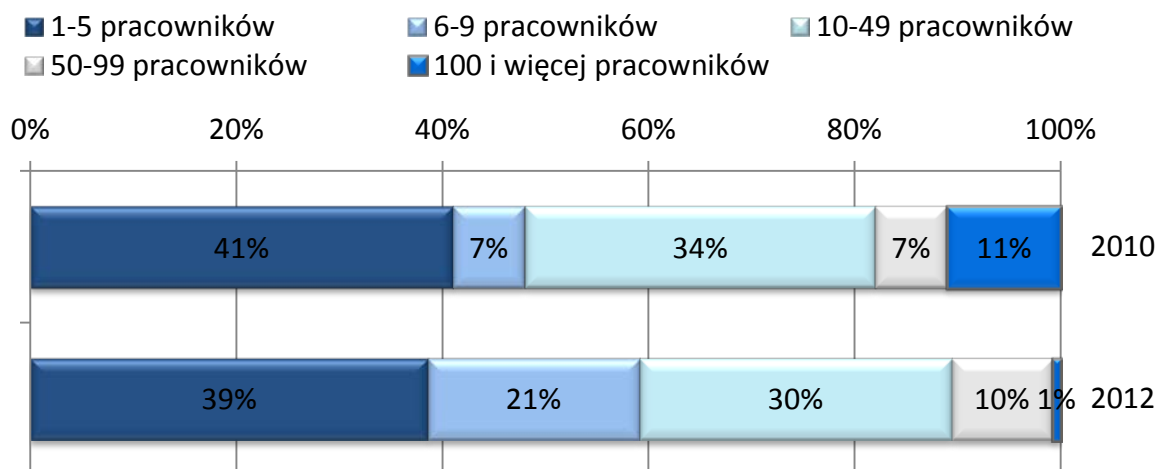
7.1. Liczba zatrudnionych ogółem

Na pytanie o liczbę osób pracujących (za wynagrodzeniem) w danej organizacji ogółem odpowiedziało 167 badanych. Średnia liczba pracujących w badanych przedsiębiorstwach społecznych w Małopolsce wniósła 19 osób, a mediana wyniosła 5. Świadczy to o tym, iż w większości są to niewielkie podmioty, wśród których 39% (51 podmiotów) zatrudnia ogółem nie więcej niż 5 osób, a w 60% liczba zatrudnionych nie przekracza 10 osób.

W badanej grupie podmiot, który zatrudnia największą liczbę osób – 365 pracowników – to fundacja działająca na rynku krakowskim ponad 10 lat. Wraz z pozostałymi podmiotami zatrudniającymi powyżej 100 pracowników stanowi ona jednak zaledwie 5% badanych (7 podmiotów). 21% organizacji (35 podmiotów) wskazało na brak pracowników zatrudnionych za wynagrodzeniem w ich organizacji, w tym 74% stanowiły stowarzyszenia (26), 20% fundacje (7) a 6% spółdzielnie (2).

Gdyby wyłączyć podmioty, które wskazały na brak zatrudnionych pracowników, średnia liczba zatrudnionych osób byłaby nieco większa i wyniosła 24 osoby, a mediana wzrosła by do 7, co oznacza, że nie mniej niż połowa zatrudnia co najwyżej 7 pracowników. Jednocześnie wyłączając z bazy grupę 7 podmiotów zatrudniających powyżej 100 pracowników, okazałoby się, że dla pozostałej grupy przedsiębiorstw społecznych średnia liczba zatrudnionych osób wyniosła by 14 przy takim samym poziomie mediany (7). Łączna liczba osób pracujących w 167 organizacjach wyniosła 3099 osób.

Wykres 7.1 Liczba zatrudnionych ogółem – porównanie wyników w 2010 i 2012 roku.

N=132

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Analizując liczbę zatrudnionych osób ze względu na formę prawną przedsiębiorstw społecznych, można zaobserwować na podstawie wartości mediany, iż największą liczbę pracowników zatrudniają spółdzielnie inwalidów i niewidomych oraz CIS-y i ZAZ-y. W badanej grupie najmniejsze zatrudnienie notujemy w stowarzyszeniach, spółdzielniach socjalnych oraz fundacjach.

Tabela 10 Liczba zatrudnionych ogółem w poszczególnych przedsiębiorstwach społecznych: średnia, mediana, minimalna, maksymalna liczba, suma.

Rodzaj podmiotu	N	Średnia	Mediana	Minimum	Maksimum	Suma
Fundacje	49	20	7	0	365	965
Stowarzyszenia	82	14	2	0	290	1140
Spółdzielnie	25	24	7	0	155	611
w tym: spółdzielnie socjalne	19	6	6	0	14	110
w tym: spółdzielnie inwalidów i niewidomych	6	84	61	49	155	501
CIS, ZAZ	9	38	40	5	71	346
Ogółem	165	19	5	0	365	3062

N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Przyglądając się bliżej poziomowi zatrudnienia w poszczególnych formach organizacji warto podkreślić, że na brak pracowników wskazywały przede wszystkim stowarzyszenia. Z kolei każde z badanych CIS-ów i ZAZ-ów zatrudnia przynajmniej 5 osób, a każda z badanych spółdzielni inwalidów i niewidomych przynajmniej 49 osób.

Tabela 11 Liczba zatrudnionych ogółem a forma prawna przedsiębiorstwa społecznego.

Liczba zatrudnionych osób	Fundacje N100%=49	Stowarzyszenia N100%=82	Spółdzielnie społeczne N100%=19	Spółdzielnie inwalidów lub/i niewidomych N100%=6	CIS, ZAZ N100%=9	Ogółem N100%=165
brak pracowników	14%	32%	11%	0%	0%	21%
1-5 pracowników	35%	32%	37%	0%	11%	31%
6-9 pracowników	18%	12%	37%	0%	0%	16%
10-49 pracowników	27%	20%	16%	17%	67%	24%
50-99 pracowników	2%	1%	0%	50%	22%	4%
100 i więcej pracowników	4%	4%	0%	33%	0%	4%

N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

7.2. Liczba zatrudnionych na umowę o pracę

Badane przedsiębiorstwa społeczne zatrudniają średnio 11 osób w ramach umowy o pracę. Niski poziom mediany równy 2 wskazuje, że wśród badanych podmiotów liczne były te, zatrudniające na podstawie umowy o pracę tylko kilku pracowników. Stanowiły one 32% wszystkich badanych (53 wskazania). W tej grupie najczęściej występującą sytuacją było zatrudnienie 1 osoby na umowę o pracę (co stanowiło 8% z 167 badanych podmiotów oraz 26% w grupie zatrudniających od 1-5 pracowników), 4 pracowników (co stanowiło 8% z 167 badanych podmiotów oraz 25% w grupie zatrudniających od 1-5 pracowników).

Jednocześnie, w 38% przypadkach (64 wskazania) nie ma ani jednej osoby, która byłaby zatrudniona na podstawie umowy o pracę.

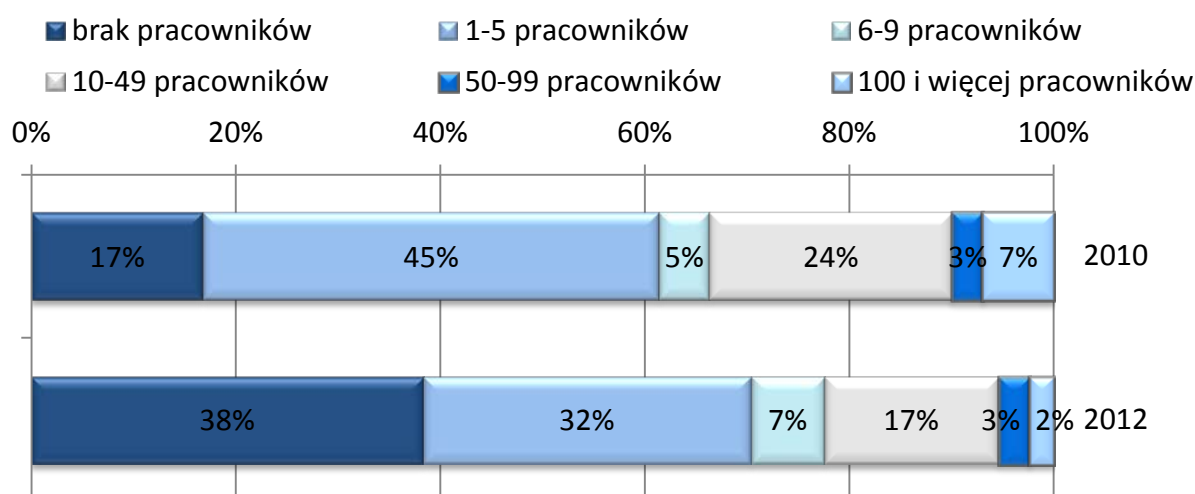
Wyłączając z analizy te podmioty, które nie zatrudniają pracowników w ramach umowy o pracę, średnia liczba zatrudnionych w tym charakterze wyniosła 18, mediana natomiast osiągnęła wartość 5.

Kolejną grupą, pod względem jej reprezentacji w populacji (29 wskazań, czyli 17%) były podmioty zatrudniające na podstawie umowy o pracę od 10 do 49 pracowników. Ta grupa

przedsiębiorstw społecznych zatrudniała średnio 26 pracowników. Wśród nich 1/3 podmiotów deklarowała poziom zatrudnienia od 10 do 20 osób.

Wśród badanych znalazły się też mniej liczne grupy zatrudniające na podstawie umowy o pracę odpowiednio od 50 do 99 pracowników (5 podmiotów, czyli 3%) oraz zatrudniające w takiej formie 100 i więcej pracowników (4 podmioty, czyli 2%). 4 podmioty zatrudniające największą liczbę osób na umowę o pracę to 2 spółdzielnie inwalidów i/lub niewidomych oraz 2 stowarzyszenia działające na rynku dłużej niż 10 lat. Największą liczbę osób zatrudnionych na umowę o pracę wyniosła 170. Łącznie, badane organizacje, zatrudniają 1859 osób na podstawie umowy o pracę.

Wykres 7.2 Liczba zatrudnionych na umowę o pracę – porównanie wyników z 2010 i 2012 roku.

N=167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Wśród podmiotów zatrudniających na podstawie umowy o pracę:

- 26 podmiotów nie prowadziło elastycznych form zatrudnienia ani zatrudnienia subsydiowanego
- 22 podmioty prowadziły jednocześnie zatrudnienie subsydiowane
- 69 podmiotów zatrudniało jednocześnie pracowników na podstawie umowy cywilno-prawnej, w tym 14 podmiotów zatrudniało jednocześnie pracowników na umowę cywilno-prawną oraz poprzez zatrudnienie subsydiowane

Wartości dla całej badanej grupy warto porównać z wynikami dla poszczególnych form działalności, które zostały zaprezentowane w poniżej tabeli.

Tabela 12 Liczba zatrudnionych na umowę o pracę w poszczególnych przedsiębiorstwach społecznych: średnia, mediana, minimalna, maksymalna liczba, suma.

Rodzaj podmiotu	N	Średnia	Mediana	Minimum	Maksimum	Suma
Fundacje	49	8	3	0	62	385
Stowarzyszenia	82	7	0	0	170	582
Spółdzielnie	25	22	6	0	155	555
w tym: spółdzielnie socjalne	19	5	5	0	13	100
w tym: spółdzielnie inwalidów i niewidomych	6	76	59	14	155	455
CIS, ZAZ	9	35	40	3	71	315
Ogółem	165	11	2	0	170	1837

N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Podobnie, jak w kategorii zatrudnionych ogółem, największymi podmiotami pod względem liczby pracujących na podstawie umowy o pracę okazały się spółdzielnie inwalidów lub/i niewidomych oraz CIS-y i ZAZ-y, a spółdzielnie socjalne, stowarzyszenia i fundacje charakteryzowały się znacznie niższym zasobem zatrudnionych w nich osób. Jednocześnie stowarzyszenia i fundacje stanowiły zdecydowaną większość wśród podmiotów niezatrudniających żadnych pracowników na podstawie umowy o pracę.

Tabela 13 Liczba zatrudnionych na umowę o pracę a forma prawna przedsiębiorstwa społecznego.

Liczba zatrudnionych osób	Fundacje N100%=49	Stowarzyszenia N100%=82	Spółdzielnie socjalne N100%=19	Spółdzielnie inwalidów lub/i niewidomych N100%=6	CIS, ZAZ N100%=9	Ogółem N100%=165
brak pracowników	14%	32%	11%	0%	0%	21%
1-5 pracowników	35%	32%	37%	0%	11%	31%
6-9 pracowników	18%	12%	37%	0%	0%	16%
10-49 pracowników	27%	20%	16%	17%	67%	24%
50-99 pracowników	2%	1%	0%	50%	22%	4%
100 i więcej	4%	4%	0%	33%	0%	4%

N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

7.3. Liczba zatrudnionych w ramach umowy cywilnoprawnej

Niemal 60% badanych przedsiębiorstw społecznych stosuje elastyczne formy zatrudnienia takie jak umowy zlecenie czy umowy o dzieło (98 wskazań). Wśród badanych podmiotów najczęściej spotykaną sytuacją było zatrudnianie od 1 do 5 osób na podstawie umowy cywilnoprawnej – dotyczyło to 42% badanych. Wśród nich 21 podmiotów zatrudnia w tej formie jednego pracownika, 23 – dwóch pracowników, 10 – trzech, 7 – czterech i pozostali pięciu pracowników.

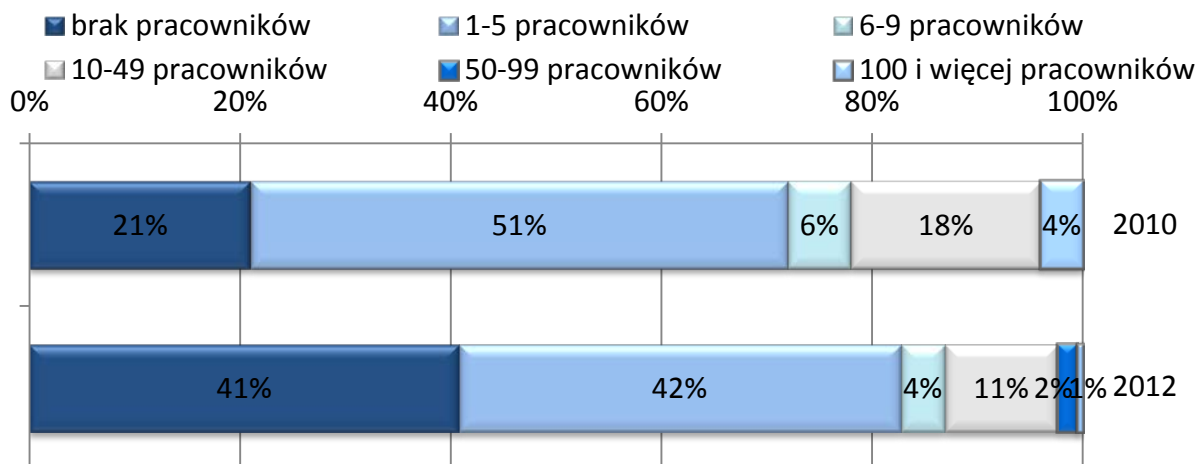
7 podmiotów wskazało na zatrudnienie od 6 do 9 pracowników na podstawie umowy cywilnoprawnej. W 11% badanych przedsiębiorstw liczba osób pracujących w oparciu o umowy cywilnoprawne zawierała się w przedziale 10-49 osób.

Większe zatrudnienie w tej formie zdarza się znacznie rzadziej. Tylko trzy podmioty zatrudniają od 55 do 99 pracowników na umowę cywilnoprawną i tylko w jednym badanym podmiocie liczba takich pracowników wynosi powyżej 100 pracowników – dokładnie 120 w krakowskim stowarzyszeniu, działającym ponad 10 lat na rynku.

Ponad 40% badanych nie prowadzi w swojej organizacji elastycznej formy zatrudnienia (68 wskazań). Średnio, elastyczna forma zatrudnienia dotyczy 5 osób. Niska mediana o wartości 1 potwierdza wyżej zarysowane tendencje. Łącznie w badanych organizacjach zatrudnionych jest 909 osób na podstawie umowy cywilno-prawnej.

Odnosząc wyniki tegorocznych badań do danych z 2010 roku, obserwujemy wyraźnie większy odsetek przedsiębiorstw społecznych nie zatrudniających pracowników na podstawie umowy cywilno-prawnej (20 punktów procentowych różnicy). Szczegółowe dane prezentuje wykres poniżej.

Wykres 7.3 Liczba zatrudnionych na podstawie umowy cywilno prawnej – porównanie wyników z 2010 i 2012 roku

N=167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Wartości zaobserwowanej w grupie wszystkich podmiotów średniej i mediany można skonfrontować z wartościami w czterech wyodrębnionych grupach podmiotów. Szczegółowe dane prezentuje tabela poniżej.

Tabela 14 Liczba zatrudnionych na podstawie umowy cywilno prawnej w poszczególnych przedsiębiorstwach społecznych: średnia, mediana, minimalna, maksymalna liczba, suma.

Rodzaj podmiotu	N	Średnia	Mediana	Minimum	Maksimum	Suma
Fundacje	49	6	2	0	60	287
Stowarzyszenia	82	6	1	0	120	522
Spółdzielnie	25	3	0	0	46	62
w tym: spółdzielnie socjalne	19	1	0	0	3	15
w tym: spółdzielnie inwalidów i niewidomych	6	8	0	0	46	47
CIS, ZAZ	9	2,56	2	0	6	23
Ogółem	165	5	1	0	120	894

N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Bazując na powyższych wynikach można stwierdzić, że fundacje i stowarzyszenia w większym zakresie korzystały z elastycznych form zatrudnienia. W przypadku spółdzielni, a także CIS-ów i ZAZ-ów liczba osób związanych umowami cywilnoprawnymi z tymi podmiotami była niższa. Niemniej jednak, bez względu na formę organizacji – jeśli już prowadziły elastyczne formy zatrudnienia – zatrudniały w tej formie do 5 pracowników.

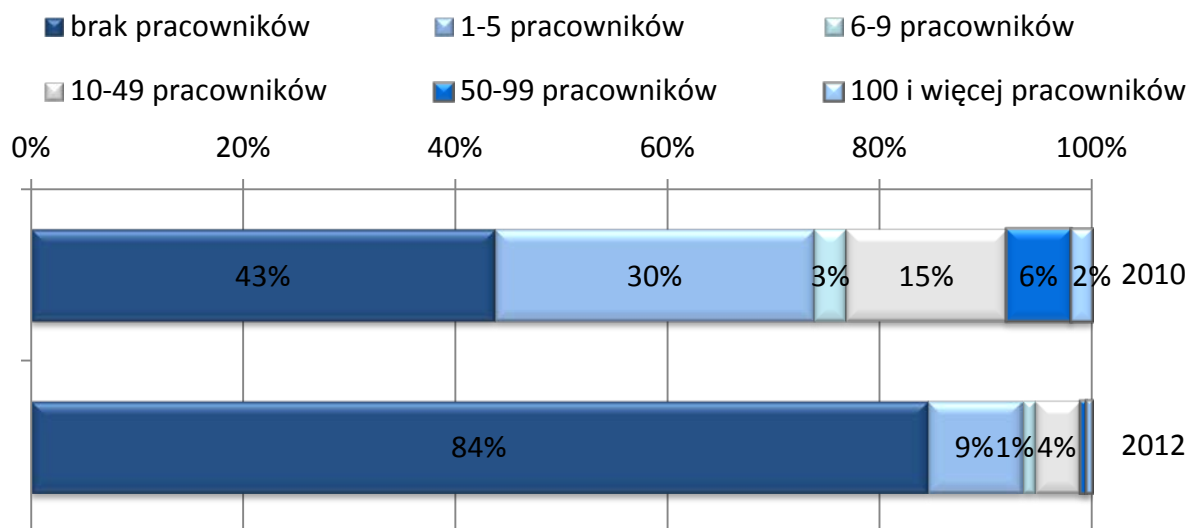
7.4. Zatrudnienie subsydiowane

Ostatnią z analizowanych form zatrudnienia było zatrudnienie subsydiowane (np. z PUP, PFRON, innych źródeł publicznych). Jedynie 15% wśród badanych podmiotów prowadziło tego rodzaju zatrudnienie w swojej organizacji (26 wskazań). Wśród nich najczęściej przedsiębiorstwa zatrudniały do 5 pracowników. W tym 7 podmiotów zatrudniało 1 pracownika, 4 – dwóch pracowników, pozostali czterech lub pięciu pracowników. Aż 84% nie zatrudniało żadnych pracowników za pośrednictwem tej formy.

Średnio przedsiębiorstwa zatrudniają 4 osoby, ale wartość ta jest zniekształcona ze względu na jedną skrajną liczbę zatrudnionych w tej formie – 300 osób przez krakowską fundację działającą już ponad 10 lat. Dużo lepiej specyfikę zatrudnienia subsydiowanego oddaje wartość mediany – 0. Wyłączając z grupy podmioty, które nie korzystały z zatrudnienia subsydiowanego oraz opisany powyżej skrajny przypadek, średnia liczba zatrudnionych w tej formie wyniosła 13 osób, a mediana 5. Łącznie, przedsiębiorstwa zatrudniają w tej formie 627 osób.

W porównaniu z badaniami z 2010 roku obserwujemy tendencję spadkową. W poprzednich badaniach ponad połowa badanych deklarowała, że korzysta z tej możliwości zatrudnienia.

Wykres 7.4 Liczba zatrudnionych subsydiowane – porównanie wyników z 2010 i 2012 roku.

N=167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Wartości średniej liczby pracowników subsydiowanych oraz ich mediany dla wyodrębnionych w badaniu grup podmiotów zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 15 Liczba zatrudnionych subsydiowane w poszczególnych przedsiębiorstwach społecznych: średnia, mediana, minimalna, maksymalna liczba, suma.

Rodzaj podmiotu	N	Średnia	Mediana	Minimum	Maksimum	Suma
Fundacje	49	6	0	0	300	314
Stowarzyszenia	82	1	0	0	50	65
Spółdzielnie	25	4	0	0	47	103
w tym: spółdzielnie socjalne	19	0,3	0	0	5	6
w tym: spółdzielnie inwalidów i niewidomych	6	16	6,5	0	47	97
CIS, ZAZ	9	14	5	0	44	129
Ogółem	165	4	0	0	300	611

N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Widać wyraźnie, że taka forma zatrudnienia jest bardziej popularna w CIS-ach i ZAZ-ach oraz spółdzielniach inwalidów lub/i niewidomych. Z kolei spółdzielnie socjalne, fundacje i stowarzyszenia w bardzo niskiej skali korzystają z tej możliwości. Wysoka wartość średniej w przypadku fundacji to wpływ wspomnianej wcześniej wartości skrajnej – 300 pracowników zatrudnionych w 1 z takich podmiotów.

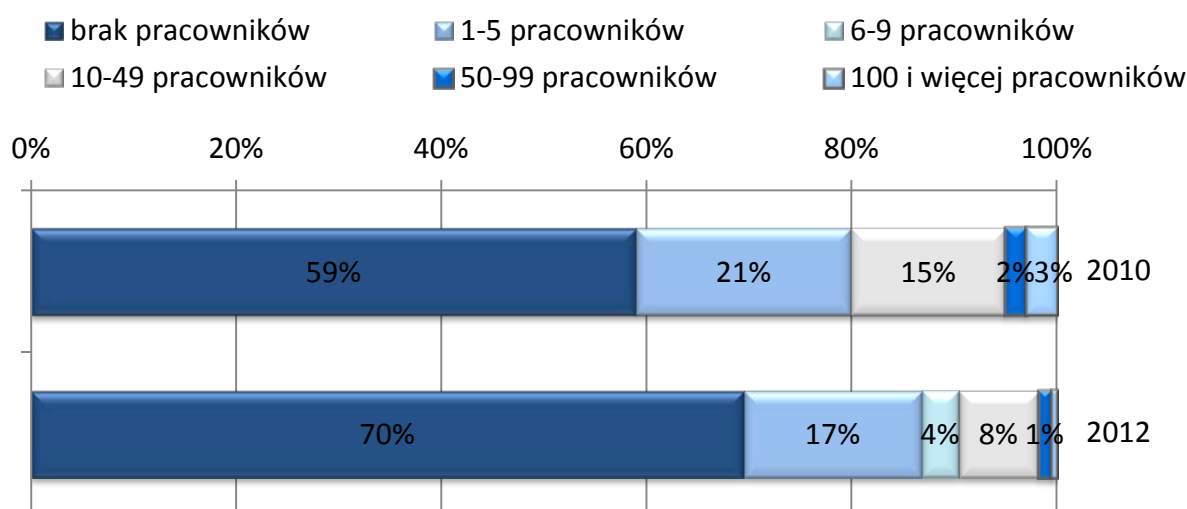
7.5. Poziom zatrudnienia beneficjentów w przedsiębiorstwach społecznych

W przypadku zasobów ludzkich w przedsiębiorstwach społecznych, istotną kwestią pozostaje korzystanie z pracowników, będących jednocześnie beneficjentami działalności tejże organizacji. W tego typu organizacjach można założyć, że beneficjenci stanowią istotną część zasobów ludzkich. Okazuje się jednak, że wśród badanej grupy przedsiębiorstw społecznych niemal 70% (116 podmiotów) nie zatrudnia u siebie żadnych osób należących do grupy osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem. Jest to wartość wyższa o około 10 punktów procentowych w stosunku do wyników badań z 2010 roku. Całkowita liczba zatrudnionych beneficjentów w badanej grupie 167 podmiotów wyniosła 607 osób.

Dla porównania, w 2010 w badanej grupie 109 podmiotów było to aż 2487 osób, co w odniesieniu do ogólnej liczby pracowników zidentyfikowanej w badaniu i wynoszącej 7289 osób stanowi 34% wartości ogółem. Niemniej jednak należy mieć na uwadze, że tak wysoka całkowita liczba zatrudnionych beneficjentów wiązała się z obecnością w grupie badanych organizacji, która zadeklarowała zatrudnienie ok. 2000 beneficjentów. W tym roku stosunek beneficjentów zatrudnionych w badanych organizacjach (607) do liczby wszystkich pracowników ogółem (3099) wyniósł 20%.

W podmiotach zatrudniających beneficjentów (łącznie w 29 przypadkach) najczęściej ich liczba mieściła się w przedziale od 1 do 5 osób. 6 organizacji deklarowała zatrudnienie od 6 do 9 beneficjentów. Dla 13 podmiotów był to przedział między 10 a 49 beneficjentów. Większą liczbę beneficjentów zatrudniały w sumie już tylko 3 organizacje.

Wykres 7.5 Liczba zatrudnionych beneficjentów – porównanie wyników z 2010 i 2012 roku.

N=167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Maksymalną liczbę zatrudnionych beneficjentów (100 osób) zanotowano w przypadku jednej ze spółdzielni inwalidów lub/i niewidomych. Średni poziom zatrudnienia, po wyłączeniu tych organizacji, które nie zatrudniają w ogóle beneficjentów, wyniósł 12 osób, mediana w tej grupie osiągnęła natomiast wartość 5. Poziom zatrudnienia w poszczególnych grupach podmiotów przedstawiony został w poniższej tabeli.

**Tabela 16 Liczba zatrudnionych beneficjentów w poszczególnych przedsiębiorstwach społecznych:
średnia, mediana, minimalna, maksymalna liczba, suma.**

Rodzaj podmiotu	N	Średnia	Mediana	Minimum	Maksimum	Suma
Fundacje	49	2	0	0	32	97
Stowarzyszenia	82	0,3	0	0	5	22
Spółdzielnie	25	12	5	0	100	300
w tym: spółdzielnie socjalne	19	5	5	0	13	97
w tym: spółdzielnie inwalidów i niewidomych	6	34	26,5	0	100	203
CIS, ZAZ	9	19	25	0	50	172
Ogółem	165	4	0	0	100	591

N=165

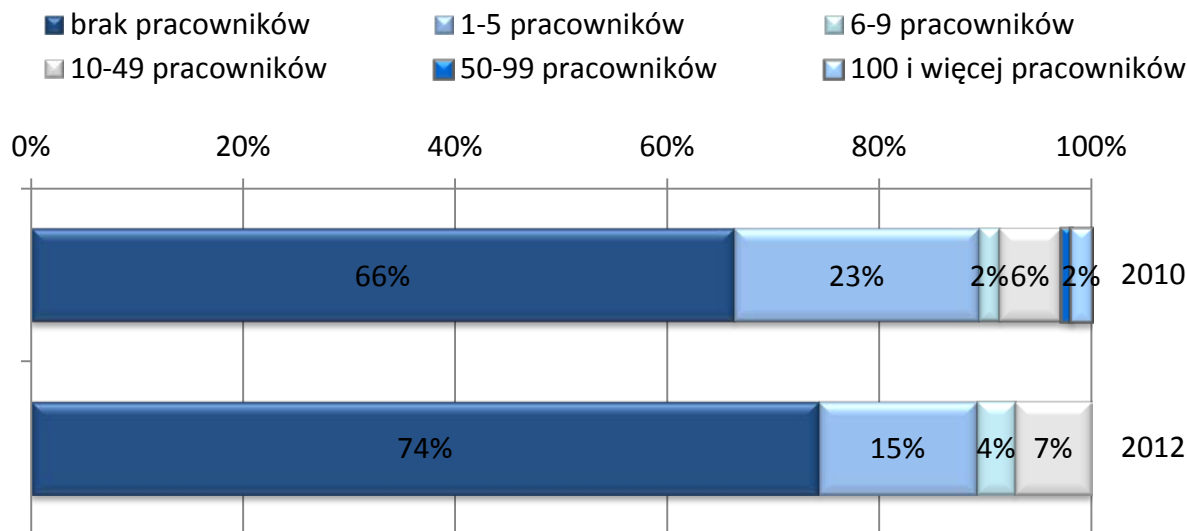
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Biorąc pod uwagę wartość mediany, największym zasobem zatrudnionych beneficjentów charakteryzowały się spółdzielnie inwalidów lub/i niewidomych oraz CIS-y i ZAZ-y. Najstabilniej w tym kontekście wypadły stowarzyszenia oraz fundacje.

Analiza odpowiedzi na pytanie o liczbę beneficjentów, którzy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zostali zatrudnieni w badanych podmiotach potwierdza zanotowany niski poziom zatrudnienia beneficjentów wśród respondentów. Aż 124 przedsiębiorstwa społeczne (74%) wskazały, że nie prowadziły zatrudnienia wśród beneficjentów w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Jest to wartość wyższa wobec zanotowanej w poprzednich badaniach, kiedy to w 69 przypadkach okazało się, że organizacje nie zatrudniły w ciągu ostatniego roku ani 1 takiego pracownika. Wśród przedsiębiorców społecznych, biorących udział w badaniach w tym roku, 25 podmiotów (15%) zatrudniło w przeciągu roku od 1 do 5 beneficjentów, 6 podmiotów od 6 do 9 pracowników, a 12 podmiotów (7%) deklarowało takie zatrudnienie w przedziale od 10 do 49 osób. Średni poziom zatrudnienia w tych organizacjach wyniósł 7 osób. Całkowita liczba zatrudnionych w ciągu ostatnich 12 miesięcy beneficjentów wyniosła 283 osoby,

co w odniesieniu do liczby wszystkich zatrudnionych beneficjentów stanowi 47% i świadczy o bardzo wysokim poziomie napływu nowych beneficjentów w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Wykres 7.6 Liczba beneficjentów zatrudnionych w ostatnich 12 miesiącach – porównanie wyników z 2010 i 2012 roku.

N=167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Biorąc pod uwagę formę prawną organizacji, CIS-y i ZAZ-y oraz spółdzielnie, w tym głównie spółdzielnie socjalne konsekwentnie wykazują wyższy poziom zatrudniania beneficjentów w ciągu ostatnich 12 miesięcy, w porównaniu z pozostałymi podmiotami.

Uwzględniając całkowitą liczbę beneficjentów zatrudnionych w danych organizacjach, można zauważyć, że w przypadku stowarzyszeń, beneficjenci zatrudnieni w ciągu ostatnich 12 miesięcy stanowią aż 95% wszystkich zatrudnionych beneficjentów w tego rodzaju organizacjach. W spółdzielniach socjalnych stanowią oni niemal 80%, 65% w fundacjach i ponad połowę w CIS-ach i ZAZ-ach. Najmniejszy odsetek nowozatrudnionych beneficjentów notujemy w spółdzielniach inwalidów, gdzie stanowią oni 15% wszystkich zatrudnionych beneficjentów.

Tabela 17 Liczba beneficjentów zatrudnionych w ostatnich 12 miesiącach w poszczególnych przedsiębiorstwach społecznych: średnia, mediana, minimalna, maksymalna liczba, suma.

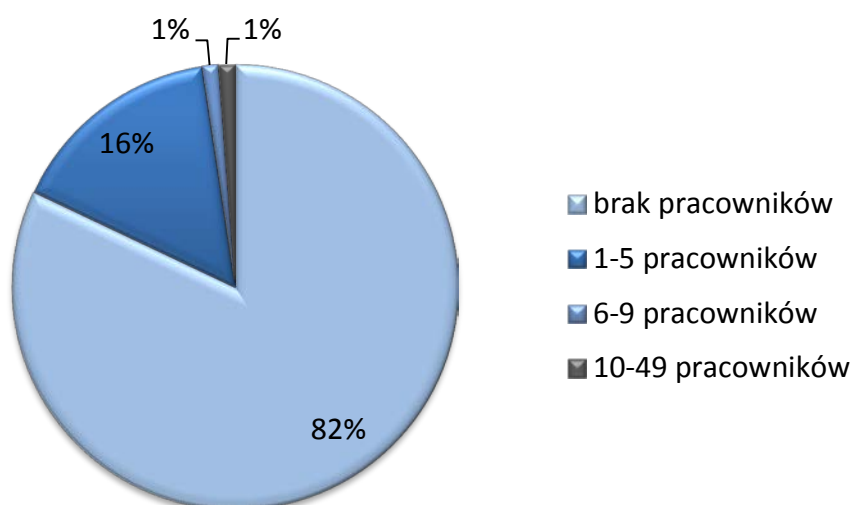
Rodzaj podmiotu	N	Średnia	Mediana	Minimum	Maksimum	Suma
Fundacje	49	1	0	0	10	63
Stowarzyszenia	82	0,3	0	0	10	21
Spółdzielnie	25	4	3	0	22	108
w tym: spółdzielnie socjalne	19	4	4	0	14	77
w tym: spółdzielnie inwalidów i niewidomych	6	5	2	0	22	31
CIS, ZAZ	9	10	5	0	33	89
Ogółem	165	2	0	0	33	281

N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

W ciągu ostatnich 12 miesięcy w badanej grupie przedsiębiorstw społecznych zanotowano 95 przypadków, kiedy to beneficjenci zakończyli pracę w danej organizacji. W 26 organizacjach sytuacja dotyczyła od 1 do 5 pracowników, a w 4 organizacjach odeszło 6 lub więcej takich beneficjentów. Maksymalna liczba beneficjentów, która opuściła organizację to 16 osób, pracujących w spółdzielni inwalidów. Warto jednak zauważyć, że ponad 80% badanych przedsiębiorstw (137 podmiotów) nie miała do czynienia z tego typu sytuacją w ostatnim roku.

Wykres 7.7 Liczba beneficjentów, którzy zakończyli pracę w organizacji w ostatnich 12 miesiącach.

N=167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Tabela 18 Liczba beneficjentów którzy zakończyli pracę w organizacji w ostatnich 12 miesiącach: średnia, mediana, minimalna, maksymalna liczba, suma.

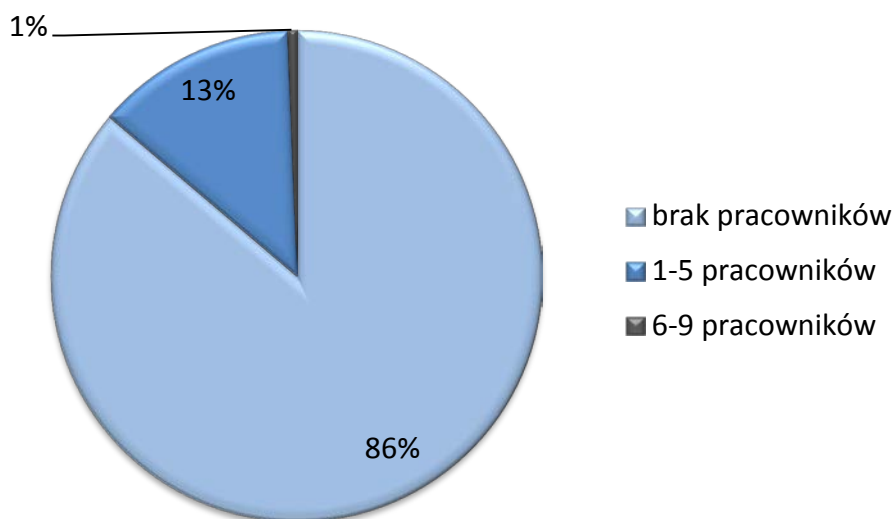
Rodzaj podmiotu	N	Średnia	Mediana	Minimum	Maksimum	Suma
Fundacje	49	0,41	0	0	9	20
Stowarzyszenia	82	0,05	0	0	1	4
Spółdzielnie	25	1,88	0	0	16	47
CIS, ZAZ	9	2,67	3	0	7	24
Ogółem	165	0,6	0	0	16	95

N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Spośród osób, które zakończyły pracę w organizacji w ostatnich 12 miesiącach, na wolnym rynku pracę znalazło w sumie 52 osoby, co stanowi 55%. Oznacza to, że co drugi beneficjent, który w ostatnim roku opuścił organizację, znalazł zatrudnienie w innym miejscu. W 22 organizacjach sytuacja dotyczyła od 1 do 5 pracowników, w jednej organizacji od 6 do 9 beneficjentów. W 86% badanych przedsiębiorstwach społecznych (144 podmiotach) taka sytuacja nie miała miejsca.

Wykres 7.8 Liczba beneficjentów, którzy po zakończeniu pracy w przedsiębiorstwie społecznym znaleźli prace na wolnym rynku.

N=167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Biorąc pod uwagę formę prawną organizacji, warto zwrócić uwagę, że spośród osób, które zakończyły pracę w spółdzielni inwalidów lub niewidomych w ostatnich 12 miesiącach, żadna nie znalazła pracy na wolnym rynku. Najwięcej byłych pracowników fundacji oaz CIS-ów i ZAZ-ów znalazła zatrudnienie w innym miejscu.

Tabela 19 Liczba beneficjentów, którzy po zakończeniu pracy w przedsiębiorstwie społecznym znaleźli prace na wolnym rynku: średnia, mediana, minimalna, maksymalna liczba, suma.

Rodzaj podmiotu	N	Średnia	Mediana	Minimum	Maksimum	Suma
Fundacje	49	0,4	0	0	9	21
Stowarzyszenia	82	0,02	0	0	1	2
Spółdzielnie socjalne	19	0,5	0	0	3	12
CIS, ZAZ	9	2	1	0	5	17
Ogółem	165	0,3	0	0	9	52

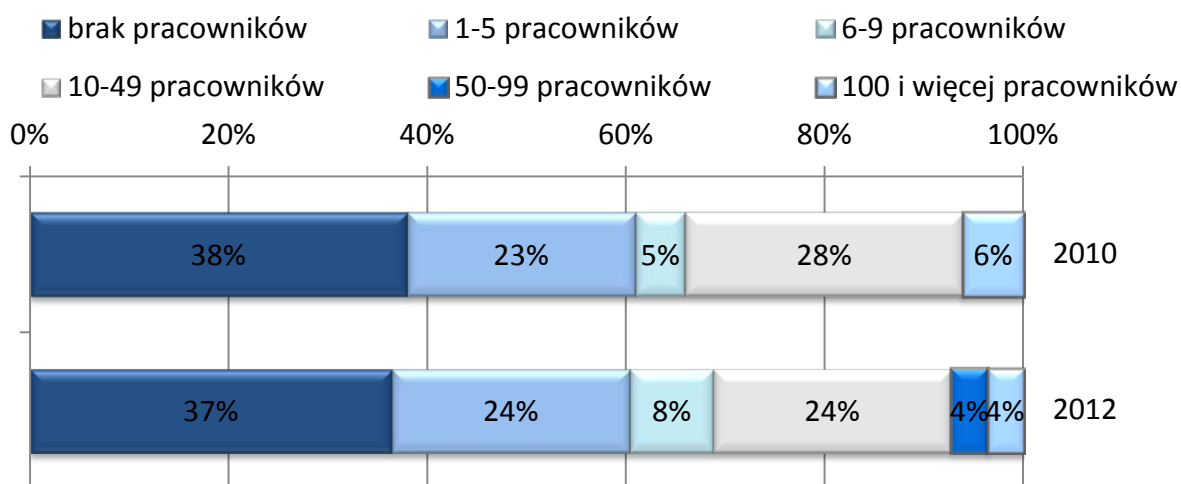
N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

7.6. Wolontariusze

W kontekście zasobów ludzkich przedsiębiorstw społecznych, bardzo istotną informacją pozostaje poziom współpracy tych organizacji z wolontariuszami. Stanowią oni bowiem, bardzo ważną część składową zasobów ludzkich przedsiębiorstwa, angażując się w jej działalność w sposób nieodpłatny. 37% badanych organizacji (61 podmiotów) nie podejmowało takiej współpracy w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Podobnie sytuacja wyglądała rok temu, kiedy to w 38% podmiotów (41 przypadków) nie odnotowano żadnej współpracy z wolontariuszami. Niemniej jednak, 24% organizacji współpracowało z 1 do 5 wolontariuszy (40 podmiotów) i taki sam odsetek przedsiębiorstw deklarował liczbę wolontariuszy w przedziale od 10 do 49, z którymi podjął współpracę. Zaangażowanie wolontariuszy w działalność przedsiębiorstw społecznych pozostało na podobnym poziomie jak w zeszłym roku. Z tą różnicą, że zwiększył się nieznacznie odsetek przedsiębiorstw współpracujących z 6 do 9 wolontariuszami (8%) i zmalała grupa organizacji, która angażuje w swoją pracę 100 lub więcej takich osób (było to 6 podmiotów – trzy fundacje oraz trzy stowarzyszenia. Stowarzyszenie współpracujące z największą liczbą wolontariuszy – 800 osobami – to podmiot działający na rynku nowosądeckim ponad 10 lat. W sumie, w przedsiębiorstwach społecznych w ostatnim roku nieodpłatnie pracowało 2717 osób.

Wykres 7.9 Liczba wolontariuszy pracujących nieodpłatnie w przedsiębiorstwach społecznych.

N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Nie jest rzeczą specjalnie zaskakującą, że prym wiodą tutaj stowarzyszenia i fundacje. Ze względu na swoją specyfikę to one współpracują z największą liczbą wolontariuszy. Ciekawe jest natomiast to, iż spółdzielnie inwalidów i niewidomych nie współpracowały z żadnym wolontariuszem w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Tabela 20 Liczba wolontariuszy pracujących nieodpłatnie w przedsiębiorstwach społecznych: średnia, mediana, minimalna, maksymalna liczba, suma.

Rodzaj podmiotu	N	Średnia	Mediana	Minimum	Maksimum	Suma
Fundacje	49	17	3	0	150	819
Stowarzyszenia	82	22	5,5	0	800	1792
Spółdzielnie społeczne	19	3	0	0	30	86
CIS, ZAZ	9	2	1	0	10	20
Ogółem	165	16	4	0	800	2717

N=165

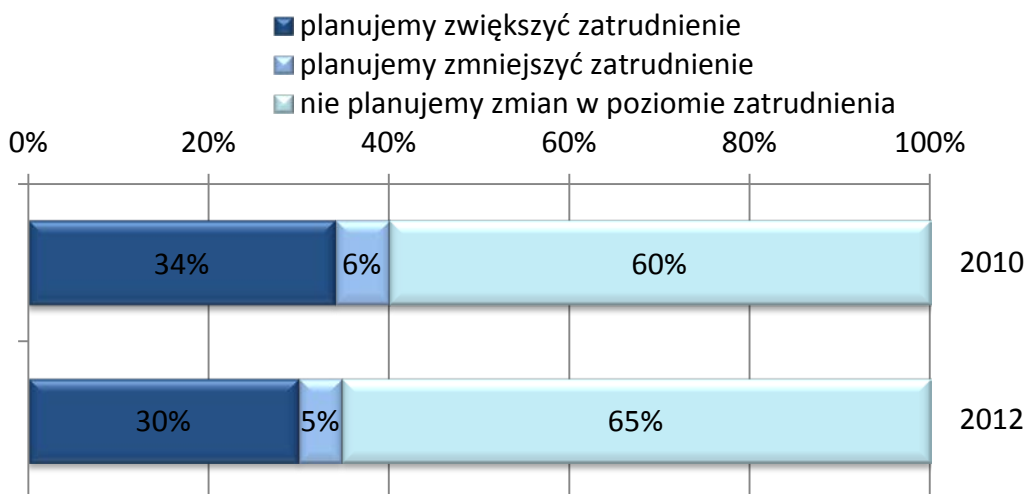
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

7.7. Rozwój zasobów ludzkich

Analizując sytuację respondentów pod kątem planowanych zmian w poziomie zatrudnienia, warto zwrócić uwagę, iż 65% przedsiębiorstw społecznych nie planuje zmian w tym zakresie (109 wskazań). Spośród pozostałych 58 organizacji, zdecydowana większość planuje jednak zwiększyć zatrudnienie (50 wskazań). Pozostałe organizacje zamierzając dokonać redukcji zatrudnienia w ciągu najbliższych 12 miesięcy. Taki rozkład odpowiedzi odzwierciedla deklaracje badanych w 2010 roku.

Nie zwiększył się odsetek osób otwarcie deklarujących planowane zmniejszenie zatrudnienia. Utrzymuje się zatem pozytywny trend wśród przedsiębiorstw społecznych. Nieco większy odsetek organizacji planujących zwiększenie zatrudnienia w porównaniu z wynikami poprzednich badań, może w tym kontekście ten optymizm wzmacniać.

Wykres 7.10 Plany przedsiębiorstw społecznych dotyczące zatrudnienia – porównanie wyników w 2010 i 2012 roku.

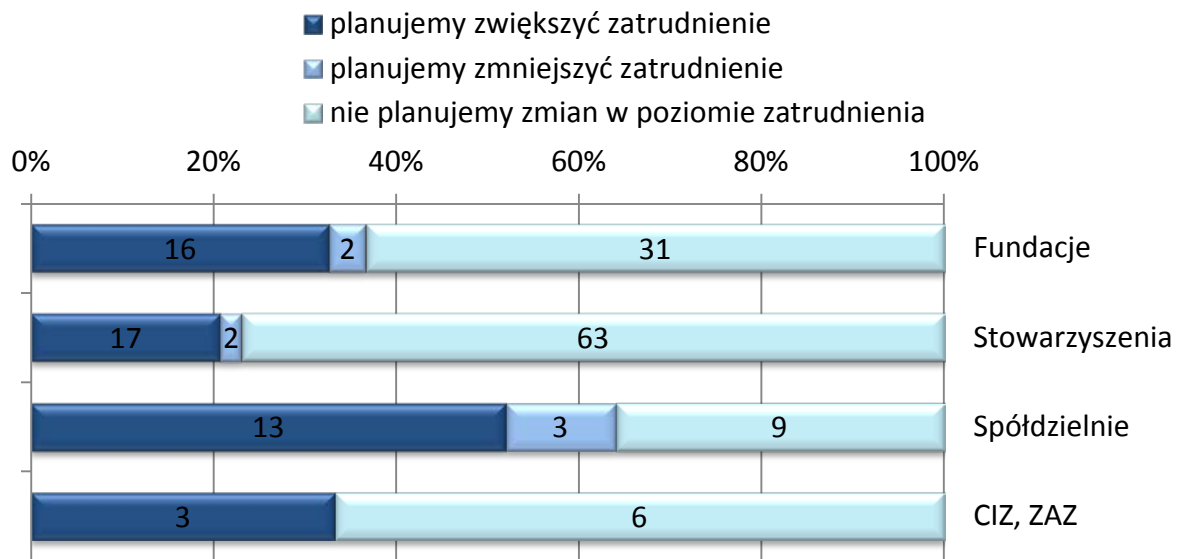
N=167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Dokonując analizy planów dotyczących zmian w zatrudnieniu według wyodrębnionych form ankietowanych podmiotów należy zauważyć, iż redukcję zatrudnienia planują trzy spółdzielnie inwalidów i/lub niewidomych, dwa stowarzyszenia, dwie fundacje oraz jedna spółka prawa handlowego. Wśród nich 5 podmiotów zatrudnia ogółem od 10 do 49 pracowników.

Jednocześnie największy optymizm, co do poziomu zatrudnienia wykazują stowarzyszenia (21% z nich, czyli 17 podmiotów planuje przyjęcie nowych pracowników), a dalej CIS-y i ZAZ-y, wśród których ponad 30% planuje zwiększyć zatrudnienie i jednocześnie żaden z tych podmiotów nie zamierza przeprowadzać redukcji zatrudnienia.

Wykres 7.11 Plany dotyczące zatrudnienia a forma prawna organizacji.

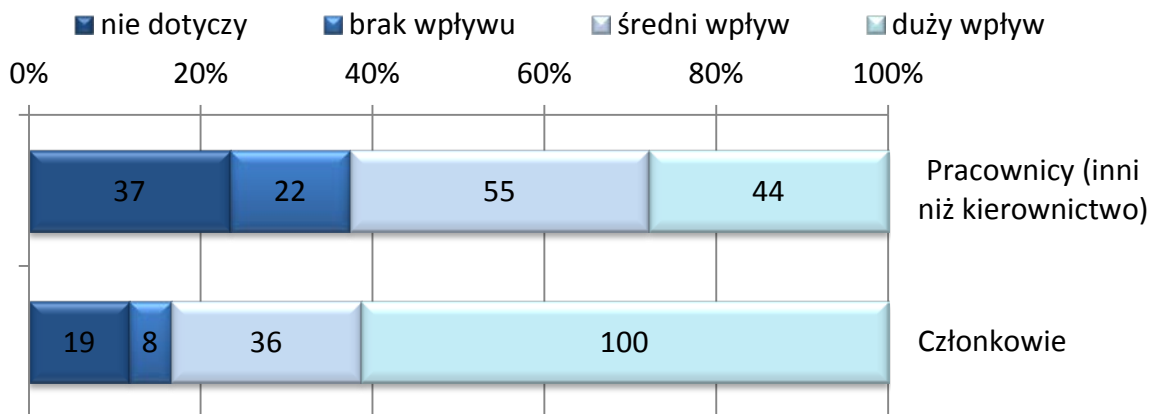
N=167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Analizując odpowiedzi uzyskane od respondentów na pytanie: „Jaki jest poziom wpływu członków i pracowników (innych niż kierownictwo) na podejmowanie istotnych decyzji dotyczących działalności organizacji?” należy stwierdzić, iż badane podmioty:

- w odniesieniu do pracowników, ponad 60% (99 podmiotów) uznało ich jakkolwiek wpływ na podejmowanie istotnych decyzji w organizacji, w tym 28% określiło ten wpływ, jako duży (44 podmioty), a 35% jako średni (55 podmiotów). 14% (22) uznało, że pracownicy takiego wpływu nie mają
- w odniesieniu do członków organizacji, ponad 80% uznało ich za osoby znaczące w procesie decyzyjnym w organizacji, w tym 60% podmiotów podkreśliło duży ich wpływ w tym procesie (100 wskazań), a 22% średni wpływ (36 wskazań). Jedynie 5% (8 podmiotów) nie dostrzega takiego wpływu.

Wykres 7.12 Poziom wpływu pracowników (innych niż kierownictwo) oraz członków na podejmowanie istotnych decyzji dotyczących działalności organizacji.

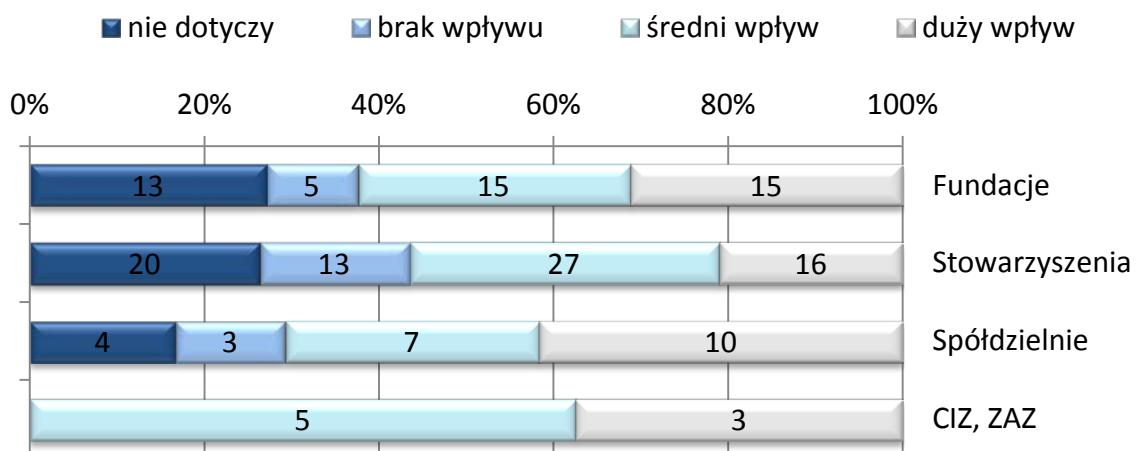
N=158 (poziom wpływu pracowników), 163 (poziom wpływu członków)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Odnosząc ocenę wpływu poszczególnych grup na działalność organizacji do formy prawnej tychże organizacji, można zaobserwować, że o braku wpływu pracowników na decyzje podejmowane w organizacji nie wspominają CIS-y i ZAZ-y. Podmioty te uznają pracowników, jako grupę mającą średni lub duży wpływ na procesy decyzyjne w tych podmiotach.

Na brak wpływu w procesie decyzyjnym przebiegającym w organizacjach wskazało 13 stowarzyszeń (17%), 3 spółdzielnie (dwie socjalne i jedna spółdzielnia inwalidów i/lub niewidomych) oraz 5 fundacji (10%).

Wykres 7.13 Poziom wpływu pracowników (innych niż kierownictwo) na podejmowanie istotnych decyzji dotyczących działalności organizacji.

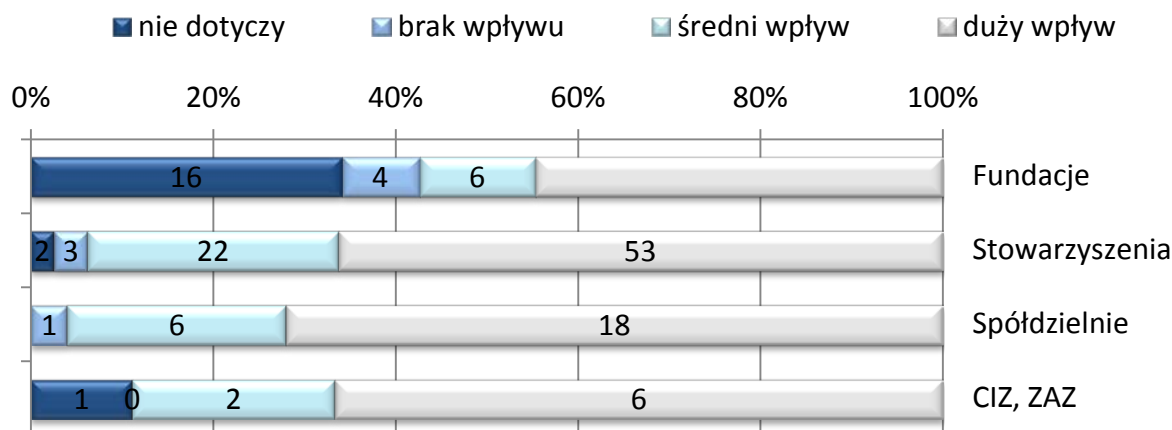

N=156

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Podobnie w przypadku oceny wpływu członków organizacji na istotne decyzje podejmowane w organizacji większość CIS-ów i ZAZ-ów określiła go, jako średni lub duży. Na brak takiego wpływu wskazały 4 fundacje (9%), 3 stowarzyszenia (4%) oraz jedna spółdzielnia socjalna.

Wykres 7.14 Poziom wpływu członków na podejmowanie istotnych decyzji dotyczących działalności organizacji.

N=161

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Na bardzo duży wpływ zarówno pracowników jak i członków organizacji wskazało:

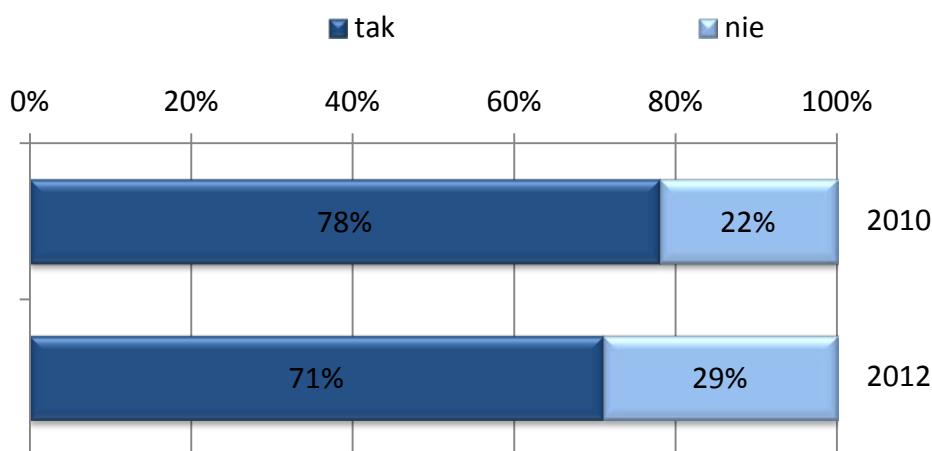
- 10 stowarzyszeń, w większości nieprowadzące działań promujących produkty lokalne
- 10 spółdzielni socjalnych, z których większość nie prowadzi działalności społecznej
- 5 fundacji, wszystkie prowadzące działalność stałą, głównie ze środków prywatnych, co ciekawe nieprowadzące zarówno działań społecznych o charakterze użyteczności publicznej jak i promującej produkty lokalne
- 1 ZAZ, prowadzone ze środków publicznych, również nieprowadzące działania społeczne o charakterze użyteczności publicznej jak i promującej produkty lokalne

Organizacje, które wskazały na brak wpływu zarówno pracowników jak i członków organizacji to 3 fundacje i 2 stowarzyszenia.

7.8. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych

Kolejna część analizy dotyczy kwestii związanej z doształcaniem się pracowników organizacji i aktywnością badanych organizacji, jako usługobiorców na rynku szkoleń, doradztwa, studiów wyższych i podyplomowych oraz innych form kształcenia. Na pytanie, czy w okresie ostatniego roku pracownicy badanych organizacji korzystali z jakiegokolwiek formy podnoszenia kwalifikacji zawodowych ponad 70% podmiotów udzieliło twierdzącej odpowiedzi. Wynik ten wskazuje, że pracownicy przedsiębiorstw społecznych są zainteresowani podnoszeniem swoich kompetencji i kwalifikacji w drodze edukacji formalnej, jak i nieformalnej oraz wykorzystują dostępne na rynku możliwości. Odsetek organizacji, które korzystały z jakichkolwiek form podnoszenia kwalifikacji zawodowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy jest wprawdzie nieco niższy w porównaniu z wynikami poprzednich badań, ale nadal pozostaje na bardzo wysokim poziomie.

Wykres 7.15 Korzystanie z jakichkolwiek form podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez pracowników organizacji – porównanie wyników z 2010 i 2012 roku.

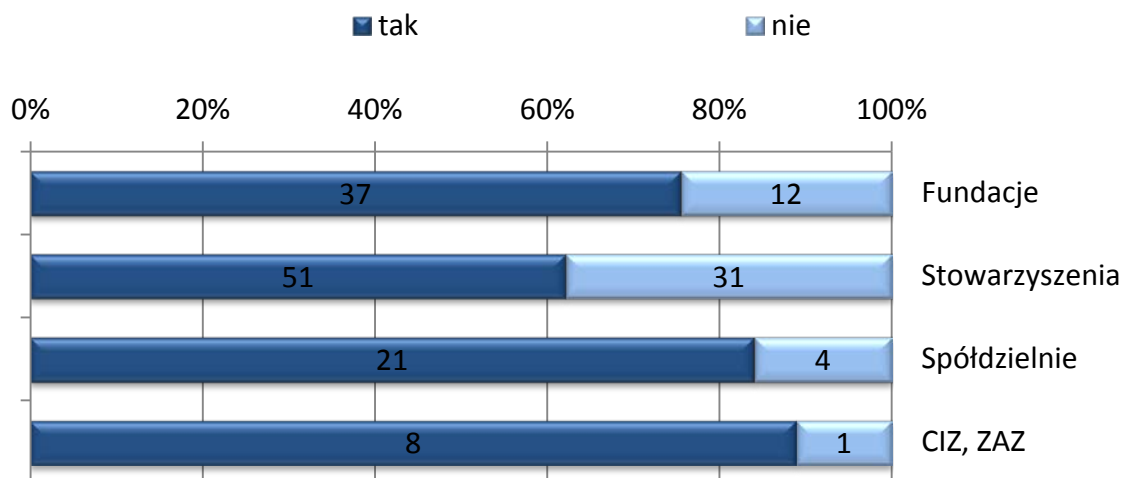

N dla 2010=109, N dla 2012=167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Spośród 119 organizacji, które wskazały, że doształcały swoich pracowników, znalazły się niemal wszystkie CIS-y i ZAZ-y. Z różnych form podnoszenia kwalifikacji zawodowych korzystało 21 spółdzielni (84% z nich) oraz 37 fundacji (76%). W 2012 najstąbiej w rankingu wypadły stowarzyszenia – ponad 60% z nich doształcało swoich pracowników.

Wykres 7.16 Korzystanie z jakichkolwiek form podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez pracowników organizacji a jej forma prawna.

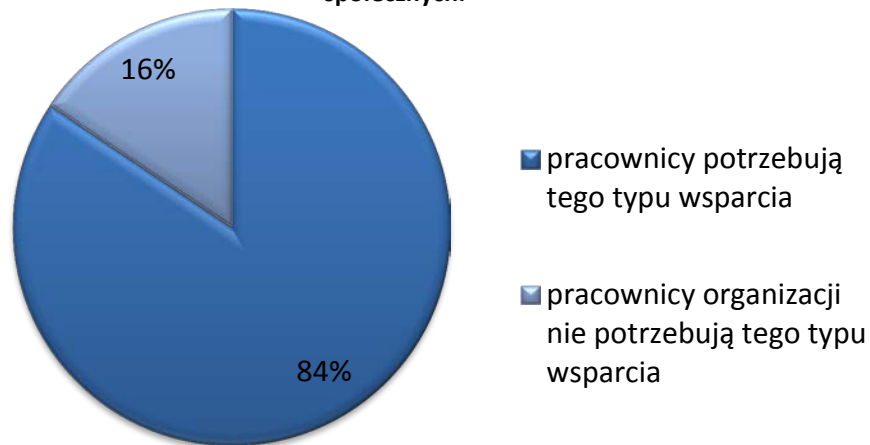

N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Kolejna część badania dotyczyła obszarów, w jakich ankietowane organizacje widzą potrzebę wsparcia doradczo-szkoleniowego. 16% organizacji uznała tymczasem, że ich pracownicy nie potrzebują tego typu wsparcia (26 podmiotów). Zdecydowana większość organizacji jednak uznała potrzebę doszkalania się ich pracowników (141 podmiotów, to jest 84%). Podobnie w 2010 roku, około 16% badanych uznało, że ich pracownicy nie potrzebują tego typu wsparcia, w tym co piąta fundacja (10 podmiotów), 17% stowarzyszeń i taki sam odsetek stowarzyszeń oraz 5% spółdzielni socjalnych. W tej grupie nie znalazły się żadne CIS-y i ZAZ-y, które to uznały, że ich pracownicy potrzebują wsparcia doradczo-szkoleniowego.

Wykres 7.17 Ocena potrzeb wsparcia doradczo-szkoleniowego dla pracowników przedsiębiorstw społecznych.

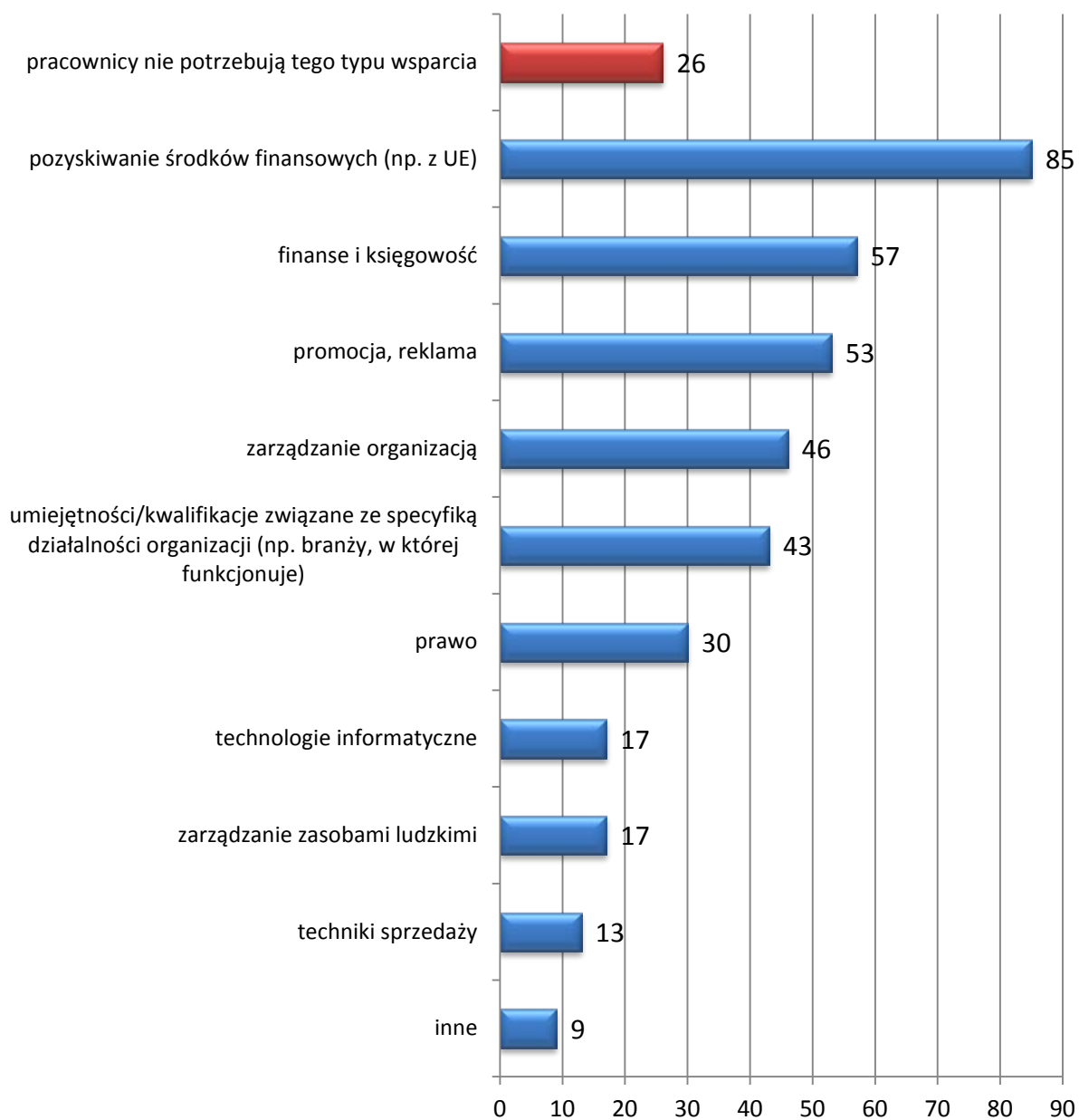

N=165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Obszary zainteresowania doksztalcaniem pozostały bardzo podobne jak w poprzednich badaniach – zarówno, jeśli chodzi o najczęściej jak i najrzadziej wskazywane przez organizacje obszary. Najczęściej wybieraną odpowiedzią (wskazywał na nią co drugi z respondentów) było – podobnie jak w poprzednim roku – zagadnienie pozyskiwania środków finansowych (np. z Unii Europejskiej). W dalszej kolejności uczestnicy wskazywali na obszar finansów i księgowości (57 wskazań) oraz na zagadnienia związane z promocją i reklamą (53 wskazań). Z drugiej strony, badane organizacje nie wykazują zainteresowania zagadnieniem technik sprzedaży i technologii informatycznych.

Wykres 7.18 Obszary, w których pracownicy organizacji potrzebują wsparcia edukacyjnego/doradczego/szkoleniowego.

N=167

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

W przypadku najczęściej wskazywanego obszaru, w którym pracownicy organizacji potrzebują wsparcia – pozyskiwania środków finansowych, forma prawna organizacji nie miała znaczenia. Można jednak zauważyć pewne zróżnicowanie, jeśli chodzi o tematykę preferencyjnych szkoleń:

- relatywnie mniejsze zainteresowanie fundacji oraz CIS-ów i ZAZ-ów tematyką promocji i reklamy
- wyraźnie większe zainteresowanie CIS-ów i ZAZ-ów specjalistycznym wsparciem szkoleniowym czy doradczy
- niewielki bądź też brak zainteresowania tematyką sprzedaży wśród stowarzyszeń oraz CIS-ów i ZAZ-ów
- niewielkie zainteresowanie spółdzielni zagadnieniami prawnymi.

Tabela 21 Obszary, w których pracownicy organizacji potrzebują wsparcia edukacyjnego/doradczego/szkoleniowego a forma prawna organizacji.

	Fundacje N100%=39	Stowarzyszenia N100%=68	Spółdzielnie N100%=23	CIS, ZAZ N100%=9	Ogółem N100%=141
Inne	13%	0%	13%	0%	6%
Prawo	31%	18%	9%	44%	21%
Finanse i księgowość	41%	40%	39%	56%	40%
Zarządzanie organizacją	33%	35%	35%	11%	33%
Zarządzanie zasobami ludzkimi	18%	9%	13%	11%	12%
Pozyskiwanie środków finansowych (np. z UE)	62%	60%	52%	78%	60%
Promocja, reklama	18%	49%	43%	22%	38%
Technologie informatyczne	8%	18%	4%	11%	12%
Umiejętności/kwalifikacje związane ze specyfiką działalności organizacji (np. branży, w której funkcjonuje)	28%	31%	22%	56%	30%
Techniki sprzedaży	13%	4%	22%	0%	9%

N=141

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Inne obszary wymagające wsparcia edukacyjnego lub szkoleniowego, na jakie wskazywały przedsiębiorstwa społeczne to:

- Szkolenia językowe (3)
- Walka z korupcją w instytucjach publicznych i samorządowych (1)
- Szkolenia z zakresu autoprezentacji, osobowości (1)
- Techniki terapii zajęciowej (1)
- Medycyna (1)

- Szkolenia BHP dla kadry kierowniczej (1)
- Szkolenia z zakresu budownictwa, obsługi różnego rodzaju maszyn i urządzeń (1)
- Szkolenie specjalistyczne z zakresu działalności prowadzonej przez organizację (1)

Jeden z respondentów podkreślił potrzebę oferowania szkoleń specjalistycznych skierowanych do przedsiębiorstw społecznych:

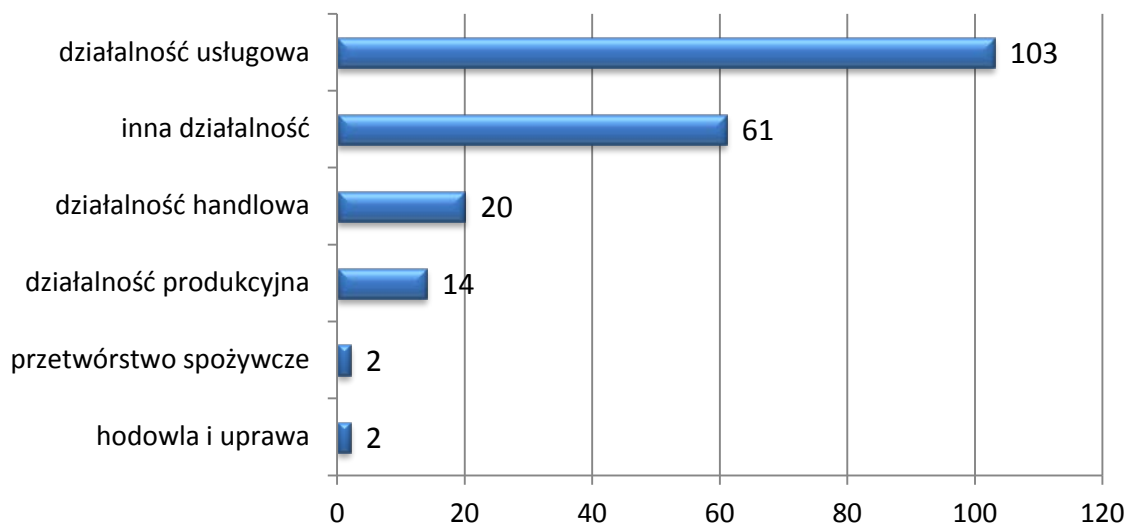
„Nie potrzebuję szkoleń podstawowych, ale specjalistycznych z mojej branży. Osobiście mam dość szkoleń oferowanych przez instytucje. Są to szkolenia z podstaw, zawsze z podstaw, a i tak ciężko o frekwencję, więc jak zrobić szkolenie dla zaawansowanych. Ja potrzebuję pojechać np. do Warszawy na szkolenia specjalistyczne za np. 2000 zł i wiem, że to na siebie zarobi, ale nikt mi takich szkoleń nie zapewni z projektu, a szkoda. Zamiast oferować szkolenia powinno się dawać pulę do rozdysponowania dla beneficjentów. Jest wiele firm, które robią świetne szkolenia dla już zaawansowanych tylko nigdy nie są to szkolenia dofinansowywane, ani z projektów.”

8. DZIAŁALNOŚĆ EKONOMICZNA PRZEDSIĘBIORSTWA

8.1. Obszary działalności ekonomicznej i jej odbiorcy

Większość respondentów, jako jeden z dwóch głównych obszarów swojej aktywności ekonomicznej wymienia działalność usługową (103 wskazania, co stanowi 64% wszystkich organizacji, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie). Drugą w kolejności, pod względem liczby wskazań, była innego rodzaju działalność aniżeli podane w ankiecie – na taką wskazało 37% uczestników badania. 12% wskazało na działalność handlową, a niecałe 10% na działalność produkcyjną.

Wykres 8.1 Obszary działalności ekonomicznej przedsiębiorstw społecznych.

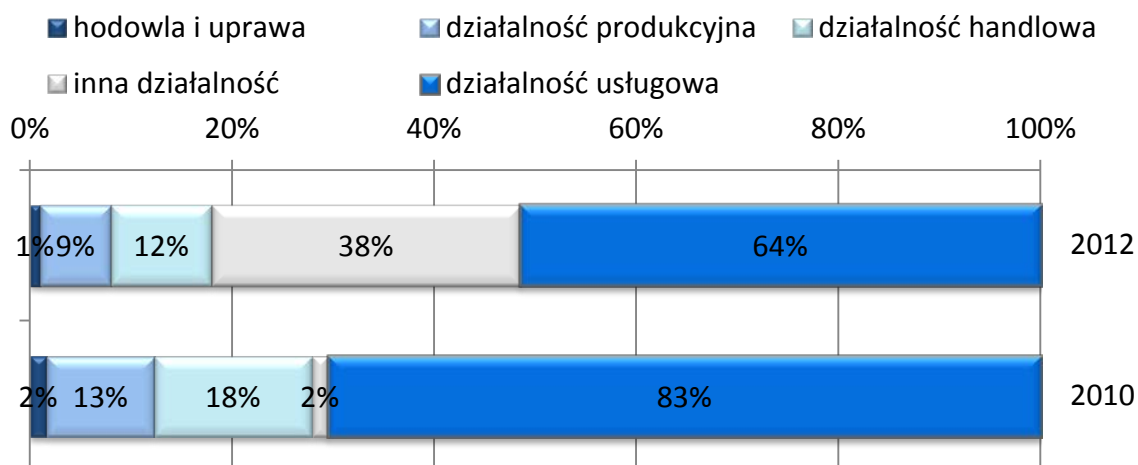

N=161

Liczebności na wykresie nie sumują się do N, ponieważ każdy respondent mógł wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Uczestnicy badania w 2010 roku - podobnie jak w tegorocznych badaniach – najczęściej wskazywali na działalność usługową, jako jedną z kluczowych działalności ekonomicznej. Interesującym jest fakt, iż w tegorocznych badaniach znacznie więcej organizacji wymieniło także innego rodzaju działalność (w 2012 było to 61 podmiotów, co stanowiło 38% badanych, które odpowiedziały na to pytanie).

Wykres 8.2 Obszary działalności ekonomicznej przedsiębiorstw społecznych – porównanie wyników w 2010 i 2012 roku.

N=161 dla 2012, N=103 dla 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

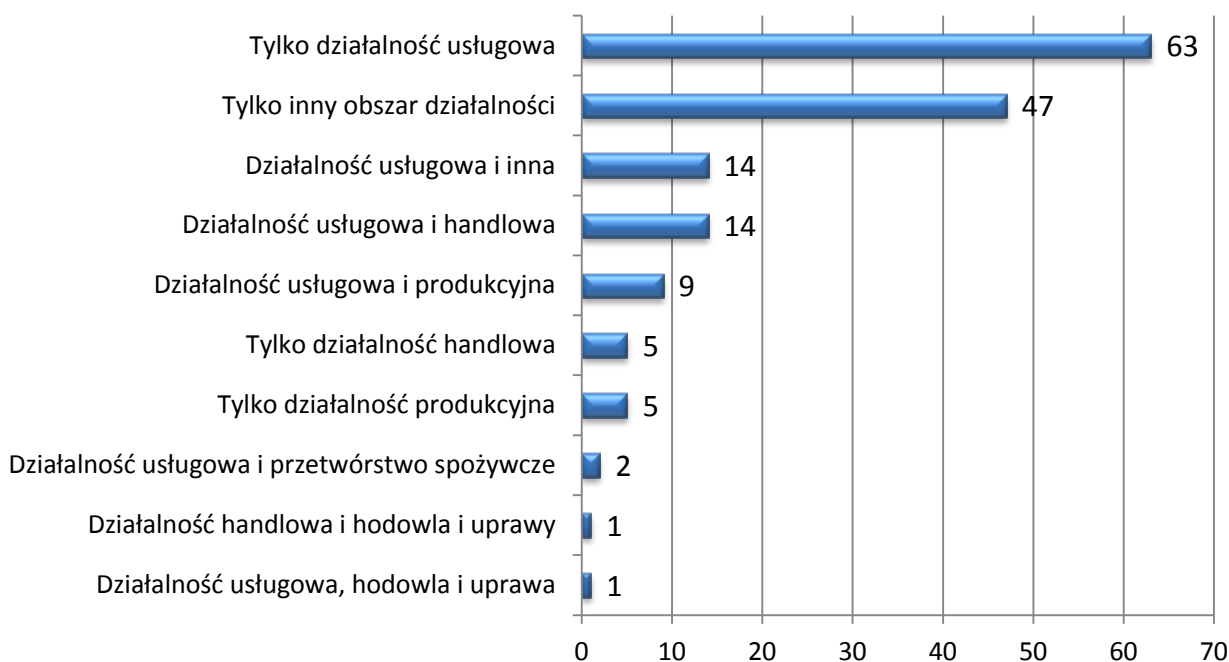
Uwagę zwraca fakt, że w obrębie innej działalności ekonomicznej pojawiły się przykłady semantycznie pokrywające się ze wskazywaną wcześniej przez badanych inną działalnością społeczną. Były to jednak obszary formułowane przez badanych zazwyczaj mniej precyzyjnie, bardziej ogólnikowo. Ponadto warto zaznaczyć, że 40 podmiotów, które wskazały na innego rodzaju działalność ekonomiczną podawały też innego rodzaju działalność społeczną - czyli 66% z nich.

W przypadku innej działalności ekonomicznej pojawiły się następujące jej obszary:

- **działalność w obszarze kultury** określana przez badanych ogólnie, jako branża kulturalna, artystyczna, dostarczanie dóbr kultury, promocja kultury lub bardziej precyzyjnie: organizacja wydarzeń kulturowych: koncertów, imprez filmowych, muzealnictwo
- **działalność edukacyjna**, w tym szkoleniowo-doradcza: działalność ekspercka, pomoc terapeutyczna, doradztwo oraz szkolenia dla różnych grup: osoby starsze, osoby uzależnione, młodzież rolnicy
- **działalność związana z aktywnością sportową i turystyczną**: rekreacja prozdrowotna, sport powszechny, organizacja zawodów sportowych, promocja kultury fizycznej i turystyki
- **działalność z zakresu marketingu i reklamy**
- **inne obszary**, takie jak: działalność wydawnicza, wynajem pomieszczeń dla innych organizacji.

Przedsiębiorstwa społeczne mogły wskazać maksymalnie dwa kluczowe obszary działalności ekonomicznej, jakie podejmują w swojej organizacji. Biorąc pod uwagę wszystkie wskazywane kombinacje najczęściej wskazywana była, jako kluczowa wyłącznie działalność usługowa (63 wskazania), w dalszej kolejności tylko innego rodzaju działalność spoza dostępnej w ankiecie kafeterii (47 wskazań) oraz działalność usługowa wespół z innego rodzaju działalnością (14 wskazań) lub wespół z działalnością handlową (14 wskazań). Zestawienie wszystkich kluczowych obszarów działalności ekonomicznej prezentuje poniższy wykres.

Wykres 8.3 Obszary działalności ekonomicznej przedsiębiorstw społecznych – wszystkie wskazywane rodzaje.

N=161

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Przyglądając się działalności ekonomicznej przedsiębiorstw ze względu na ich formę, można zauważyć, iż na innego rodzaju działalność, jako wyłączną działalność ekonomiczną wskazywały głównie stowarzyszenia (39% z nich) oraz fundacje (28%). Zwraca również uwagę częstsze prowadzenie działalności usługowej i produkcyjnej przez CIS-y i ZAZ-y oraz spółdzielnie, w porównaniu z pozostałymi podmiotami.

Tabela 22 Obszary działalności ekonomicznej przedsiębiorstw społecznych a ich forma prawna.

	Fundacje N100%=47	Stowarzyszenia N100%=80	Spółdzielnie N100%=24	CIZ, ZAZ N100%=8	Ogółem N100%=161
Działalność usługowa, hodowla i uprawa	0%	0%	0%	13%	1%
Działalność handlowa i hodowla i uprawy	2%	0%	0%	0%	1%
Działalność usługowa i przetwórstwo spożywcze	0%	2%	0%	0%	1%
Tylko działalność produkcyjna	2%	0%	14%	13%	3%
Tylko działalność handlowa	2%	5%	0%	0%	3%

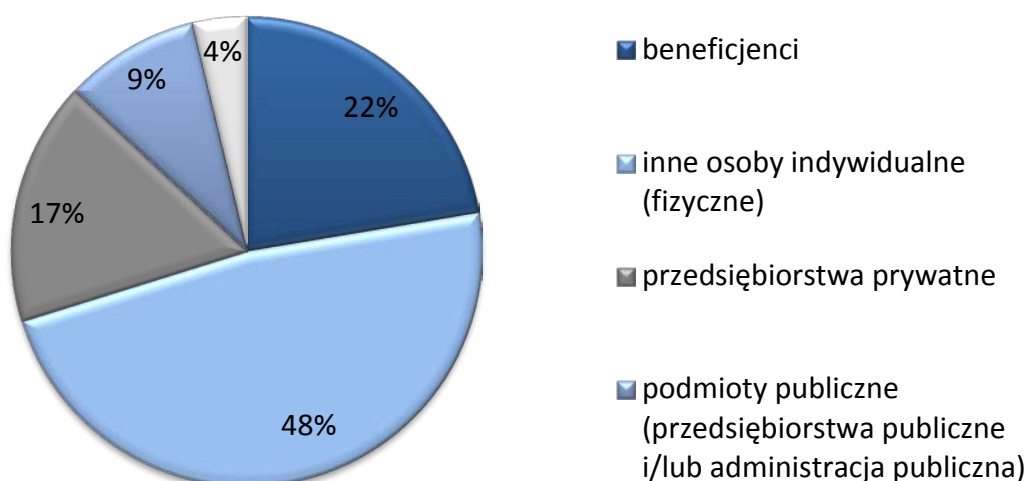
Działalność usługowa i produkcyjna	0%	2%	23%	25%	6%
Działalność usługowa i handlowa	15%	4%	14%	0%	9%
Działalność usługowa i inna	6%	10%	9%	0%	9%
Tylko inny obszar działalności	28%	39%	5%	13%	29%
Tylko działalność usługowa	45%	38%	36%	38%	45%

N=161

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Przedmiotem analizy w badaniu byli także odbiorcy dóbr i usług oferowanych przez przedsiębiorstwa społeczne. Niemal połowa badanych przedsiębiorstw społecznych sprzedaje produkty i usługi osobom fizycznym, ponad 20% kieruje swoje produkty do beneficjentów, a nieco mniej, jako głównego odbiorcę uznaje przedsiębiorstwa prywatne (17%). Najrzadziej wskazywaną grupą docelową usług i dóbr oferowanych przez organizację były organizacje pozarządowe i spółdzielnie. Wskazało na nie 6 badanych organizacji. Rozkład wszystkich odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8.4 Główni odbiorcy dóbr i usług oferowanych przez przedsiębiorstwa społeczne.

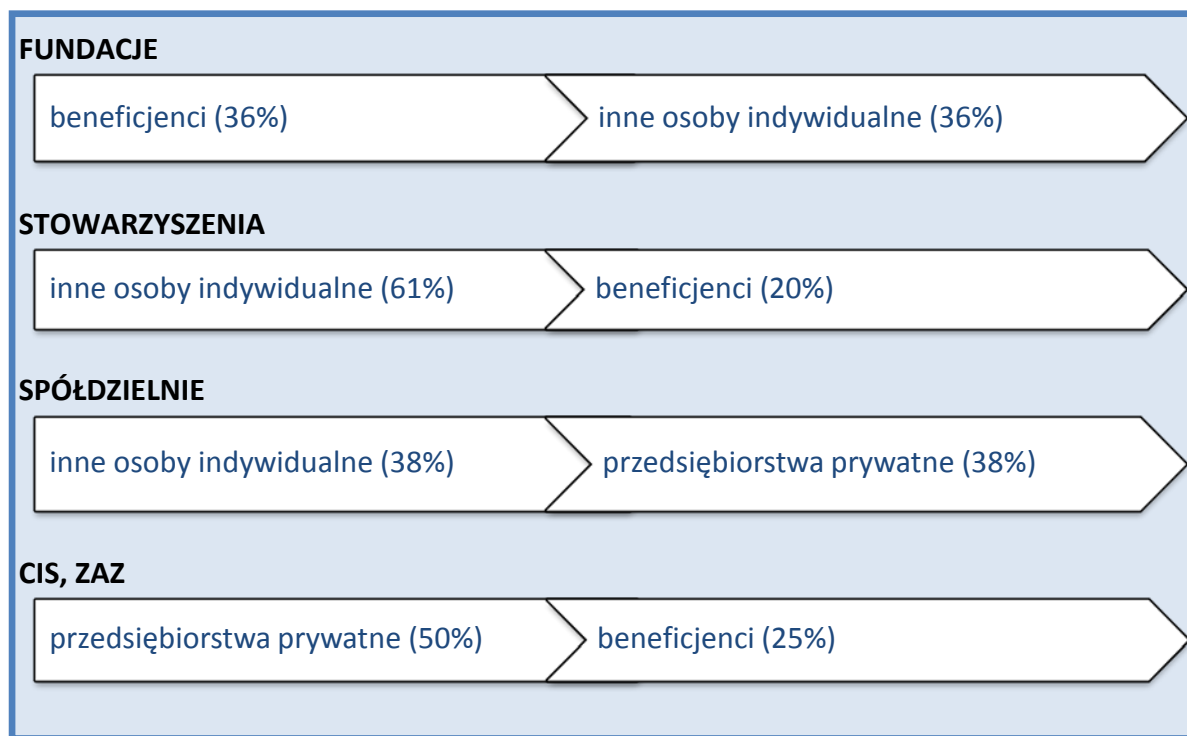

N=161

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Uwzględniając formę prawną organizacji, można wskazać grupy beneficjentów, które najczęściej wskazywały poszczególne przedsiębiorstwa społeczne. Prezentuje to poniższy schemat.

Schemat 4 Najczęściej wskazywani odbiorcy dóbr i usług oferowanych przez poszczególne przedsiębiorstwa społeczne.

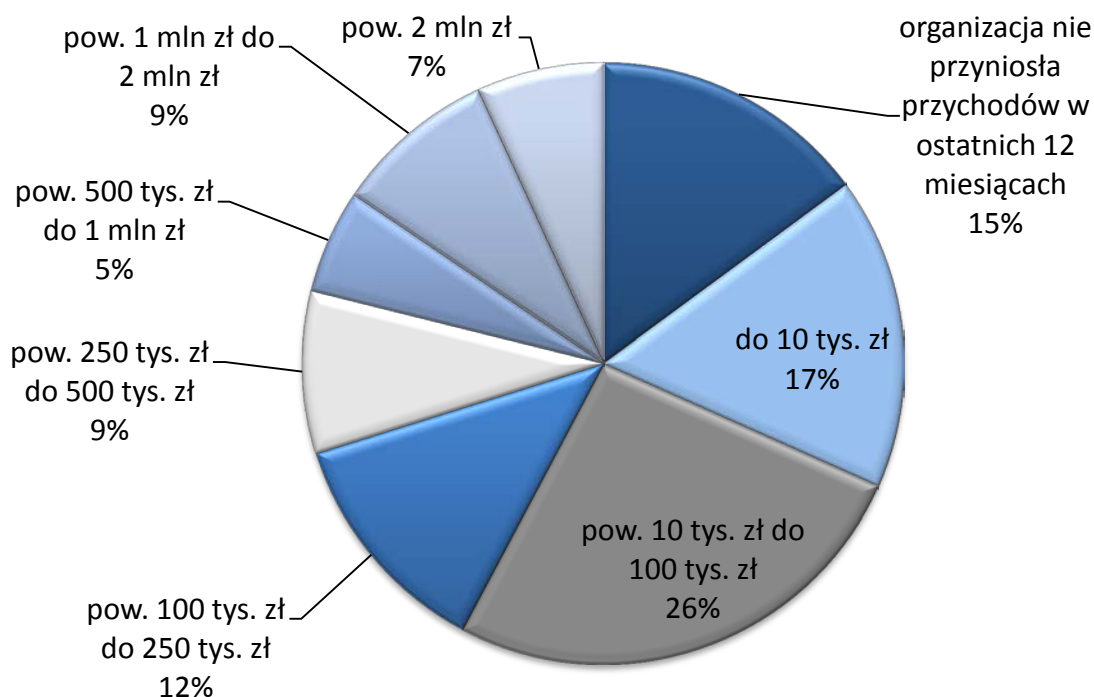
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

8.2. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw społecznych

Na podstawie rozkładu badanych przedsiębiorstw według wielkości przychodów ogółem osiągniętych w 2011 roku możemy stwierdzić, iż najwięcej podmiotów (42 przypadki, czyli 26%) deklaruje osiągnięcie przychodu ogółem powyżej 10 tysięcy złotych, ale nieprzekraczające 100 tysięcy złotych. Ta grupa była również najsilniej reprezentowana w grupie badanych w 2010 roku.

Jednocześnie, mniejszy udział w grupie badanych, miała grupa przedsiębiorstw osiągająca dochody powyżej 100 tysięcy zł do 250 tysięcy złotych (20 przypadków, to jest 12% oraz grupa osiągająca dochód do 10 tysięcy (27 przypadków, to jest 17%).

Wykres 8.5 Wysokość przychodów w przedsiębiorstwach społecznych.

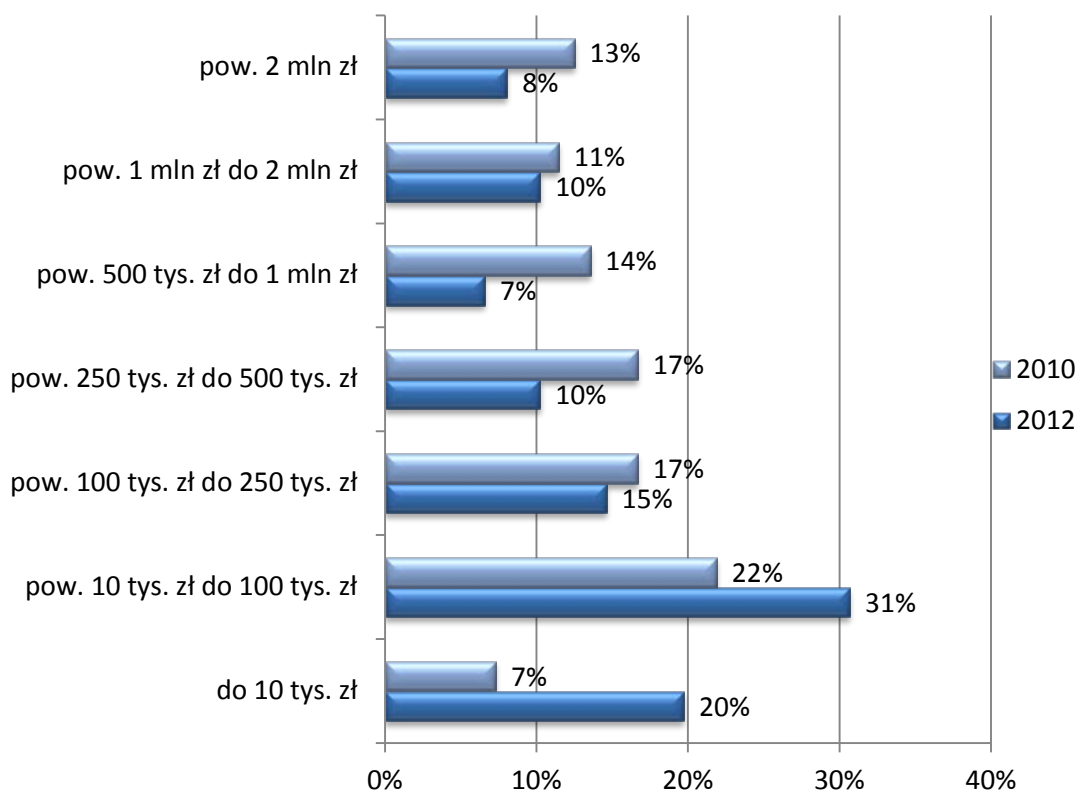

N=161

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Porównanie wyników uzyskanych w dwóch edycjach badania przedstawia wykres poniżej. Należy zaznaczyć, że przy obliczaniu wartości procentowej za podstawę przyjęto liczbę organizacji, które zadeklarowały jakikolwiek przychód w roku poprzednim (w 2012 było to 137 organizacji), wyłączając tym samym z analizy organizacje, których działalność nie przyniosła przychodów w ostatnich 12 miesiącach (24 organizacje).

Wykres 8.6 Poziom przychodów ogółem – porównanie wyników w 2010 i 2012 roku.

N=137 dla 2010, N=96 dla 2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Porównując przychód różnego typu organizacji, uwagę zwraca duża różnica w przychodach spółdzielni inwalidów a spółdzielni socjalnych. W obrębie tych pierwszych znalazły się wyłącznie podmioty, których dochód przekraczał 250 tysięcy złotych, w tym 67% z nich (4 podmioty) deklarowało przychód w przedziale powyżej 1 mln do 2 mln złotych. Jedna ze spółdzielni tego typu oszacowała swój przychód z ostatnich 12 m-cy powyżej 2 mln złotych. Wśród tych drugich połowę stanowiły podmioty, których przychód oscyluje pomiędzy 10 a 100 tysiącami złotych i żaden z tego rodzaju podmiotów nie osiągnął dochodu powyżej 500 tys. zł. Obok spółdzielni socjalnych, najmniejszą skalą działalności charakteryzowały się także stowarzyszenia. W zdecydowanej większości z nich (62 podmioty) wartość przychodu nie przekroczyła w zeszłym roku 250 tys. złotych. Rozkład odpowiedzi dla poszczególnych form prawnych organizacji przedstawia tabela poniżej.

Tabela 23 Poziom przychodów ogółem a forma prawna organizacji.

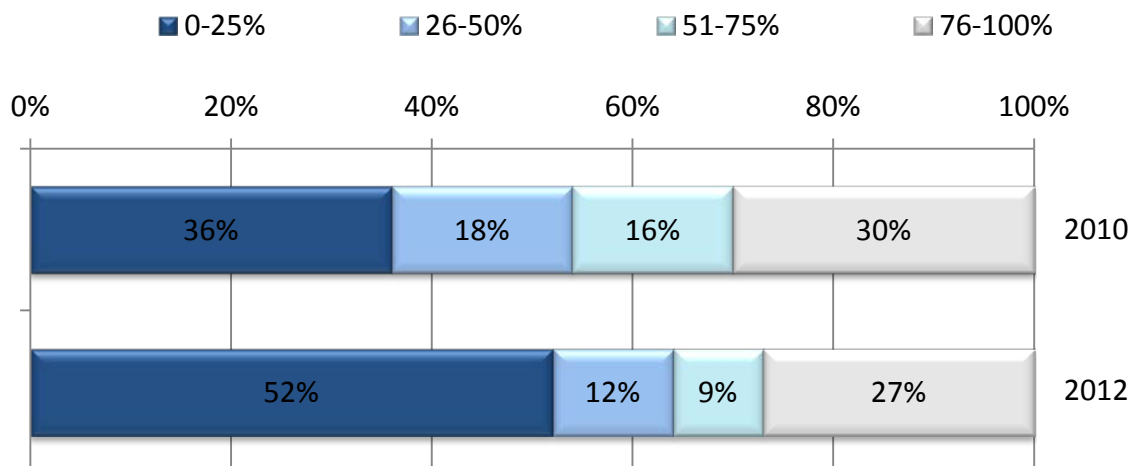
	Fundacje N100%=47	Stowarzyszenia N100%=80	Spółdzielnia socjalna N100%=18	Spółdzielnia inwalidów i/lub niewidomych N100%=6	CIS, ZAZ N100%=8	Ogółem N100%=159
Organizacja nie przyniosła przychodów w ostatnich 12 miesiąach	11%	19%	11%	0%	25%	15%
Do 10 tys. zł	15%	20%	17%	0%	0%	16%
Pow. 10 tys. zł do 100 tys. zł	23%	28%	50%	0%	0%	26%
Pow. 100 tys. zł do 250 tys. zł	13%	11%	17%	0%	25%	13%
Pow. 250 tys. zł do 500 tys. zł	11%	6%	6%	17%	25%	9%
Pow. 500 tys. zł do 1 mln zł	6%	5%	0%	0%	13%	5%
Pow. 1 mln zł do 2 mln zł	11%	6%	0%	67%	0%	9%
Pow. 2 mln zł	11%	5%	0%	17%	13%	7%

N=159

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

W przypadku funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych na rynku, niezwykle istotnym pozostaje poziom przychodów z prowadzonej przez nich działalności ekonomicznej. Odpowiedni zysk z tej działalności warunkuje stabilność organizacji na rynku, umożliwia realizację działań społecznych i zapewnia większą autonomię finansową tego rodzaju podmiotom. Wśród badanych 37 podmiotów wskazało, że odsetek przychodów z działalności ekonomicznej stanowi 90% i więcej w ich przychodach ogółem w ciągu ostatnich 12 miesięcy, w tym 22 podmioty wskazały na 100% ich udział w uzyskanych przychodach ogółem. Jednocześnie, 31 podmiotów podało, że prowadzona działalność ekonomiczna nie wiąże się z żadnym dochodem. Stanowili oni ponad 19% wszystkich badanych organizacji, które odpowiedziały na to pytanie, co stanowi 12 punktów procentowych więcej w porównaniu z odsetkiem podmiotów, którzy udział przychodów z działalności ekonomicznej w przychodach ogółem określili na poziomie 0% w badaniach w 2010 roku.

Wykres 8.7 Udział przychodów z działalności ekonomicznej w przychodach ogółem – porównanie wyników z 2012 i 2010 r.

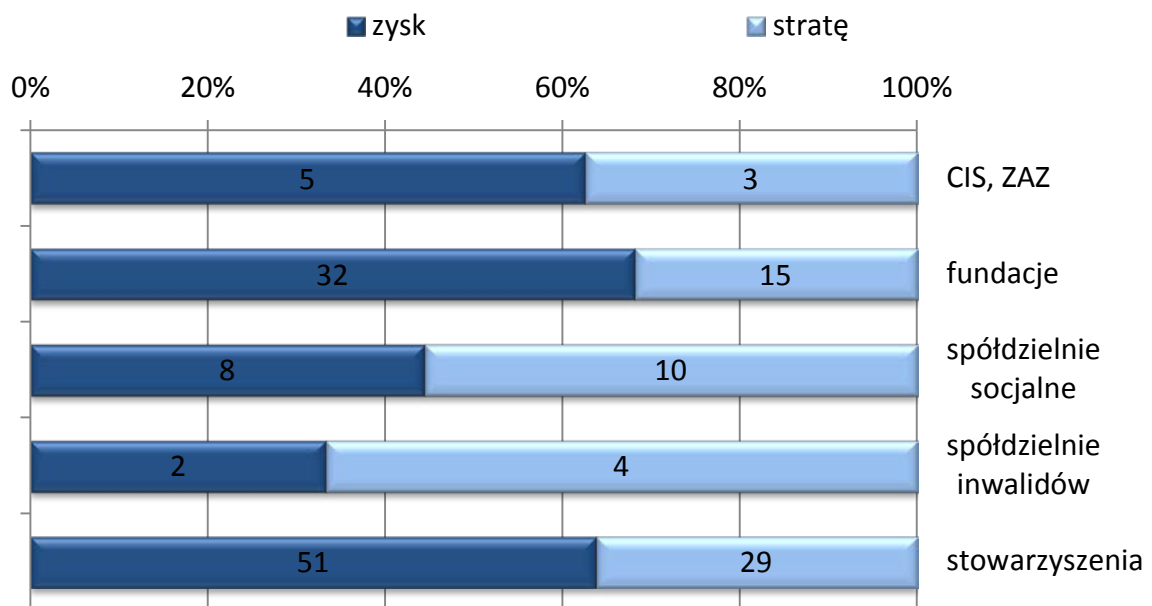
N=160¹⁸

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Ponad 60% badanych przedsiębiorstw społecznych deklarowało, iż prowadzona przez nich działalność ekonomiczna w ostatnich 12 miesiącach przyniosła zysk. Podobny odsetek organizacji wskazał na zysk z prowadzonej działalności ekonomicznej w zeszłorocznych badaniach. Biorąc pod uwagę formę prawną organizacji, na zysk wskazywał największy odsetek fundacji (68% z nich). Ponad 60% CIS-ów i ZAZ-ów oraz stowarzyszeń oraz połowa spółdzielni inwalidów i niewidomych również wskazało na zysk z prowadzonej działalności ekonomicznej. Spółdzielnie socjalne wypadły w tym zestawieniu najslabiej.

¹⁸ Z analizy wykluczono jeden podmiot, który podał wartość 50 000, którą trudno jednoznacznie zinterpretować.

Wykres 8.8 Wynik finansowy przedsiębiorstw społecznych w 2011 roku.

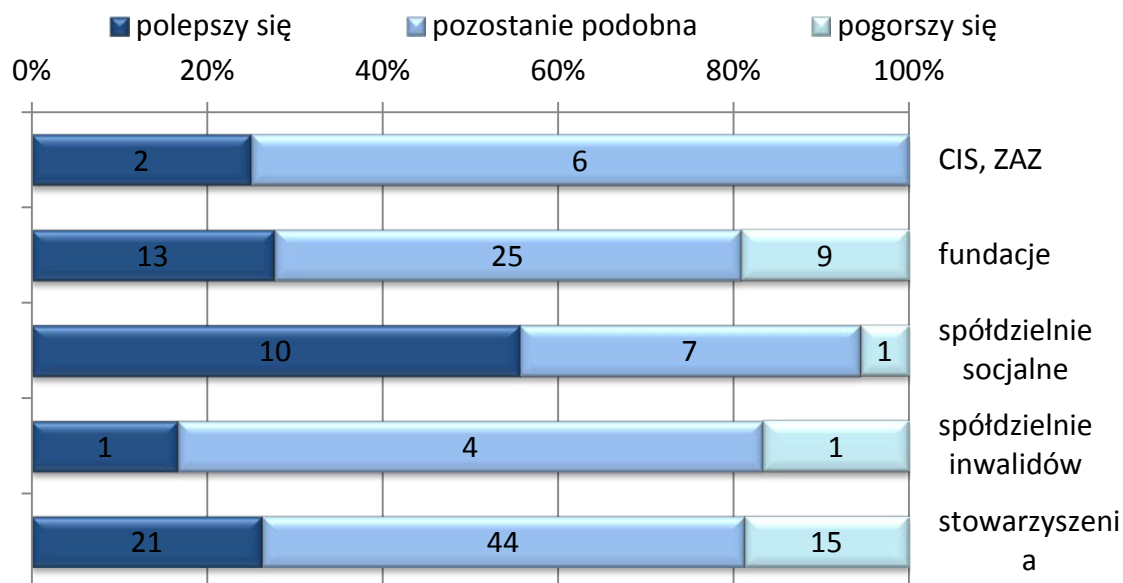
N=158

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Ponad połowa badanych przedsiębiorców społecznych przewiduje, że ich sytuacja finansowa w porównaniu do roku poprzedniego nie ulegnie większej zmianie. 1/3 badanych podmiotów przewiduje poprawę sytuacji w tym zakresie. Pozostała grupa była przeciwnego zdania. Taki rozkład odpowiedzi może świadczyć o względnym optymizmie organizacji, co do możliwości ich dalszego rozwoju. Uzyskane odpowiedzi odzwierciedlają w dużej mierze nastroje przedsiębiorstw społecznych, biorących udział w poprzedniej edycji badania.

Uwzględniając formę prawną organizacji, warto zauważyć, iż najbardziej optymistyczne przewidywania, co do przyszłej sytuacji finansowej charakteryzują spółdzielnie socjalne. Ponad 40% z nich przewiduje, że ich sytuacja poprawi się w ciągu najbliższych 12 miesięcy, a tylko jedna zakłada pogorszenie sytuacji finansowej. Żadne z CIS-ów i ZAZ-ów nie przewiduje pogorszenie swojej sytuacji finansowej.

Wykres 8.9 Prognozy dotyczące sytuacji finansowej a forma prawna organizacji.

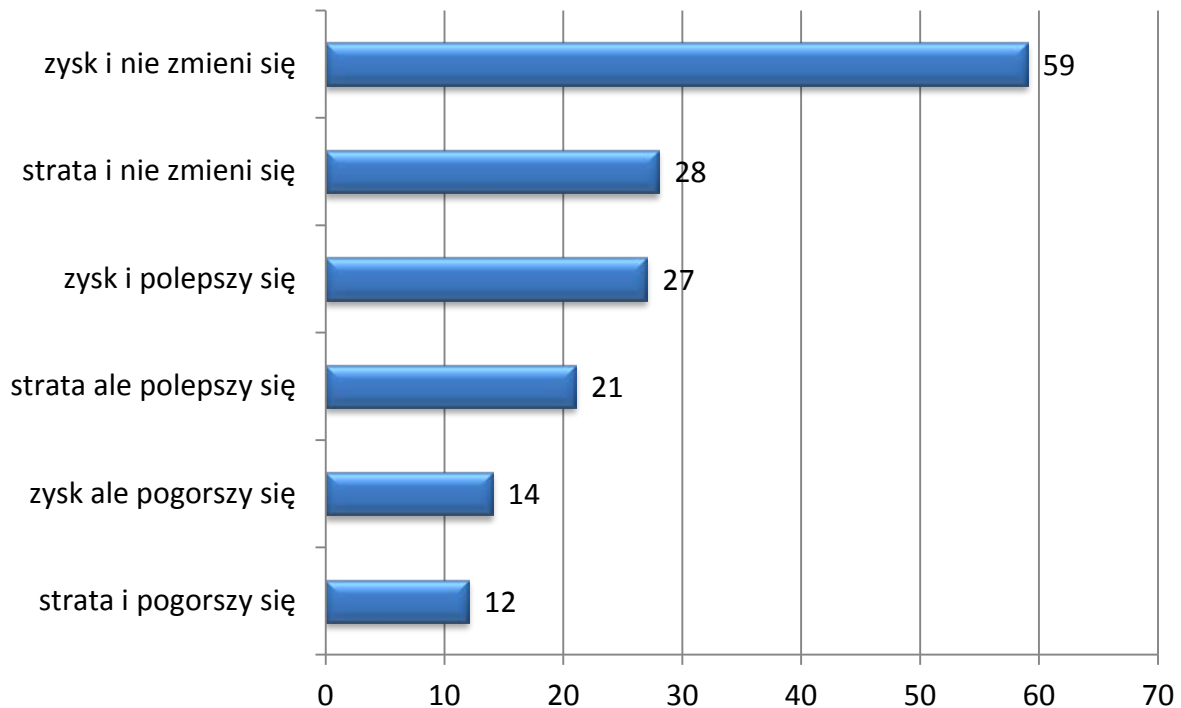

N=158

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Podsumowując sytuację finansową badanych przedsiębiorstw społecznych, warto zauważyć, iż 37% z nich osiągnęło w roku ubiegłym zysk i przewiduje zachowanie *status quo* w zakresie swojej sytuacji finansowej (59 podmiotów). Jedynie dla 7% organizacji działalność ekonomiczna zakończyła się w zeszłym roku stratami i w kolejnym roku przewidują one pogorszenie swojej sytuacji finansowej (12 podmiotów). Wśród nich, połowę stanowiły stowarzyszenia, z których 75% czerpie swoje przychody głównie z prowadzonej działalności ekonomicznej (odsetek przychodów z ich działalności ekonomicznej stanowił przynajmniej 95%).

Wykres 8.10 Wynik finansowy w 2011 roku a prognozy dotyczące sytuacji finansowej przedsiębiorstw społecznych.

N=161

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

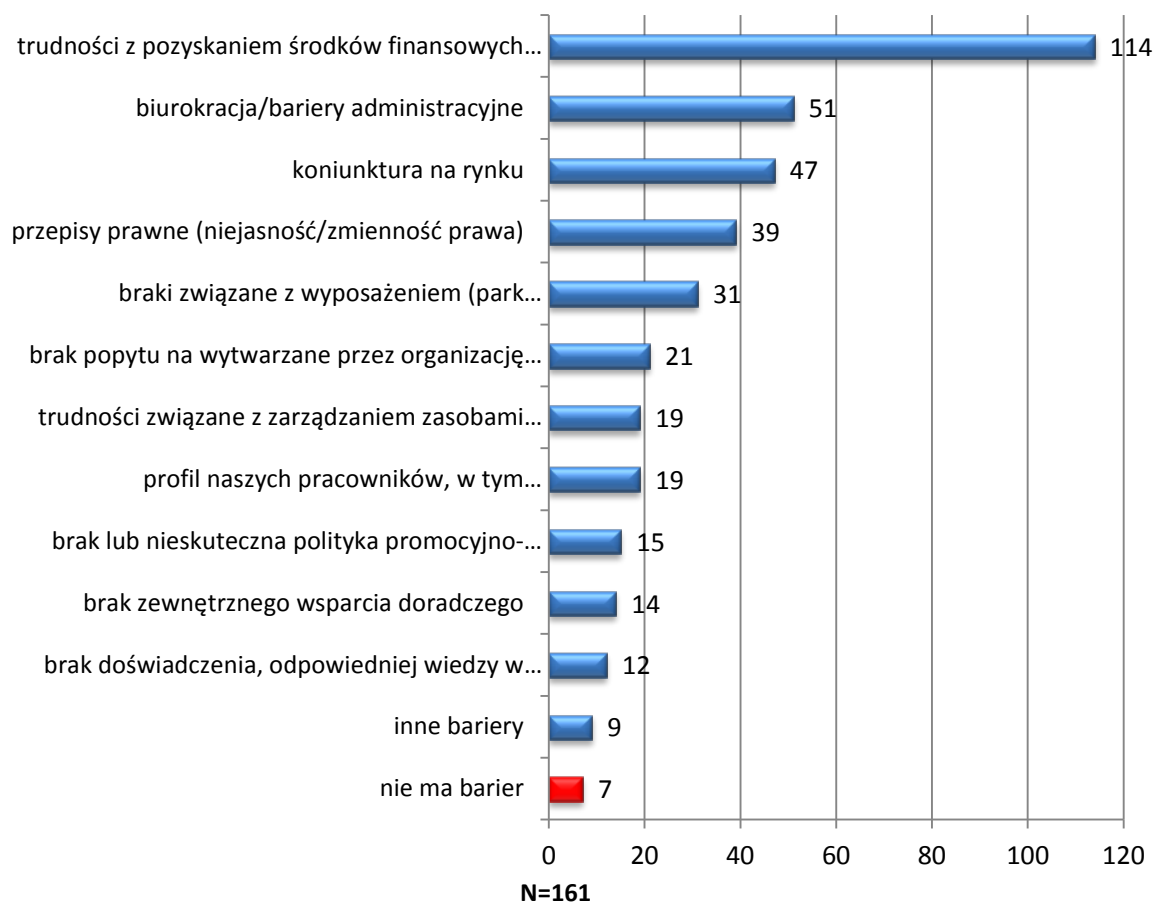
8.3. Bariery i słabości prowadzenia działalności ekonomicznej

Istotną częścią przeprowadzonych badań są odpowiedzi na pytanie o główne bariery i słabości prowadzenia działalności ekonomicznej przez respondentów. Uczestników badania poproszono o wskazanie maksymalnie 3 najważniejszych barier i/lub słabości, które utrudniają działalność ekonomiczną ich organizacji. Spośród 161 respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie 7 wskazało, iż takich barier lub/i słabości nie dostrzega (stanowili oni 4%). Było to 5 fundacji i 2 stowarzyszenia, każde z nich z siedzibą w mieście, większość prowadząca działalność stałą, dłużej niż 5 lat na rynku.

Zdecydowanie najczęściej padającą w tym kontekście odpowiedzią były trudności z pozyskaniem środków pieniężnych na rozwój organizacji – wskazało na nią ponad 70% respondentów. Co trzecia osoba wskazała na biurokrację i bariery administracyjne, a nieco mniej na koniunkturę gospodarczą.

W porównaniu z wynikami poprzednich badań – te trzy bariery były również wymieniane najczęściej. Podobnie z poprzednimi badaniami, uczestnicy tegorocznych najczęściej wskazywali na bariery mające charakter zewnętrzny – związane z zarządzaniem i funkcjonowaniem podmiotów sektora ekonomii społecznej w Polsce. Kwestie takie jak: trudności z pozyskaniem finansowania, biurokracja, koniunktura, przepisy i regulacje, oraz popyt na produkty i usługi przeważają nad takimi barierami związanymi z wewnętrznymi deficytami czy problemami organizacji. Najbardziej przedsiębiorstwa społeczne wskazywały na brak zewnętrznego wsparcia doradczego oraz na innego rodzaju bariery, takie jak: trudna współpraca z jednostkami samorządów terytorialnych, instytucjami administracji państwowej i innymi instytucjami takimi jak np. ROPS, związana z niechęcią tychże instytucji czy przerostem biurokracji. Obok czynników o charakterze zewnętrznym, wśród innych barier wymienione również zostały: brak zainteresowania ze strony członków rozwojem organizacji czy wypalenie zawodowe lidera organizacji oraz wysokie koszty związane z prowadzoną działalnością.

Wykres 8.11 Główne bariery i słabości prowadzenia działalności ekonomicznej przed przedsiębiorstwa społeczne.

Analizując bariery rozwoju przedsiębiorstw społecznych ze względu na ich formę organizacyjną można wskazać, iż stowarzyszenia i fundacje wskazują przede wszystkim na trudności z pozyskaniem środków finansowych. Z kolei CIS-y i ZAZ-y częściej wskazywały na trudności wynikające z profilu ich pracowników, w tym beneficjentów (np. zw. ze st. zdrowia, kwalifikacjami) wpływający m.in. na wydajność organizacji (63% z nich) oraz na niejasność czy też zmienność przepisów prawnych (50%).

9. ANEKS

9.1. Metodologia badania

W niniejszej części raportu przedstawiona została metodologia badania, opis zastosowanego narzędzia oraz przebieg procesu zbierania danych.

9.1.1. Opis czynników determinujących proces zbierania danych

Planując proces zbierania danych należało wziąć pod uwagę, oprócz jego celów i charakteru zbieranych danych, także potrzeby informacyjne odbiorców wyników oraz kontekst realizowanego projektu. Dlatego też wśród czynników determinujących charakter badania na szczególną uwagę zasługiwały: zróżnicowanie podmiotów objętych badaniem oraz ukierunkowanie badania na wykorzystanie wyników. Czynniki te zostały opisane poniżej.

9.1.2. Zróżnicowanie podmiotów objętych badaniem

Badaniem objęte zostały następujące kategorie przedsiębiorstw społecznych:

- 1) centra integracji społecznej (CIS),
- 2) zakłady aktywności zawodowej (ZAZ),
- 3) spółdzielnie socjalne,
- 4) spółdzielnie inwalidów i niewidomych,
- 5) organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą,
- 6) organizacje pozarządowe prowadzące statutową działalność odpłatną w sferze pożytku publicznego w sposób ciągły lub/i sezonowy¹⁹.

Grupy te różnią się ze względu na wiele cech, jednakże trzy z nich są kluczowe z punktu widzenia realizacji procesu zbierania danych:

- a. forma prawna,
- b. liczebność,
- c. kompletność danych na temat organizacji.

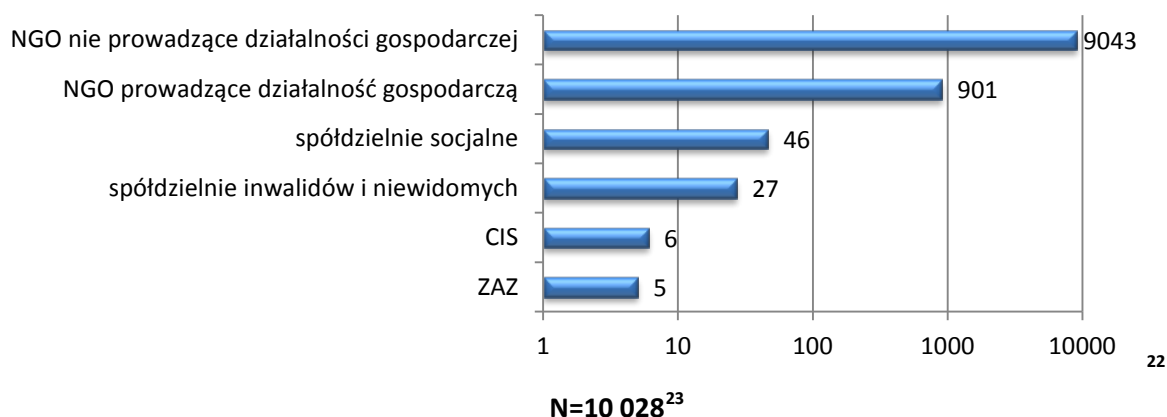
¹⁹ W dalszej części raportu odwołując się do tak wyodrębnionych kategorii podmiotów będzie używane określenie forma prawna.

Na podstawie formy prawnej i sposobu działalności można wyróżnić trzy podstawowe grupy organizacji:

- 1) spółdzielnie,
- 2) CIS-y i ZAZ-y, oraz
- 3) fundacje i stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego w sposób ciągły lub sezonowy²⁰.

Z kolei liczebność poszczególnych kategorii organizacji w województwie małopolskim przedstawia poniższy wykres. Wskazuje on na duże zróżnicowanie w obrębie organizacji objętych badaniem.

Wykres 9.1 Liczebności kategorii potencjalnie objętych badaniem w Małopolsce (zastosowano skalę logarytmiczną²¹).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Ostatnią z istotnych cech różnicujących badane organizacje jest kompletność związanych z nimi informacji teledadresowych.

Dane dotyczące liczby podmiotów należących do poszczególnych kategorii pozyskano

²⁰ Zgodnie z wytycznymi Zleceniodawcy i ukierunkowaniem na użytkowy charakter wyników badania, sektor organizacji pozarządowych w Polsce zawężono tylko do fundacji i stowarzyszeń, świadomie wyłączając z niego niektóre grupy. W dalszej części opracowania grupa ta została nazwana organizacje pozarządowe (NGO).

²¹ Skala, w której wielkość fizyczna jest przekształcana za pomocą logarytmu w celu odwzorowania wielkości, które przyjmują wartości z szerokiego zakresu liczb.

²² Jako podmioty prowadzące działalność gospodarczą rozumiane są w tym miejscu podmioty, które w bazie GUS oznaczone zostały jako posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą.

²³ Dane, które otrzymał Zespół badawczy, nie pozwalały na wyodrębnienie organizacji pozarządowych prowadzących statutową działalność odpłatną w sferze pożytku publicznego w sposób ciągły lub/i sezonowy spośród szerszej kategorii organizacji. Dlatego też, w zestawieniach przedstawiana została szersza kategoria: NGO nie prowadzące działalności gospodarczej.

z dwóch podstawowych źródeł:

- Informacje na temat liczby organizacji pozarządowych działających w województwie małopolskim pozyskano z baz Głównego Urzędu Statystycznego. W celu maksymalizacji prawdopodobieństwa włączenia podmiotów do badania dołożono wszelkich starań, aby dane te były możliwie jak najbardziej aktualne²⁴.
- Informacje na temat liczby spółdzielni socjalnych, spółdzielni inwalidów i niewidomych, centrów integracji społecznej oraz zakładów aktywności zawodowej działających w województwie małopolskim pozyskano z bazy internetowej zamieszczonej na stronie www.bazy.ngo.pl.

Opracowana baza wszystkich podmiotów zawierała niemal kompletne dane na temat adresów organizacji. Jednak w przypadku telefonów i adresów poczty elektronicznej niestety występowało wiele braków danych.

Dane dotyczące podmiotów uzupełniane były także z innych źródeł:

- Dodatkowo dane w bazie otrzymanej z GUS zostały uzupełnione w zakresie numerów telefonów oraz adresów e-mail o dane pozyskane przez Zleceniodawcę podczas wcześniejszych fal badania.
- Dodatkowo dane z bazy www.bazy.ngo.pl zostały uzupełnione w zakresie numerów telefonu oraz adresów e-mail o dane otrzymane od Zleceniodawcy oraz dodatkowe informacje wyszukane w Internecie, między innymi z Ogólnopolskiego Katalogu Spółdzielni Socjalnych (www.spoldzielniesocjalne.org) oraz Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych (www.ozrss.pl).
- Adresy e-mail aktualizowane były także w trakcie trwania badania dzięki kontaktowi telefonicznemu z przedstawicielami podmiotów badanych.

²⁴ Baza przekazana przez GUS aktualizowana na dzień 15.10.2012.

Tabela 24 Źródła danych pozwalające na stworzenie bazy danych podmiotów potencjalnie objętych badaniem.

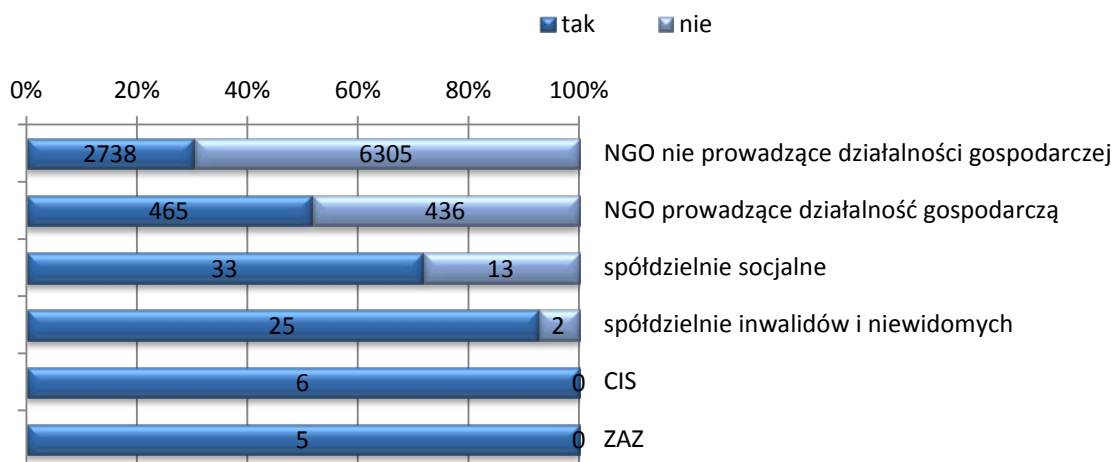
badane podmioty	podstawowa baza danych	źródła informacji uzupełniających
organizacje pozarządowe	dane GUS	<ul style="list-style-type: none"> • bazy Zleceniodawcy z poprzednich fal badania • kontakty telefoniczne z podmiotami
spółdzielnie socjalne, spółdzielnie inwalidów, CIS, ZAZ	www.bazy.ngo.pl	<ul style="list-style-type: none"> • bazy Zleceniodawcy • strony www • kontakty telefoniczne z podmiotami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

Pomimo dołożenia wszelkich starań, aby baza podmiotów objętych badaniem była jak najliczniejsza, nie było możliwe pozyskanie danych na temat dużej liczby z nich. Należy wskazać na kilka przyczyn takiego stanu rzeczy. Przede wszystkim bazy danych często nie zawierały adresów e-mail podmiotów. Nie było możliwe także w wielu przypadkach pozyskanie ich z innych źródeł. Należy zwrócić w tym wypadku uwagę na fakt, że nie wszystkie przedsiębiorstwa społeczne funkcjonują w rzeczywistości internetowej, stąd nie posiadają elektronicznych kont pocztowych. Poniżej zamieszczone zostało zestawienie podmiotów pod względem dostępności ich adresu e-mail (Wykres 60).

Badaniem objęty został najwyższy odsetek istniejących podmiotów z kategorii CIS i ZAZ, najniższy zaś odsetek podmiotów objętych badaniem występował wśród organizacji pozarządowych nie prowadzących działalności gospodarczej.

Wykres 9.2 Liczba podmiotów potencjalnie objętych badaniem według dostępności adresu e-mail.

N=10 028

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania
"Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

9.1.3. Ukierunkowanie badania na wykorzystanie wyników

Ze względu na cykliczność badania podczas realizacji przyjęte zostały zasady obowiązujące we wcześniejszych edycjach badania. Do narzędzia badawczego wprowadzono odpowiednie modyfikacje wynikające z potrzeb informacyjnych Zleceniodawcy. Natomiast metoda zbierania danych zaprojektowana została, aby:

- zminimalizować czas trwania badania,
- zmaksymalizować odsetek respondentów biorących udział w badaniu,
- zmaksymalizować poziom uzyskiwanych od respondentów odpowiedzi.

Podejście takie pozwoliło na zredukowanie kosztów funkcjonowania systemu monitoringu oraz zmniejszenie poziomu uciążliwości procesu zbierania danych dla podmiotów nim objętych.

9.2. Opis narzędzia badawczego

Aktualizując kwestionariusz ankiety Zespół badawczy bazował na opracowanych na potrzeby wcześniejszych fal badania wersjach narzędzia badawczego, rekomendacjach

metodologicznych z poprzednich raportów badawczych oraz na koncepcji monitoringu zawartej w *Regionalnym Wieloletnim Planie Działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie*. Ankieta została z tego względu podzielona na 5 kluczowych zagadnień²⁵:

1. forma i geneza organizacji,
2. działalność społeczna przedsiębiorstw społecznych,
3. współpraca organizacji z otoczeniem,
4. zasoby ludzkie organizacji,
5. obszary działalności ekonomicznej przedsiębiorstwa.

Zaktualizowane narzędzie poddane zostało protestowi, w celu oceny funkcjonowania kwestionariusza ankiety w dniach od 24 do 26 października 2012 roku.

Ankieta internetowa była dostępna dla respondentów w okresie od 30 października do 5 grudnia 2012 roku. Dla zwiększenia liczby wypełnionych ankiet zadbano o możliwość przerwania wypełniania ankiety przez respondenta w dowolnym momencie i dokończenia jej w późniejszym terminie, z zachowaniem dotychczas udzielonych odpowiedzi.

9.3. Przebieg procesu zbierania danych

Niniejsza część raportu poświęcona jest procesowi zbierania danych, opisano w niej:

1. przebieg kontaktu z podmiotami badanymi oraz harmonogram realizacji etapu zbierania danych,
2. wskaźniki poziomu realizacji próby badanej,
3. główne przyczyny niezrealizowania ankiet.

Zgodnie z przyjętą koncepcją badania, zaplanowano kontakt mailowy oraz telefoniczny ze wszystkimi organizacjami. Faktycznie badaniem zostały objęte 3 272 podmioty:

- 2 738 NGO nie posiadające zarejestrowanej działalności gospodarczej (26%

²⁵ Kwestionariusz ankiety jest elementem Aneksu do niniejszego raportu.

potencjalnych),

- 465 NGO posiadające zarejestrowaną działalność gospodarczą (52% potencjalnych),
- 33 spółdzielnie socjalne (72% potencjalnych),
- 25 spółdzielni inwalidów i niewidomych (94% potencjalnych),
- 6 centrów integracji społecznej (100% potencjalnych),
- 5 zakładów aktywności zawodowej (100% potencjalnych).

Liczebność poszczególnych kategorii organizacji, które znalazły się w bazie danych przedstawiona została na Wykresie 60 (str. 115).

9.3.1. Kontakt z podmiotami badanymi oraz harmonogram realizacji etapu zbierania danych

Badanie składało się z trzech faz: pretestu narzędzia, samoczynnego wypełniania narzędzia oraz wypełniania wspomaganego kontaktami z ankieterami.

W pierwszej fazie badania wykonano pretest narzędzia badawczego.

W drugiej fazie badania podmioty zostały objęte wysyłką wiadomości e-mail. Zaproszenie do ankiety wysyłane było do respondentów w formie dwóch maili. W pierwszym z nich znajdował się krótki opis badania oraz pismo zachęcające do udziału sygnowane przez Marszałka Województwa Małopolskiego. W drugim natomiast znajdował się link do ankiety internetowej unikatowy dla podmiotu badanego. Na tym etapie podmioty badane samoczynnie wypełniały kwestionariusz ankiety.

Zgodnie z doświadczeniami z poprzednich fal badania próba realizowana była na poziomie około 4%. Oznacza to, że 1 na 25 podmiotów z bazy kwalifikował się do badania oraz wypełnił w całości narzędzie badawcze. W obecnej edycji badania założono, że ankietę wypełni 140 podmiotów, które kwalifikują się jako spełniające kryteria doboru. Założono więc stopę zwrotu na poziomie 4,8%.

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że stopa ta nie odzwierciedla rzeczywistej stopy zwrotu,

która jest znacznie wyższa. Dzieje się tak z powodu inkluzywnego charakteru bazy podmiotów objętych badaniem. Charakter ten ma dwie podstawowe przyczyny:

1. Bazy przekazane przez Zleceniodawcę zawierają dane zarówno podmiotów, które kwalifikują się do badania, jak i tych, które do badania się nie kwalifikują. Kryterium wyłączającym z badania respondentów objętych wysyłką mailową był brak prowadzenia działalności ekonomicznej o charakterze ciągłym lub cyklicznym. Dla przykładu w bazie 2 912 podmiotów objętych badaniem 465 organizacji pozarządowych posiadało zarejestrowaną w KRS działalność gospodarczą. Stanowiło to 16% bazy. Dodatkowo, tylko u części podmiotów działalność ta ma charakter ciągły lub cykliczny, nie zaś incydentalny. Należy tym samym podkreślić, że podmioty, które nie posiadały zarejestrowanej działalności gospodarczej w KRS także mogą prowadzić działalność ekonomiczną. Z tego względu podmioty te także należało starać się włączyć do badania.
2. Bazy przekazane przez Zleceniodawcę obejmują wszystkie podmioty, które zarejestrowały swoją działalność gospodarczą. Tym samym znajdują się w niej także podmioty, które zakończyły funkcjonowanie i nie wyrejestrowały swojej działalności.

Reasumując, w bazie kontaktów znajdowały się zarówno podmioty, które nie kwalifikowały się do badania jak i podmioty, które zakończyły swoje działanie. Z uwagi na niemożliwość wskazania tych podmiotów, podstawa procentowania jest znacznie wyższa niż rzeczywiste 100% populacji badanej. Przekłada się w efekcie to na zaniżoną stopę zwrotów.

W trzeciej fazie badania bazy podmiotów przekazane zostały ankieterom. Liczba podmiotów w bazie ankietera zależała od zakładanej do zrealizowania liczby ankiet (liczby ankiet wypełnionych w całości przez podmioty kwalifikujące się do badania). Na każdą zakładaną do zrealizowania ankietę przypadało w bazie około 20 kontaktów. W celu zrealizowania zakładanej liczby ankiet ankieterzy wykonywali:

- ponowną wysyłkę zaproszeń oraz linków do ankiety drogą mailową,
- kontakty telefoniczne w celu zachęcenia do udziału w badaniu,
- kontakty telefoniczne z podmiotami, nie zakończyły wypełniania ankiety w celu uzupełnienia brakujących odpowiedzi,
- kontakty telefoniczne z podmiotami, które nie rozpoczęły wypełniania ankiety w celu

uzupełnienia wszystkich odpowiedzi.

Z uwagi na małą liczbę podmiotów w kategoriach spółdzielni socjalnych, spółdzielni niewidomych i inwalidów, centrów integracji społecznej oraz zakładów aktywności zawodowej ankieterzy mieli za zadanie co najmniej dwukrotny kontakt z podmiotami, które nie wypełniły w całości kwestionariusza ankiety.

Tabela 25 Etapy badania kwestionariuszowego.

etap	data	realizowanie działania	liczba podmiotów, które rozpoczęły wypełnianie ankiety	liczba podmiotów, które wypełniły w całości ankietę
1	24.10-26.10	<ul style="list-style-type: none"> wysyłka pretestu zaproszeń oraz linków do ankiety (CAWI) 	3	3
2	30.10	<ul style="list-style-type: none"> wysyłka zaproszeń oraz linków do ankiety (CAWI) 	36	16
3	31.10-07.12	<ul style="list-style-type: none"> wysyłka zaproszeń oraz linków do ankiety (CAWI) kontakt telefoniczny uzupełnianie odpowiedzi techniką CATI realizacja ankiet techniką CATI 	505	142
ogółem			544	161

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

9.3.2. Wskaźniki poziomu realizacji próby badanej

Podsumowując stopień realizacji próby badanej należy odnotować, że w próbie znalazły się:

- 544 podmioty, które rozpoczęły wypełnianie ankiety,
- 197 podmiotów, które kwalifikowały się do udziału w badaniu i rozpoczęły wypełnianie ankiety, w tym:
 - 161 podmiotów, które kwalifikowały się do udziału w badaniu i wypełniły ankietę w całości,
 - 36 podmiotów, które kwalifikowały się do udziału w badaniu i wypełniły ankietę częściowo.

Najniższą stopę zwrotów (5%) uzyskano wśród organizacji pozarządowych, najwyższą zaś wśród zakładów aktywności zawodowej (100%).

Tabela 26 Stopień realizacji badanej próby.

typ podmiotu	liczba podmiotów w bazie	liczba podmiotów, kwalifikowały się do badania i które wzięły w nim udział	Procent ze wszystkich podmiotów
organizacje pozarządowe	3202	160	5%
spółdzielnie socjalne	33	19	58%
spółdzielnie niewidomych i inwalidów	25	8	32%
centra integracji społecznej	6	5	83%
zakłady aktywności zawodowej	5	5	100%
ogółem	3272	191	6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania "Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"

9.3.3. Główne przyczyny niezrealizowania ankiet

Do najważniejszych powodów niezrealizowania ankiet wśród podmiotów badanych należały:

- niekwalifikowanie się przez podmiot do badania,
- kategoriowa odmowa udziału w badaniu podczas kontaktu telefonicznego,
- nieaktualność danych kontaktowych (która może sugerować likwidację podmiotu),
- odmowa udziału w badaniu poprzez zastosowanie linka usuwającego z bazy²⁶,
- likwidacja jednostek.

Tabela 27 Przyczyny niezrealizowania ankiet wśród przedsiębiorstw społecznych.

przyczyna	spółdzielnie socjalne	spółdzielnie inwalidów i niewidomych	centrum integracji społecznej
likwidacja jednostki	3	3	0
nieaktualność danych	6	3	0
kategoriowa odmowa	5	11	1
wzięto udział w badaniu	19	8	5
ogółem	33	25	6

*Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych badania
"Badanie przedsiębiorstw społecznych w Małopolsce"*

Wykorzystując opisaną powyżej metodę dotarcia do respondentów udało się przebadać zakładaną liczbę podmiotów. W efekcie stopy zwrotu były wyższe niż w poprzednich falach badania.

W celu zmaksymalizowania stopy zwrotu należy w przyszłości:

- zadbać o aktualność i kompletność bazy podmiotów, które mogą kwalifikować się do badania,
- wydłużyć czas realizacji badania.

²⁶ w mailu wysyłanym do respondentów zamieszczony był link usuwający z bazy podmiotów badanych.

10.SPIS ILUSTRACJI

TABELA 1. PODSUMOWANIE NAJWAŻNIEJSZYCH CECH PS W MAŁOPOLSCIE	16
TABELA 2. WARTOŚCI WSKAŹNIKÓW UJĘTYCH W „WIELOLETNIM PLANIE...”	20
TABELA 3 ORGANIZACJE, KTÓRE UKOŃCZYŁY ANKIETĄ ORAZ NIE UKOŃCZYŁY ANKIETĘ A FORMA PRAWNA ORGANIZACJI.	28
TABELA 4 DŁUGOŚĆ FUNKCJONOWANIA NA RYNKU A FORMA ORGANIZACJI.	35
TABELA 5 LICZBA GRUP WYKLUCZONYCH LUB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM, NA RZECZ KTÓRYCH ORGANIZACJE PROWADZIŁY DZIAŁANIA W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY A ICH FORMA PRAWNA.	48
TABELA 6 LICZBA RODZAJÓW DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH NA RZECZ BENEFICJENTÓW ORGANIZACJI A ICH FORMA PRAWNA.	54
TABELA 7 LICZBA BENEFICJENTÓW OBJĘTYCH POSZCZEGÓLNYMI RODZAJAMI DZIAŁAŃ SPOŁECZNYCH CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY.	55
TABELA 8 LICZBA ORGANIZACJI, KTÓRE PROWADZĄ DZIAŁANIA DLA OKREŚLONEJ LICZBY A ICH FORMA PRAWNA.	59
TABELA 9 BENEFICJENCI DZIAŁAŃ NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ: ŚREDNIA, , LICZBA MINIMALNA, MAKSYMALNA, SUMA.....	64
TABELA 10 LICZBA ZATRUDNIONYCH OGÓŁEM W POSZCZEGÓLNYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH SPOŁECZNYCH: ŚREDNIA, MEDIANA, MINIMALNA, MAKSYMALNA LICZBA, SUMA.	79
TABELA 11 LICZBA ZATRUDNIONYCH OGÓŁEM A FORMA PRAWNA PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNEGO.	80
TABELA 12 LICZBA ZATRUDNIONYCH NA UMOWĘ O PRACĘ W POSZCZEGÓLNYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH SPOŁECZNYCH: ŚREDNIA, MEDIANA, MINIMALNA, MAKSYMALNA LICZBA, SUMA.	82
TABELA 13 LICZBA ZATRUDNIONYCH NA UMOWĘ O PRACĘ A FORMA PRAWNA PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNEGO.	83
TABELA 14 LICZBA ZATRUDNIONYCH NA PODSTAWIE UMOWY CYWILNO PRAWNEJ W POSZCZEGÓLNYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH SPOŁECZNYCH: ŚREDNIA, MEDIANA, MINIMALNA, MAKSYMALNA LICZBA, SUMA.....	85
TABELA 15 LICZBA ZATRUDNIONYCH SUBSYDIOWANE W POSZCZEGÓLNYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH SPOŁECZNYCH: ŚREDNIA, MEDIANA, MINIMALNA, MAKSYMALNA LICZBA, SUMA.	87
TABELA 16 LICZBA ZATRUDNIONYCH BENEFICJENTÓW W POSZCZEGÓLNYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH SPOŁECZNYCH: ŚREDNIA, MEDIANA, MINIMALNA, MAKSYMALNA LICZBA, SUMA.	89
TABELA 17 LICZBA BENEFICJENTÓW ZATRUDNIONYCH W OSTATNICH 12 MIESIĄCACH W POSZCZEGÓLNYCH PRZEDSIĘBIORSTWACH SPOŁECZNYCH: ŚREDNIA, MEDIANA, MINIMALNA, MAKSYMALNA LICZBA, SUMA.....	91
TABELA 18 LICZBA BENEFICJENTÓW KTÓRZY ZAKOŃCZYLI PRACĘ W ORGANIZACJI W OSTATNICH 12 MIESIĄCACH: ŚREDNIA, MEDIANA, MINIMALNA, MAKSYMALNA LICZBA, SUMA.	92
TABELA 19 LICZBA BENEFICJENTÓW, KTÓRZY PO ZAKOŃCZENIU PRACY W PRZEDSIĘBIORSTWIE SPOŁECZNYM ZNALEŻLI PRACĘ NA WOLNYM RYNKU: ŚREDNIA, MEDIANA, MINIMALNA, MAKSYMALNA LICZBA, SUMA.	93
TABELA 20 LICZBA WOLONTARIUSZY PRACUJĄCYCH NIEODPŁATNIE W PRZEDSIĘBIORSTWACH SPOŁECZNYCH: ŚREDNIA, MEDIANA, MINIMALNA, MAKSYMALNA LICZBA, SUMA.	95
TABELA 21 OBSZARY, W KTÓRYCH PRACOWNICY ORGANIZACJI POTRZEBUJĄ WSPARCIA EDUKACYJNEGO/DORADCZEGO/SZKOLENIOWEGO A FORMA PRAWNA ORGANIZACJI.	104
TABELA 22 OBSZARY DZIAŁALNOŚCI EKONOMICZNEJ PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH A ICH FORMA PRAWNA.	108
TABELA 23 POZIOM PRZYCHODÓW OGÓŁEM A FORMA PRAWNA ORGANIZACJI.	113
TABELA 24 ŹRÓDŁA DANYCH POZWALAJĄCE NA STWORZENIE BAZY DANYCH PODMIOTÓW POTENCJALNIE OBJĘTYCH BADANIEM.	123

TABELA 25 ETAPY BADANIA KWESTIONARIUSZOWEGO.....	128
TABELA 26 STOPIEŃ REALIZACJI BADANEJ PRÓBY.	129
TABELA 27 PRZYCZYNY NIEZREALIZOWANIA ANKIET WŚRÓD PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH.	130
WYKRES 3.1 LICZBA ORGANIZACJI, KTÓRE UDZIELIŁY WSZYSTKICH ODPOWIEDZI ORAZ ORGANIZACJI, KTÓRE NIE WYPEŁNIŁY ANKIETY DO KOŃCA W PODZIALE NA GŁÓWNE OBSZARY PROBLEMOWE ANKIETY.....	27
WYKRES 4.1 FORMA PRAWNA BADANYCH PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH.....	32
WYKRES 4.2 FORMA PRAWNA A RODZAJ DZIAŁALNOŚCI EKONOMICZNEJ.	33
WYKRES 4.3 RODZAJ ODPLATNEJ DZIAŁALNOŚCI STATUTOWEJ.....	33
WYKRES 4.4 OKRES FUNKCJONOWANIA ORGANIZACJI NA RYNKU.....	34
WYKRES 4.5 RODZAJ ZAŁOŻYCIELA ORGANIZACJI.	36
WYKRES 4.6 CHARAKTER ŚRODKÓW WYKORZYSTANYCH W PROCESIE ZAŁOŻYCIELSKIM ORGANIZACJI.....	37
WYKRES 4.7 CHARAKTER ŚRODKÓW WYKORZYSTANYCH W PROCESIE ZAŁOŻYCIELSKIM A FORMA PRAWNA ORGANIZACJI.	38
WYKRES 5.1 DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ OSÓB WYKLUCZONYCH LUB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM – PORÓWNANIE WYNIKÓW Z 2010 I 2012 ROKU.	42
WYKRES 5.2 PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI NA RZECZ OSÓB WYKLUCZONYCH LUB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM A FORMA PRAWNA.	43
WYKRES 5.3 LICZBA ORGANIZACJI, KTÓRE PROWADZIŁY W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY DZIAŁANIA NA RZECZ POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII OSÓB WYKLUCZONYCH LUB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM.	44
WYKRES 5.4 LICZBA GRUP WYKLUCZONYCH LUB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM, NA RZECZ KTÓRYCH ORGANIZACJE PROWADZIŁY DZIAŁANIA W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY – PORÓWNANIE WYNIKÓW Z 2010 I 2012 ROKU.	47
WYKRES 5.5 LICZBA ORGANIZACJI, DLA KTÓRYCH POSZCZEGÓLNE GRUPY SĄ NAJWAŻNIEJSZYM BENEFICJENTEM.	49
WYKRES 5.6 LICZBA ORGANIZACJI, DLA KTÓRYCH POSZCZEGÓLNE GRUPY SĄ NAJWAŻNIEJSZYM BENEFICJENTEM - PORÓWNANIE WYNIKÓW Z 2010 I 2012 ROKU.	50
WYKRES 5.7 LICZBA ORGANIZACJI DZIAŁAJĄCYCH NA RZECZ DANEJ GRUPY BENEFICJENTÓW A LICZBA ORGANIZACJI UZNAJĄCYCH DANĄ GRUPĘ ZA NAJWAŻNIEJSZEGO BENEFICJENTA.	51
WYKRES 5.8 RODZAJE DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH NA RZECZ BENEFICJENTÓW ORGANIZACJI.....	52
WYKRES 5.9 LICZBA RODZAJÓW DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH NA RZECZ BENEFICJENTÓW ORGANIZACJI.....	53
WYKRES 5.10 LICZBA ORGANIZACJI, KTÓRE PROWADZĄ DZIAŁANIA NA RZECZ OKREŚLONEJ LICZBY OSÓB – PORÓWNANIE WYNIKÓW Z 2010 I 2012 ROKU.	58
WYKRES 5.11 PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY: DOSTARCZANIE USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, W TYM USŁUG DEFICYTOWYCH DLA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ I WSPIERANIE PRODUKTÓW LOKALNYCH (POD TZW. "MARKĄ LOKALNĄ").	61
WYKRES 5.12 PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY Z ZAKRESU DOSTARCZANIA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ, W TYM USŁUG DEFICYTOWYCH DLA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W PODZIAŁ NA FORMĘ PRAWNĄ ORGANIZACJI.	62

WYKRES 5.13 PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY MAJĄCE NA CELU ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ/REGIONU POPRZEZ WSPIERANIE PRODUKTÓW LOKALNYCH W PODZIALE NA FORMĘ PRAWNĄ ORGANIZACJI.	63
WYKRES 5.14 PROWADZENIE INNEGO TYPU DZIAŁANIA NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.	65
WYKRES 5.15 PROWADZENIE INNEGO TYPU DZIAŁANIA NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W PODZIALE NA FORMĘ PRAWNĄ ORGANIZACJI.	65
WYKRES 5.16 IŁOŚĆ PROWADZONYCH PRZED PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE DZIAŁAŃ DLA OSÓB WYKLUCZONYCH LUB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM ORAZ NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.	69
WYKRES 6.1 WSPÓŁPRACA Z INNYMI PODMIOTAMI W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY ORAZ POZIOM ZADOWOLENIA Z EFEKTÓW TEJ WSPÓŁPRACY.	72
WYKRES 6.2 WSPÓŁPRACA OTOCZENIEM ADMINISTRACYJNYM W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY ORAZ POZIOM ZADOWOLENIA Z EFEKTÓW TEJ WSPÓŁPRACY A FORMA PRAWNA PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH.....	73
WYKRES 6.3 WSPÓŁPRACA Z INNYMI PODMIOTAMI EKONOMII SPOŁECZNEJ W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY ORAZ POZIOM ZADOWOLENIA Z EFEKTÓW TEJ WSPÓŁPRACY A FORMA PRAWNA ORGANIZACJI.	74
WYKRES 6.4 WSPÓŁPRACA Z BIZNESEM I PRZEDSIĘBIORSTWAMI W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY ORAZ POZIOM ZADOWOLENIA Z EFEKTÓW TEJ WSPÓŁPRACY A FORMA PRAWNA ORGANIZACJI.	75
WYKRES 6.5 LICZBA PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ, INNYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH, Z KTÓRYMI PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE PROWADZIŁY WSPÓŁPRACĘ W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY.	75
WYKRES 6.6 CZĘSTOŚĆ WSPÓŁPRACY Z PODMIOTAMI EKONOMII SPOŁECZNEJ, INNYMI ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI, W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY.	76
WYKRES 6.7 LICZBA PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ, INNYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH, Z KTÓRYMI PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE PROWADZIŁY WSPÓŁPRACĘ ORAZ CZĘSTOŚĆ TEJ WSPÓŁPRACY W CIĄGU OSTATNICH 12 MIESIĘCY.	77
WYKRES 7.1 LICZBA ZATRUDNIONYCH OGÓŁEM – PORÓWNANIE WYNIKÓW W 2010 I 2012 ROKU.	78
WYKRES 7.2 LICZBA ZATRUDNIONYCH NA UMOWĘ O PRACĘ – PORÓWNANIE WYNIKÓW Z 2010 I 2012 ROKU.	81
WYKRES 7.3 LICZBA ZATRUDNIONYCH NA PODSTAWIE UMOWY CYWILNO PRAWNEJ – PORÓWNANIE WYNIKÓW Z 2010 I 2012 ROKU	84
WYKRES 7.4 LICZBA ZATRUDNIONYCH SUBSYDIOWANE – PORÓWNANIE WYNIKÓW Z 2010 I 2012 ROKU.....	86
WYKRES 7.5 LICZBA ZATRUDNIONYCH BENEFICJENTÓW – PORÓWNANIE WYNIKÓW Z 2010 I 2012 ROKU.	88
WYKRES 7.6 LICZBA BENEFICJENTÓW ZATRUDNIONYCH W OSTATNICH 12 MIESIĄCACH – PORÓWNANIE WYNIKÓW Z 2010 I 2012 ROKU.	90
WYKRES 7.7 LICZBA BENEFICJENTÓW, KTÓRZY ZAKOŃCZYLI PRACĘ W ORGANIZACJI W OSTATNICH 12 MIESIĄCACH.	92
WYKRES 7.8 LICZBA BENEFICJENTÓW, KTÓRZY PO ZAKOŃCZENIU PRACY W PRZEDSIĘBIORSTWIE SPOŁECZNYM ZNALEŻLI PRACĘ NA WOLNYM RYNKU.	93
WYKRES 7.9 LICZBA WOLONTARIUSZY PRACUJĄCYCH NIEODPŁATNIE W PRZEDSIĘBIORSTWACH SPOŁECZNYCH.....	94
WYKRES 7.10 PLANY PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH DOTYCZĄCE ZATRUDNIENIA – PORÓWNANIE WYNIKÓW W 2010 I 2012 ROKU.	96
WYKRES 7.11 PLANY DOTYCZĄCE ZATRUDNIENIA A FORMA PRAWNA ORGANIZACJI.	97

WYKRES 7.12 POZIOM WPŁYWU PRACOWNIKÓW (INNYCH NIŻ KIEROWNICTWO) ORAZ CZŁONKÓW NA PODEJMOWANIE ISTOTNYCH DECYZJI DOTYCZĄCYCH DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI.	98
WYKRES 7.13 POZIOM WPŁYWU PRACOWNIKÓW (INNYCH NIŻ KIEROWNICTWO) NA PODEJMOWANIE ISTOTNYCH DECYZJI DOTYCZĄCYCH DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI.	98
WYKRES 7.14 POZIOM WPŁYWU CZŁONKÓW NA PODEJMOWANIE ISTOTNYCH DECYZJI DOTYCZĄCYCH DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI. ...	99
WYKRES 7.15 KORZYSTANIE Z JAKICHKOLWIEK FORM PODNOSZENIA KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH PRZEZ PRACOWNIKÓW ORGANIZACJI – PORÓWNANIE WYNIKÓW Z 2010 I 2012 ROKU.	100
WYKRES 7.16 KORZYSTANIE Z JAKICHKOLWIEK FORM PODNOSZENIA KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH PRZEZ PRACOWNIKÓW ORGANIZACJI A JEJ FORMA PRAWNA.	101
WYKRES 7.17 OCENA POTRZEB WSPARCIA DORADCZO-SZKOLENIOWEGO DLA PRACOWNIKÓW PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH....	102
WYKRES 7.18 OBSZARY, W KTÓRYCH PRACOWNICY ORGANIZACJI POTRZEBUJĄ WSPARCIA EDUKACYJNEGO/DORADCZEGO/SZKOLENIOWEGO.	103
WYKRES 8.1 OBSZARY DZIAŁALNOŚCI EKONOMICZNEJ PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH.	106
WYKRES 8.2 OBSZARY DZIAŁALNOŚCI EKONOMICZNEJ PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH – PORÓWNANIE WYNIKÓW W 2010 I 2012 ROKU.	106
WYKRES 8.3 OBSZARY DZIAŁALNOŚCI EKONOMICZNEJ PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH – WSZYSTKIE WSKAZYWANE RODZAJE.	108
WYKRES 8.4 GŁÓWNI ODBIORCY DÓBR I USŁUG OFEROWANYCH PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE.	109
WYKRES 8.5 WYSOKOŚĆ PRZYCHODÓW W PRZEDSIĘBIORSTWACH SPOŁECZNYCH.	111
WYKRES 8.6 POZIOM PRZYCHODÓW OGÓŁEM – PORÓWNANIE WYNIKÓW W 2010 I 2012 ROKU.	112
WYKRES 8.7 UDZIAŁ PRZYCHODÓW Z DZIAŁALNOŚCI EKONOMICZNEJ W PRZYCHODACH OGÓŁEM – PORÓWNANIE WYNIKÓW Z 2012 I 2010 R.	114
WYKRES 8.8 WYNIK FINANSOWY PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH W 2011 ROKU.	115
WYKRES 8.9 PROGNOZY DOTYCZĄCE SYTUACJI FINANSOWEJ A FORMA PRAWNA ORGANIZACJI.	116
WYKRES 8.10 WYNIK FINANSOWY W 2011 ROKU A PROGNOZY DOTYCZĄCE SYTUACJI FINANSOWEJ PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH.	117
WYKRES 8.11 GŁÓWNE BARIERY I SŁABOŚCI PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI EKONOMICZNEJ PRZED PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE.	118
WYKRES 9.1 LICZEBNOŚCI KATEGORII POTENCJALNIE OBJĘTYCH BADANIEM W MAŁOPOLSCE (ZASTOSOWANO SKALĘ LOGARYTMICZNĄ).	121
WYKRES 9.2 LICZBA PODMIOTÓW POTENCJALNIE OBJĘTYCH BADANIEM WEDŁUG DOSTĘPNOŚCI ADRESU E-MAIL.	124
SCHEMAT 1 ANALIZOWANE OBSZARY	26
SCHEMAT 2 NAJCZĘŚCIEJ WSKAZYWANI ADRESACI DZIAŁAŃ PRZEDSIĘBIORSTW SPOŁECZNYCH NA RZECZ WYKLUCZONYCH LUB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM.	46
SCHEMAT 3 RANKING DZIAŁAŃ NA RZECZ BENEFICJENTÓW ZE WZGLĘDU NA ILOŚĆ OBJĘTYCH NIMI OSÓB (WEDŁUG SUMY BENEFICJENTÓW OBJĘTYCH DANYM DZIAŁANIEM).....	57
SCHEMAT 4 NAJCZĘŚCIEJ WSKAZYWANI ODBIORCY DÓBR I USŁUG OFEROWANYCH PRZEZ POSZCZEGÓLNE PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE.....	110

